

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**ÇOCUK EVLERİ SİTESİNDE ÇALIŞAN BAKIM ELEMANLARININ
PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİ, ÖĞRENİLMİŞ GÜÇLÜLÜK VE
ÇOCUK SEVME DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ
(ANKARA İLİ ÖRNEĞİ)**

Emel ÖZTÜRK

**SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Emine ÖZMETE**

**ANKARA
2018**

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI**

**ÇOCUK EVLERİ SİTESİNDE ÇALIŞAN BAKIM ELEMANLARININ
PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİ, ÖĞRENİLMİŞ GÜÇLÜLÜK VE
ÇOCUK SEVME DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ
(ANKARA İLİ ÖRNEĞİ)**

Emel ÖZTÜRK

**SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Emine ÖZMETE**

**ANKARA
2018**

Etik Beyan

Ankara Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak hazırlayıp sunduğum “Çocuk Evleri Sitesinde Çalışan Bakım Elemanlarının Problem Çözme Becerileri, Öğrenilmiş Güçlülük ve Çocuk Sevme Düzeyleri Arasındaki İlişki (Ankara İli Örneği)” başlıklı tez; bilimsel ahlak ve değerlere uygun olarak tarafımdan yazılmıştır. Tezimin fikir/hipotezi tümüyle tez danışmanım ve bana aittir. Tezde yer alan deneysel çalışma/araştırma tarafımdan yapılmış olup, tüm cümleler, yorumlar bana aittir. Yukarıda belirtilen hususların doğruluğunu beyan ederim.

Öğrencinin Adı Soyadı: Emel ÖZTÜRK

Tarih :

İmza :

KABUL VE ONAY

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Sosyal Hizmet Anabilim Dalında
Emel ÖZTÜRK tarafından hazırlanan
“Çocuk Evleri Sitesinde Çalışan Bakım Elemanlarının Problem Çözme
Becerileri, Öğrenilmiş Güçlülük Ve Çocuk Sevme Düzeyleri Arasındaki İlişki
(Ankara İli Örneği)” adlı tez çalışması
aşağıdaki jüri tarafından YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak OY BİRLİĞİ / OY
ÇOKLUĞU ile kabul/ret edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi:

Unvanı Adı ve Soyadı
Üniversitesi
Jüri Başkanı

Unvanı Adı ve Soyadı
Üniversitesi
Raportör

Unvanı Adı ve Soyadı
Üniversitesi
Üye

Unvanı Adı ve Soyadı
Üniversitesi
Üye

Unvanı Adı ve Soyadı
Üniversitesi
Üye

Tez hakkında alınan jüri kararı, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Yönetim Kurulu tarafından onaylanmıştır.

Mehmet AKAN
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

İÇİNDEKİLER

Etik Beyan	ii
Kabul ve Onay	iii
İçindekiler	iv
Önsöz	vii
Simgeler ve Kısaltmalar	viii
Şekiller	ix
Çizelgeler	x

1. GİRİŞ	1
1.1. Türkiye’de Çocuk Koruma Tarihi	4
1.1.1. Korunma İhtiyacı İçinde Olan Çocuklara Sunulan Hizmetler	6
1.1.1.1. Aile Odaklı Hizmetler	7
1.1.1.1.1. Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri (SED)	8
1.1.1.1.2. Koruyucu Aile Hizmetleri	8
1.1.1.1.3. Evlat Edindirme Hizmetleri	9
1.1.1.1.4. Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri Hizmetleri	10
1.1.2. Korunma ve bakım Altındaki Çocuklara Hizmet Sunan Birim/Kuruluşlar	11
1.1.2.1. Çocuk Koruma, İlk Müdahale ve Değerlendirme Birimi (ÇOKİM)	11
1.1.2.2. Çocuk Yuvaları	11
1.1.2.3. Yetiştirme Yurtları	12
1.1.2.4. Çocuk Evleri Sitesi	12
1.1.2.5. Çocuk Evleri	12
1.1.2.6. Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi (ÇEKOM)	13
1.1.2.7. Çocuk Destek Merkezleri (ÇODEM)	13
1.1.3. Sosyal Hizmet Kuruluşlarında Görevlendirilen Personelin Çalışma Usul ve Esasları	16
1.2. Problem Kavramı ve Problem Çözme Becerisi	19
1.2.1. Problem Çözme Becerisi ve Temel Kuramları	21
1.2.2. Problem Çözme ve Ruh Sağlığı	24
1.2.2.1. Problem Çözme Becerisi ve Stres	24
1.2.2.2. Problem Çözme Becerisi ve Kaygı	25
1.2.2.3. Problem Çözme Becerisi ve Depresyon	26
1.2.2.4. Problem Çözme Becerisi ve Umutsuzluk	26
1.2.3. Problem Çözme Becerisi İlgili Yapılan Çalışmalar	27
1.3. Güçlülük ve Öğrenilmiş Güçlülük Kavramı	29
1.3.1. Öğrenilmiş Güçlülük Kavramının Gelişimi	31
1.3.2. Öğrenilmiş Güçlülük Kavramının Bileşenleri	33
1.3.3. Öğrenilmiş Güçlülük Becerilerinin Gelişimi	35
1.3.4. Öğrenilmiş Güçlülüğün İlişkili Olduğu Kavramlar	36
1.3.4.1. Öğrenilmiş Güçlülük ve Öğrenilmiş Çaresizlik	36
1.3.4.2. Öğrenilmiş Güçlülük ve Depresyon	38
1.3.4.3. Öğrenilmiş Güçlülük ve Stres	39
1.3.5. Öğrenilmiş Güçlülük ile İlgili Yapılan Çalışmalar	40

1.4. Çocuk Sevmeye	46
1.4.1. Çocuk Sevmeye Konusunda Yapılan Çalışmalar	48
1.5. Çocuk Refahı ve Örgütsel Sosyal Hizmet	51
1.6. Araştırmanın Amacı	54
1.7. Araştırmanın Önemi	55
1.8. Araştırmanın Sayıltıları	56
1.9. Araştırmanın Sınırlılıkları	56
2. GEREÇ ve YÖNTEM	57
2.1. Araştırma Evreninin Belirlenmesi ve Örneklem Seçimi	57
2.2. Veri Toplama Yöntemi ve Araçları	58
2.2.1. Problem Çözme Envanteri (PÇE)	59
2.2.2. Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği (RÖGÖ)	60
2.2.3. Barnett Çocuk Sevmeye Ölçeği (BÇSÖ)	62
2.3. Süre ve Olanaklar	62
2.4. Verilerin Analizi	63
3. BULGULAR	64
3.1. Bakım Elemanlarını Tanıtıcı Bilgiler	64
3.1.1. Bakım Elemanlarına İlişkin Sosyo-Demografik Bilgiler	64
3.1.2. Bakım Elemanlarının Çalışma Yaşamına İlişkin Bilgiler	67
3.1.3. Bakım Elemanlarının Hizmet Verme Sürecinde Problem Yaşama Durumları ve Destek Alınan Kişilere İlişkin Bilgiler	69
3.2. Bakım Elemanlarının Problem Çözme Becerilerinin Değerlendirilmesi	71
3.2.1. Bakım Elemanlarının Problem Çözme Becerilerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi	74
3.3. Bakım Elemanlarının Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyinin Değerlendirilmesi	82
3.3.1. Bakım Elemanlarının Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi	85
3.4. Bakım Elemanlarının Çocuk Sevmeye Düzeyinin Değerlendirilmesi	93
3.4.1. Bakım Elemanlarının Çocuk Sevmeye Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi	95
3.5. Bakım Elemanlarının Problem Çözme Becerileri, Öğrenilmiş Güçlülük ve Çocuk Sevmeye Düzeyleri Arasındaki İlişki	102
3.6. Bakım Elemanları Tarafından Hizmet Sürecinde Olumlu Bulunan Konular ve Önemli Sorunlar	103
4. TARTIŞMA	105
5. SONUÇ ve ÖNERİLER	121
ÖZET	129
SUMMARY	131
KAYNAKLAR	133

EKLER

Ek-1. Kişisel Bilgi Formu	149
Ek-2. Etik Kurul Kararı	155
Ek-3. Kurum İzin Yazısı	156

ÖZGEÇMİŞ

157

ÖNSÖZ

Koruma ve bakım hizmeti verilen kuruluşlarda, birbirleriyle kan bağı bulunmayan çocuklara, aynı şekilde onlarla kan bağı bulunmayan yetişkinler tarafından korunma ve bakım hizmeti sunulmaktadır. Bu kuruluşlarda, sosyal hizmet uzmanı, psikolog, çocuk gelişimci ve eğitimcisi, öğretmen, sosyolog, hemşire, diyetisyen gibi meslek elemanlarının yanı sıra özel hizmet alımı yoluyla istihdam edilen bakım, temizlik ve güvenlik hizmetlerini yürüten personel görev yapmaktadır. Kurum bakımı hizmetlerinin ev tipi küçük birimlere ayrılması ile birlikte bakım elemanlarının sayısında önemli bir artış yaşanmıştır.

Travmatik yaşam deneyimlerine sahip çocuklarla birebir iletişim kuran ve ebeveyn rollerini üstlenen bakım elemanlarının hizmet verme sürecinde karşılaştıkları güçlüklerle başetme ve problem çözme becerilerine sahip olmaları gerekmektedir. Bununla birlikte ebeveyn bakımından yoksun kalan ve bağlanma ihtiyacı olan çocuklar ile sevgi bağı kurulması da önem taşımaktadır. Bu nedenle korunma ve bakım altında olan çocuklara hizmet sunan bakım elemanlarının öğrenilmiş güçlülük, problem çözme ve çocuk sevmeye düzeylerinin belirlenmesi ve bu konular arasındaki ilişkinin ortaya konulması önemli görülmüştür.

Araştırmanın başından sonuna kadar desteğini esirgemeyen danışmanım Prof. Dr. Emine ÖZMETE'ye, yüksek lisans süresince beni cesaretlendiren ve teşvik eden değerli hocam Prof. Dr. Veli DUYAN'a, araştırmanın yapılması için gerekli izinleri veren Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na, çalışmanın yürütülmesinde kolaylık sağlayan çocuk evleri sitesi çalışanlarına ve yaşamım boyu bana destek olan aileme teşekkür ederim.

SİMGELER VE KISALTMALAR

ASPB	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
ASPİM	Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü
BÇSÖ	Barnett Çocuk Sevme Ölçeği
BSRM	Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezleri
ÇEK	Çocuk Esirgeme Kurumu
ÇKK	Çocuk Koruma Kanunu
ÇHGM	Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
ÇODEM	Çocuk Destek Merkezi
ÇOĞEM	Çocuk ve Gençlik Merkezleri
ÇOKİM	Çocuk Koruma, İlk Müdahale ve Değerlendirme Birimi
ÇEKOM	Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi
KBRM	Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
PÇE	Problem Çözme Envanteri
RÖGÖ	Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği
SHÇEK	Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu
SED	Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmeti
TDK	Türk Dil Kurumu

ŞEKİLLER

Şekil 1.1. Korunma İhtiyacı Olan Çocuğa Yönelik Kurumsal Hizmetler	15
Şekil 5.2. Araştırmadan Elde Edilen Bulgular Doğrultusunda Öneriler	127

ÇİZELGELER

Çizelge 2.2.1. Problem Çözme Envanteri Cronbach Alpha Değeri	60
Çizelge 2.22. Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği Cronbach Alpha Değeri	61
Çizelge 2.2.3. Barnett Çocuk Sevmeye Ölçeği Cronbach Alpha Değeri	62
Çizelge 3.1.1. Bakım Elemanlarının Sosyo Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler	64
Çizelge 3.1.2. Bakım Elemanlarının Hane Halkına İlişkin Bilgiler	66
Çizelge 3.1.2.1. Bakım Elemanlarının Çalışma Yaşamına İlişkin Bilgiler	68
Çizelge 3.1.3.1. Bakım Elemanlarının Çalışma Yaşamında Destek Alma Durumuna İlişkin Bilgiler	69
Çizelge 3.2.1. Bakım Elemanlarının Problem Çözme Düzeyi ve Ortalama Değerler	72
Çizelge 3.2.2. Bakım Elemanlarının Problem Çözme Beceri Düzeyi	74
Çizelge 3.2.2.1. Bakım Elemanlarının Yaşı Problem Çözme Becerisine İlişkin Betimsel İstatistikler	75
Çizelge 3.2.2.2. Bakım Elemanlarının Yaşına Göre Problem Çözme Becerisi	75
Çizelge 3.2.2.3. Bakım Elemanlarının Medeni Durumu ve Problem Çözme Becerisine İlişkin Betimsel İstatistikler	75
Çizelge 3.2.2.4. Bakım Elemanlarının Medeni Durumuna Göre Problem Çözme Becerisi	76
Çizelge 3.2.2.5. Bakım Elemanlarının Çocuk Sahibi Olma Durumu ile Problem Çözme Becerisine İlişkin Betimsel İstatistikler	76
Çizelge 3.2.2.6. Bakım Elemanlarının Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre Problem Çözme Becerisi	76
Çizelge 3.2.2.7. Bakım Elemanlarının Gelirinin Yeterli Olma Durumu ile Problem Çözme Becerisine İlişkin Betimsel İstatistikler	77

Çizelge 3.2.2.8. Bakım Elemanlarının Gelirinin Yeterli Olma Durumuna Göre Problem Çözme Becerisi	77
Çizelge 3.2.2.9. Bakım Elemanlarının Çocuk Gelişimine Yönelik Aldığı Eğitim ile Problem Çözme Becerisine İlişkin Betimsel İstatistikler	77
Çizelge 3.2.2.10. Bakım Elemanlarının Çocuk Gelişimine Yönelik Aldığı Eğitime Göre Problem Çözme Becerisi	77
Çizelge 3.2.2.11. Bakım Elemanlarının Çalışma Süresi ile Problem Çözme Becerisine İlişkin Betimsel İstatistikler	78
Çizelge 3.2.2.12. Bakım Elemanlarının Çalışma Süresine Göre Problem Çözme Becerisi	78
Çizelge 3.2.2.13. Bakım Elemanlarının Problem Çözme Becerisi ile Hizmet Verdiği Çocukların Yaşına İlişkin Betimsel İstatistikler	78
Çizelge 3.2.2.14. Bakım Elemanlarının Hizmet Verdikleri Çocukların Yaşına Göre Problem Çözme Becerisi	79
Çizelge 3.2.2.15. Bakım Elemanlarının Hizmet Vermekten Sorumlu Olduğu Çocuk Sayısı ile Problem Çözme Becerisine İlişkin Betimsel İstatistikler	79
Çizelge 3.2.2.16. Bakım Elemanlarının Hizmet Vermekten Sorumlu Olduğu Çocuk Sayısına Göre Problem Çözme Becerisi	79
Çizelge 3.2.2.17. Bakım Elemanlarının Hizmet Verme Sürecinde Destek Aldığı Kişiler ile Problem Çözme Becerisine İlişkin Betimsel İstatistikler	80
Çizelge 3.2.2.18. Bakım Elemanlarının Hizmet Verme Sürecinde Destek Aldığı Kişilere Göre Problem Çözme Becerisi	80
Çizelge 3.2.2.19. Bakım Elemanlarının Çocukların Duygusal İhtiyaçlarını Karşılama Durumu ile Problem Çözme Becerisine İlişkin Betimsel İstatistikler	80
Çizelge 3.2.2.20. Bakım Elemanlarının Çocukların Duygusal İhtiyaçlarını Karşılama Durumuna Göre Problem Çözme Becerisi	81
Çizelge 3.2.2.21. Bakım Elemanlarının Aldığı Hizmet İçi Eğitimlere Göre Problem Çözme Becerisi	81

Çizelge 3.3.1.	Bakım Elemanlarının Ortalama Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyi ve Ortalama Değerler	83
Çizelge 3.3.2.	Bakım Elemanlarının Ortalama Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyi	85
Çizelge 3.3.1.1.	Bakım Elemanlarının Yaşı ile Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler	86
Çizelge 3.3.1.2.	Bakım Elemanlarının Yaşına Göre Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyi	86
Çizelge 3.3.1.3.	Bakım Elemanlarının Medeni Durumu ile Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler	86
Çizelge 3.3.1.4.	Bakım Elemanlarının Medeni Durumuna Göre Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyi	89
Çizelge 3.3.1.5.	Bakım Elemanlarının Çocuk Sahibi Olma Durumu ile Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler	87
Çizelge 3.3.1.6.	Bakım Elemanlarının Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyi	87
Çizelge 3.3.1.7.	Bakım Elemanlarının Gelirinin Yeterli Olma Durumu ile Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler	87
Çizelge 3.3.1.8.	Bakım Elemanlarının Gelirinin Yeterli Olma Durumuna Göre Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyi	88
Çizelge 3.3.1.9.	Bakım Elemanlarının Çocuk Gelişimine Yönelik Eğitim Alma Durumu ile Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler	88
Çizelge 3.3.1.10.	Bakım Elemanlarının Çocuk Gelişimine Yönelik Aldığı Eğitime Göre Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyi	88
Çizelge 3.3.1.11.	Bakım Elemanlarının Çocuk Evleri Sitesinde Çalışma Süresi ile Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler	89
Çizelge 3.3.1.12.	Bakım Elemanlarının Çocuk Evleri Sitesinde Çalışma Süresinin Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması	89

Çizelge 3.3.1.13.	Bakım Elemanlarının Hizmet Verdikleri Çocukların Yaş Grubu ile Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler	89
Çizelge 3.3.1.14.	Bakım Elemanlarının Hizmet Verdiği Çocukların Yaş Grubuna Göre Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyi	90
Çizelge 3.3.1.15.	Bakım Elemanlarının Hizmet Verdiği Çocuk Sayısı ile Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler	90
Çizelge 3.3.1.16.	Bakım Elemanlarının Hizmet Verdiği Çocuk Sayısına Göre Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyi	90
Çizelge 3.3.1.17.	Bakım Elemanlarının Hizmet Verme Sürecinde Destek Aldığı Kişiler ile Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler	91
Çizelge 3.3.1.18.	Bakım Elemanlarının Hizmet Verme Sürecinde Destek Aldığı Kişilere Göre Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyi	91
Çizelge 3.3.1.19.	Bakım Elemanlarının Çocukların Duygusal İhtiyaçlarını Karşılama Durumu ile Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler	91
Çizelge 3.3.1.20.	Bakım Elemanlarının Çocukların Duygusal İhtiyaçlarını Karşılama Durumuna Göre Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyi	92
Çizelge 3.3.1.21.	Bakım Elemanlarının Aldığı Hizmet İçi Eğitimlere Göre Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyi	92
Çizelge 3.4.1.	Bakım Elemanlarının Çocuk Sevme Düzeyi ve Ortalama Değerler	94
Çizelge 3.4.2.	Bakım Elemanlarının Çocuk Sevme Düzeyinin Ortalaması	95
Çizelge 3.4.1.1.	Bakım Elemanlarının Yaşı ile Çocuk Sevme Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler	95
Çizelge 3.4.1.2.	Bakım Elemanlarının Yaşına Göre Çocuk Sevme Düzeyi	95
Çizelge 3.4.1.3.	Bakım Elemanlarının Medeni Durumu ile Çocuk Sevme Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler	96

Çizelge 3.4.1.4. Bakım Elemanlarının Medeni Durumuna Göre Çocuk Sevme Düzeyi	96
Çizelge 3.4.1.5. Bakım Elemanlarının Çocuk Sahibi Olma Durumu ile Çocuk Sevme Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler	96
Çizelge 3.4.1.6. Bakım Elemanlarının Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre Çocuk Sevme Düzeyi	97
Çizelge 3.4.1.7. Bakım Elemanlarının Gelirinin Yeterli Olma Durumu ile Çocuk Sevme Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler	97
Çizelge 3.4.1.8. Bakım Elemanlarının Gelirinin Yeterli Olma Durumuna Göre Çocuk Sevme Düzeyi	97
Çizelge 3.4.1.9. Bakım Elemanlarının Çocuk Gelişimine Yönelik Aldığı Eğitim ile Çocuk Sevme Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler	98
Çizelge 3.4.1.10. Bakım Elemanlarının Çocuk Gelişimine Yönelik Aldığı Eğitime Göre Çocuk Sevme Düzeyi	98
Çizelge 3.4.1.11. Bakım Elemanlarının Çocuk Evleri Sitesinde Çalışma Süresi ile Çocuk Sevme Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler	98
Çizelge 3.4.1.12. Bakım Elemanlarının Çocuk Evleri Sitesinde Çalışma Süresine Göre Çocuk Sevme Düzeyi	98
Çizelge 3.4.1.13. Bakım Elemanlarının Hizmet Verdiği Çocukların Yaş Grubu ile Çocuk Sevme Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler	99
Çizelge 3.4.1.14. Bakım Elemanlarının Hizmet Verdiği Çocukların Yaşına Göre Çocuk Sevme Düzeyi	99
Çizelge 3.4.1.15. Bakım Elemanlarının Hizmet Vermekten Sorumlu Olduğu Çocuk Sayısı ile Çocuk Sevme Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler	99
Çizelge 3.4.1.16. Bakım Elemanlarının Hizmet Vermekten Sorumlu Olduğu Çocuk Sayısına Göre Çocuk Sevme Düzeyi	100
Çizelge 3.4.1.17. Bakım Elemanlarının Hizmet Verme Sürecinde Destek Aldığı Kişiler ile Çocuk Sevme Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler	100
Çizelge 3.4.1.18. Bakım Elemanlarının Hizmet Verme Sürecinde Destek Aldığı Kişilere Göre Çocuk Sevme Düzeyi	100

Çizelge 3.4.1.19.	Bakım Elemanlarının Çocukların Duygusal İhtiyaçlarını Karşılama Konusundaki Durumu ile Çocuk Sevme Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler	103
Çizelge 3.4.1.20.	Bakım Elemanlarının Çocukların Duygusal İhtiyaçlarını Karşılama Durumuna Göre Çocuk Sevme Düzeyi	101
Çizelge 3.4.1.21.	Bakım Elemanlarının Aldığı Hizmet İçi Eğitimlere Göre Çocuk Sevme Düzeyi	101
Çizelge 3.5.1.	Bakım Elemanlarının Problem Çözme Becerileri, Öğrenilmiş Güçlülük ve Çocuk Sevme Düzeyleri Arasındaki İlişki	103
Çizelge 3.6.1.	Bakım Elemanları Tarafından Hizmet Sürecine İlişkin Olumlu Bulunan Alanlar	104
Çizelge 3.6.2.	Bakım Elemanlarının Hizmet Sürecinde Karşılaştıkları En Önemli Sorunlar	104

1.GİRİŞ

Çalışma yaşamında, işin zorluğu, gelir dağılımındaki eşitsizlik, sosyal destek mekanizmalarının yetersiz olması, görev ve sorumluluklardaki belirsizlikler, iş yükü, olumsuz bireylerarası ilişkiler, yöneticiler ile ilişkilerde çatışma gibi birçok sorun ortaya çıkabilmektedir. Bu sorunlar, sunulan hizmetin niteliğini olumsuz etkilemekte, gerek hizmet sunan gerekse hizmet alan açısından çeşitli problemlere neden olabilmektedir.

Çalışanların problemlerle baş etmesinde kişilik özelliklerinin yanı sıra konuya ilişkin hassasiyetleri, güçlülükleri, sahip oldukları sosyal destek mekanizmaları, bilgi, beceri ve donanımları da etkili olmaktadır (Dağ, 1991). Kendini problem çözme konusunda güvenli, kontrollü kabul eden ve problemle yüzleşmekten kaçınmayan bireyler, zorluklarla daha kolay başa çıkabilmektedir. Ancak problemlerle baş edemeyen ya da hedefe ulaşmada davranışları ile olayın sonucunu değiştirmede yetersiz olan, art arda başarısızlığı deneyimleyen bireylerin amaçlarına ulaşmadaki motivasyonları düşmektedir (Kümbül Güler, 2005). Süreç içinde benzer yetersizlikleri deneyimleyen bireylerde yetersizliği kabullenmeye ilişkin geliştirilen biliş, öğrenilmiş çaresizlik olarak ifade edilmektedir (Gökkaya, 2015). Bu konuda yapılan araştırmalar, davranışlarıyla sonucu kontrol altına alamayan organizmaların ilk aşamada tepkisiz kaldığını, zamanla edilgen hale geldiğini ve zamanla davranış- sonuç ilişkisinin tam anlamıyla “çaresizlik” şekline dönüştüğünü göstermektedir (Bayat, 2002).

Depresyona neden olan bilişsel süreçleri ifade etmek üzere kullanılan öğrenilmiş çaresizlik kavramının karşı savı olarak Rosenbaum tarafından geliştirilen öğrenilmiş güçlülük kavramı ile depresyonu ve diğer sorunları başlatacak durumsal ve zihinsel etkenlere rağmen bunların gelişmesini engelleyen, hatta gerileten beceriler üzerine odaklanılmaktadır (Dağ, 1991). Öğrenilmiş güçlülük düzeyi yüksek olan bireylerin problem çözme becerileri de yüksektir ve karşılaştıkları zorluklarla başetme becerisine sahiptir. Öğrenilmiş güçlülük düzeyi düşük olanlara göre, amaçlarına ulaşma konusunda daha ısrarcıdır ve hedefe ulaşma konusunda da daha fazla çaba harcamaktadırlar (Yürür ve Keser, 2010). Öğrenilmiş güçlülük, güdü ve inançlarla

sınırlı olmayıp, stres içeren yaşam deneyimleri karşısında istenmedik içsel olayların hepsini ortadan kaldırmasa da, hedefe ulaşmada bireyin kendi davranışlarını düzenleyerek, olumsuz içsel yaşantıların etkisinin en aza indirgemesine katkı sağlamaktadır (Kennett ve Keefer, 2006). Öğrenilmiş güçlülük düzeyi yüksek olan kişiler olumsuz durumlarla daha kolay başetmekte ve iş yaşamında daha başarılı olabilmektedir. (Yıldırım ve ark., 2012). Bu durum, hizmetin üretim ve tüketiminin genellikle eş zamanlı olduğu, çalışanların hizmetin başarısına ve kalitesine doğrudan etki ettiği hizmet sektörü açısından dikkate değerdir (Polatçı ve Boyraz, 2010).

Özellikle insana doğrudan hizmet sunan sektörlerde farklı gereksinim, ilgi ve değer sistemine sahip olan bireylerin beklentilerini karşılamak ve hizmet alanların tamamının memnuniyetini kazanmak oldukça zordur. Zihinsel, fiziksel, duygusal gelişimleri, sosyo-kültürel birikimleri, geleceğe ilişkin beklentileri ve algıları birbirinden farklı bireylere hizmet sunan sosyal hizmet kuruluşlarında bu zorluk biraz daha artmaktadır. Hizmet alanların farklı özelliklerinin yanı sıra hizmet sunanların farklılıkları da sunulan hizmetin niteliğini doğrudan etkileyebilmektedir.

Sosyal hizmet kuruluşlarında korunma ve bakım altında bulunan çocuklar, ailelerinden ve alışık oldukları sosyal çevreden ayrılarak kuruluş bakımına alınmaktadır. Kuruluşlarda, travmatik deneyim yaşayan ve farklı kültürel birikimleri olan çocukların birbirlerine ve ortak yaşam alanlarına uyum sağlamaları ve bir arada yaşama becerisi kazanmaları beklenmektedir. Ayrıca korunma ve bakım altına alınan çocukların geçmiş yaşam deneyimleri dikkate alındığında, yaşanabilecek sorunların ortaya çıkma sıklığı da artmaktadır (Şimşek ve ark., 2008). Dolayısıyla bu kuruluşlarda çalışan personel, hizmet alanların bireysel problemlerinin yanı sıra kültürlerarası çatışmalar, öfke nöbetleri, davranış bozuklukları, travma sonrası stres bozuklukları gibi pek çok sorunla karşı karşıya kalabilmektedir. Bu açıdan hizmet süreci, hem hizmet alan çocuklar hem de hizmet sunanlar açısından sorunlu olabilmektedir.

Sosyal hizmet kuruluşlarında çalışan bakım elemanları korunma ve bakım altındaki çocuklara 7 gün 24 saat hizmet vermektedir. Bakım elemanları çocukların kişisel temizlik ve bakımlarından, yeme içme gibi temel ihtiyaçlarının karşılanmasına

kadar ihtiyaç duydukları konularda birebir çocukla temas kuran çalışanlardır. Bu nedenle bakım elemanlarının çalışma ortamında yaşadıkları olumlu ya da olumsuz olaylar ve bu olaylara verdikleri tepkiler de hizmet sundukları bireylerle etkileşimlerinde çok daha önemli hale gelebilmektedir. Özellikle, erken yaşlardan itibaren çevreden, eğitim ve meslek yaşamından öğrenilmeye başlanan öğrenilmiş güçlülük becerisi ve davranışının kazanılmasında çevre önemli bir belirleyicidir (Rosenbaum, 1983). Diğer bir deyişle, öğrenilmiş güçlülük becerisi, zihinsel süreçler ve sosyal çevrenin etkileşimi ile edinilmekte ve bireyin yetişmiş olduğu çevre içinde şekillenmektedir (Yıldırım, Gülpınar ve Uğuz, 2012). Bireyin davranış biçimlerinin oluşmasında yalnızca koşullanma değil aynı zamanda model alma ve eğitim süreçleri de etkili olmaktadır (Burçak, 2013). Bu açıdan, bilhassa hizmet verdikleri grup tarafından rol model olma konumunda olan bakım elemanlarının, yüksek düzeyde problem çözme becerisine ve öğrenilmiş güçlülüğe sahip olmaları ve çocuklara yönelik destekleyici tutum ve davranışları hizmetin niteliğini iyileştirecektir (Şimşek ve ark., 2008).

Bu bağlamda, çalışanların yaptıkları işi sevmeleri ya da işe yönelik olumlu tutuma sahip olmaları işle ilgili yaşanabilecek problemlerin daha etkili biçimde çözümlenmesinde önemli rol oynayacaktır (Çetin, Basım ve Karataş, 2011). Çocuklara yönelik hizmet sunan meslek gruplarından öğretmen ve hemşirelerle yapılan çalışmalar, çocuk sevme düzeyleri yüksek olan çalışanların, çocukları daha kolay kabullendiklerini, çocuklarla birlikte zaman geçirmekten hoşlandıklarını, iletişim kurarken daha özenli davrandıklarını, çocukları dinleme ve empati kurma becerilerinin gelişmiş olduğunu (Saltalı ve Erbay, 2013) ve çocuk haklarına daha duyarlı olduklarını göstermektedir (Kasapoğlu ve Akyol, 2012). Bu nedenle, çocuk ve bakım veren arasında güven temelinde, destekleyici, sevgi içeren, tutarlı ve sürekli bir ilişkinin kurulması çocukların psiko-sosyal gelişimlerine olumlu yönde katkı sağlayacaktır.

Bu konudaki alanyazın incelendiğinde; sosyal hizmet alanında hizmet sunan profesyonelleri ve hizmet alanları konu edinen birçok çalışmaya rastlanmıştır. Ancak bakım elemanlarını konu edinen çalışmaların çok az sayıda olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, bu çalışmada incelenen konuların ele alındığı ve “öğrenilmiş

güçlülük” ile “problem çözme becerileri” arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalar ise oldukça sınırlıdır. Bu araştırmada ele alınan “öğrenilmiş güçlülük”, “problem çözme” ve “çocuk sevme” değişkenlerinin bir arada incelendiği herhangi bir çalışmaya da rastlanılmamıştır. Bu açıdan, çocuk evi sitesinde çalışan bakım elemanlarının öğrenilmiş güçlülük, problem çözme becerileri ve çocuk sevme düzeyleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler bağlamında incelendiği ilk çalışma olma özelliği ile de alanyazına katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada, Türkiye’de çocuk koruma tarihi, korunma ihtiyacı olan çocuklara sunulan sosyal hizmet modelleri, sosyal hizmet kuruluşlarında görevlendirilen personelin çalışma usul ve esasları ile problem çözme becerisi, öğrenilmiş güçlülük ve çocuk sevme becerisi kavramları ile örgütsel sosyal hizmet konuları açıklanacak ve ilgili alanyazında yer alan çalışmalara yer verilecektir.

1.1 Türkiye’de Çocuk Koruma Tarihi

Türkiye de çocuk koruma sistemi Tanzimat öncesi dönem ve Tanzimat’tan Cumhuriyete kadar olan dönem şeklinde sınıflayarak açıklamak mümkündür.

Tanzimat öncesi dönem olan, Selçuklu ve Osmanlı döneminde dezavantajlı çocuklara yönelik hizmetler vakıflar aracılığı ile yürütülmüştür. Vakıflar tarafından okul açma, yoksul çocuklara ayni ve nakdi yardım yapma, kız çocukların çeyizlerini hazırlama vb. yardımlar verilmiştir. Bununla birlikte Osmanlı Devleti’nin gerileme döneminde batının da etkisiyle devlet çocukların bakımına ilişkin çalışmalarda yer almaya başlamıştır. Özellikle II. Abdülhamit döneminde, sosyal sorunlarla mücadele konusunda yapılan düzenlemelerle kurumsallaşmanın temelleri atılmıştır (Özbek, 2006).

Çocukların korunması amacıyla, yasal düzenlemelerin yapılması 19. yüzyılın ortalarında başlamıştır. Yetim mallarının korunmasına ilişkin düzenleme “*Eytam Nizamnamesi*” 1851 yılında çıkarılmıştır (Akyüz, 1999).

Osmanlı Devletinde korunmaya muhtaç çocuklara yönelik atılan bir diğer önemli adım ise “Mithatpaşa Islahhaneleri”dir. Çocuk ıslahhaneleri ile kimsesiz, uyumsuz, suçlu çocuklar bakım korunma ve eğitime muhtaç olarak kabul edilmiştir (Uluğtekin, 1994). Islahhaneler aracılığıyla, kimsesiz çocukların korunması, meslek edinmeleri, çocukların suça sürüklenme riskinden korunmaları için müslüman çocuklar ile gayri müslim çocukların bir arada eğitim almaları sağlanmıştır (Koç, 2003).

Darüşşafaka “Cemiyet-i Tedrisiye-i İslamiye” adıyla 30 Mart 1863 tarihli padişah fermanıyla kurulmuş olup, yoksul ve yetim çocukların eğitim-öğretimine destek olmayı amaçlamıştır. Darüşşafaka Derneği, Türkiye’de eğitim alanındaki ilk sivil örgütlenme olarak tarihe geçmiştir (Darüşşafaka, 2017).

Tanzimat sonrası dönemde ise, Osmanlı-Rus savaşı sonucunda Balkanlar’dan ve Kırım’dan alınan yoğun göç nedeniyle İstanbul’da kimsesiz çocuk sayısı artış göstermiştir. Kimsesiz ve muhtaçlara, bakım ve koruma sağlamak amacıyla padişah II. Abdülhamid tarafından 1886 yılında Darülaceze kurulmuştur (Özbek, 2006).

Osmanlı-Rus savaşı ve Balkan savaşları sonucu şehit olanların çocukların korunması ve bakımı ile ilgili artan sorunlara köklü çözüm bulunması amacıyla Meşrutiyet döneminde kurulan Darüleytamlar ilk kapsamlı sosyal hizmet kuruluşu olma özelliğini taşımaktadır (Özkan, 2006).

Kurtuluş Savaşı sırasında korunmaya muhtaç çocuklara hizmet vermek üzere 1917 yılında “İstanbul Himaye-i Etfal Cemiyeti” kurulmuştur. Himaye-i Etfal Cemiyeti Atatürk’ün emir ve direktifleri ile 1921 yılında ulusal düzeyde hizmet verebilecek şekilde yeniden yapılandırılmıştır. Cemiyetin ismi 1935 yılında “Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu (ÇEK)” olarak değiştirilmiştir. ÇEK, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumunu Kanunu ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu’nun (SHÇEK) kurulduğu 1983 yılına kadar hizmet vermeye devam etmiştir (ÇHGM, 201a).

Türkiye’de kadın, engelli, yaşlı, çocuk, aile ve topluma yönelik hizmetleri sunan SHÇEK, 3 Haziran 2011 tarihli ve 633 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile teşkilat yapısı belirlenen Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB)’nin çatısı altına alınmıştır. Aynı 633 sayılı KHK ile Bakanlık çatısı altında yapılan görev dağılımında korunma ihtiyacı olan çocuğun korunması, bakımı, yerleştirilmesi ve rehabilitasyonlarını sağlamak üzere gerekli hizmetlerin yürütülmesi, hizmetler için gündüzlü ve yatılı sosyal hizmet kuruluşlarının açılması ve işletilmesi görevi Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü’ne (ÇHGM) verilmiştir.

1.1.1. Korunma İhtiyacı Olan Çocuklara Sunulan Hizmetler

27.05.1983 tarih ve 18059 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 2828 sayılı “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu”, 3/6/2011 tarihli ve 633 sayılı KHK’ ile Sosyal Hizmetler Kanunu olarak yeniden düzenlenmiş olup Kanunun 3. Maddesi (a) bendinde “Korunmaya ihtiyacı olan Çocuk” kavramı;

“Beden, ruh ve ahlak gelişimleri ya da şahsi güvenlikleri tehlikede olup;

- 1. Ana ya da babasız, ana ve babasız,*
- 2. Ana ya da babası ya da her ikisi de belli olmayan,*
- 3. Ana ve babası ya da her ikisi tarafından terkedilen,*
- 4. Ana ya da babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri ya da uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuk”,*
olarak tanımlanmıştır.

2005 yılında yürürlüğe giren 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununda (ÇKK) ise korunma ihtiyacı olan çocuk, fiziksel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile güvenliği tehlikede olan, ihmal ya da istismar edilen ya da suç mağduru çocuk” (ÇKK, m. 3) olarak tanımlanmıştır. Bu tanımda suç mağduru ve suça sürüklenen çocuk

ifadelerine yer verilerek, korunma ihtiyacı olan çocuk kavramının kapsamı genişletilmiştir.

Korunma ihtiyacı olan çocukların tespiti, incelenmesi Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüklerinin (ASPİM) sorumluluğundadır. Korunma ihtiyacı olan çocukların tespitinde; mahalli mülki amirler, sağlık kurum ve kuruluşları, köy muhtarları, genel kolluk kuvvetleri, yerel yönetimler zabıta memurları görevlidir. Ayrıca, basın yayın organlarında çıkan haberler ihbar kabul edilmektedir. Bununla birlikte, eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları vb. toplumun tüm kesimleri korunma ihtiyacı olan çocukları ASPB'ye bildirilmekle yükümlüdür. Bildirim yapılan vakalara ilişkin ASPİM'lerde görevli sosyal çalışma görevlileri tarafından yapılan inceleme sonucunda korunma altına alınması uygun görülen çocuklara yetkili ve görevli mahkemeden korunma/tedbir kararı alınmaktadır. Korunma altına alınan çocuklar öncelikle yaşadıkları ilde yaş ve cinsiyetine uygun kuruluşlara yerleştirilmekte, ikamet edilen ilde uygun kuruluşun olmaması, ya da ilin çocuğun kalması için uygun olmaması (can güvenliği riski, olumsuz çevresel faktörler vb.) halinde en yakın ildeki bir kuruluşa yerleştirilmektedir (ÇHGM, 2017b).

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünce korunma ihtiyacı olan çocuklar, öncelikli olarak aile odaklı hizmetlerden yararlandırılmaktadır. Ancak yaşları, hastalıkları, engel durumları vb. nedenlerle aile odaklı hizmetlerden yararlandırımları mümkün olmayan çocuklar da olabilmektedir. Bu çocuklara yaşları, gelişimleri ve ihtiyaçlarına uygun yatılı sosyal hizmet kuruluşlarında hizmet sağlanmaktadır (ÇHGM, 2017b).

1.1.1.1. Aile Odaklı Hizmetler

Çocukların sağlıklı gelişimleri için en uygun bakım kendi ebeveynleri tarafından bakılmalarıdır. Bu nedenle çocukların aile yanında bakımlarının sağlanabilmesi için farklı sosyal hizmet modelleri geliştirilmektedir. Sosyal ve ekonomik destek hizmeti,

koruyucu aile hizmeti, evlat edinme hizmeti ve özel kreş ve gündüz bakımevi hizmetleri bu amaçla geliştirilen hizmet modelleridir.

1.1.1.1.1. Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmeti (SED)

Bu hizmet modeli, ekonomik yetersizlikler nedeniyle kurum bakımına alınma riski bulunan çocukların ailelerine sağlanan sosyal ve ekonomik destek hizmetini içermektedir. Sosyal ve ekonomik destek hizmeti ile çocuklar korunma ve bakım altına alınmadan, aileleri desteklenerek aile bütünlüğünün bozulmaması yönünde çalışılmaktadır. Bu modelde, öncelikli olarak ekonomik yoksunluk nedeniyle haklarında korunma/tedbir kararı alınarak sosyal hizmet kuruluşlarında bakılan ve ekonomik açıdan desteklenmeleri durumunda aileleri ya da yakınları tarafından bakılabilecek çocuklara sosyal ve ekonomik destek hizmeti sunulmaktadır (ÇHGM, 2017b).

2017 yılı Aralık ayı itibariyle 104 729 çocuk korunma altına alınmaksızın aileleri yanında sosyal ve ekonomik destek hizmeti ile desteklenmektedir (ÇHGM, 2018c).

1.1.1.1.2. Koruyucu Aile Hizmetleri

Koruyucu aile; Koruyucu Aile Yönetmeliği'nde belirlenen esas ve usuller çerçevesinde korunmayı gerektiren duruma göre belirlenen sürede, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüklerinin denetiminde, ödeme karşılığı ya da karşılıksız olarak korunma altında bulunan çocuğun bakımını ve yetiştirilmesini üstlenen, aile ortamında yaşamını sağlayan, tercihen yönetmeliğin (j), (k), (s) bentlerinde¹

¹ j) Koruyucu Aile Birinci Kademe Eğitimi: Korunma muhtaç çocuğun öz ailesi dışında bir başka aile yanında yetiştirilmesine ilişkin olarak verilen eğitimi,

k) Koruyucu Aile İkinci Kademe Eğitimi: Özel zorlukları ve ihtiyaçları olan korunmaya muhtaç çocuğa hizmet vermek üzere koruyucu aile temel eğitimini almış kişilere verilen uzmanlık eğitimini,

s) Temel Aile Eğitimi: Çocuğun desteklenmesi amacıyla çocuk gelişimi, ihtiyaçları ve etkili ebeveynlik yapılması kapsamında temel ana, baba eğitimini de içeren genel ebeveynlik becerilerinin kazanıldığı eğitimi,

tanımlanan eğitimlerden en az birini almış aileyi ya da kişiyi” ifade eder. Bu kişi/aile tarafından çocuklara verilen bakım hizmetine ise “Koruyucu Aile Hizmeti” denilmektedir (ÇHGM, 2017b). Koruyucu aile hizmeti, Akraba veya Yakın Çevre Koruyucu Aile Modeli, Geçici Koruyucu Aile Modeli, Süreli Koruyucu Aile Modeli ve Uzmanlaşmış Koruyucu Aile Modeli olmak üzere 4 farklı şekilde uygulanabilmektedir.

Ailelerin zihinsel, fiziksel, psiko-sosyal ve ekonomik sorunları nedeniyle çocuklarının ihtiyaçlarını karşılayamaz hale gelmeleri durumunda koruyucu aile bakımı, çocuğa sağlanan aile ortamı açısından önemli bir hizmet modelidir. Bu hizmetin başlıca amacı çocuğun psiko-sosyal gelişimi açısından karmaşık ve sorunlu olan bu dönemi en az zararla geçirmesini sağlamaktır (ÇHGM, 2017b).

2017 yıl Aralık ayı itibari ile 4 654 koruyucu aile yanında 5 642 çocuk koruyucu aile hizmet modelinden yararlandırılmaktadır (ÇHGM, 2018c).

1.1.1.1.3. Evlat Edindirme Hizmetleri

Evlat edindirme, durumu evlat edindirilmeye uygun bir çocukla, durumu evlat edinmeye uygun kişi/eşler arasında hukuki bağ sağlanarak çocuk ebeveyn ilişkisinin kurulmasıdır.

Biyolojik ailesi ile yaşama şansı kalmayan korunma ve bakım altındaki çocuklardan durumu uygun olan çocuklar, haklarında yapılan inceleme sonucunda evlat edinmeye uygun bulunan ailelerin yanına yerleştirilmektedir. Türk Medeni Kanunu’nun 305 inci maddesi doğrultusunda bir yıl süreyle geçici bakım sözleşmesi ile evlat edinen aile yanında izlenen çocuklar, süreç içerisinde herhangi bir uyum sorununun ve olumsuzluğun yaşanmaması ve yapılan inceleme ve izlemeler sonucunda uygun olduğunun değerlendirilmesi halinde mahkeme kararı ile evlat edinilen küçük, evlat edinen ailenin/bireyin nüfus kütüğüne işlenerek soyadını almaktadır.

Türkiye’de çocukların her türlü ihmal ve istismardan korunabilmesi için evlat edindirme hizmeti, Türk Medeni Kanunu’nun 305-320 maddeleri, “Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun” ve “Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük” kapsamında, ülke içinde evlat edinmelerde aracılık faaliyetleri “Aracı Kurum” yetkisi ile ülkelerarası evlat edinme işlemleri ise “Merkezi Makam” yetkisi ile Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir (ÇHGM, 2017b).

Türkiye’de 2017 yılı sonu itibari ile 16 171 çocuk evlat edindirme hizmetinden yararlandırılmıştır (ÇHGM, 2018c).

1.1.1.1.4. Özel Kreş ve Gündüz Bakımevi Hizmetleri

2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu’nun 3 üncü maddesinin 3 üncü fıkrası gereğince çalışan anne-babanın 0-6 yaş grubundaki çocukların bakımlarını gerçekleştirmek, çocuklara temel değer ve alışkanlıkları kazandırmak amacıyla Kreş ve Gündüz Bakımevi hizmetleri yürütülmektedir.

Gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişilerce açılması talep edilen, Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ve Özel Çocuk Kulüplerinin açılışı ve denetlenmesine ilişkin işlemler Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından gerçekleştirilmektedir.

Koruyucu ve önleyici bir hizmet modeli olarak geliştirilen “Ücretsiz Bakım Hizmeti” ile ekonomik güçlük içinde bulunan ailelerin çocuklarının, kontenjan (%3) kapsamında Bakanlık tarafından açılış onayı verilen özel kreş ve gündüz bakımevleri ile özel çocuk kulüplerinden ücretsiz yararlanmaları sağlanmaktadır (ÇHGM, 2017b).

1.1.2. Korunma ve Bakım Altındaki Çocuklara Hizmet Sunan Birimler/Kuruluşlar

Biyolojik ailelerinin yanına dönüşü mümkün olmayan ve aile odaklı hizmetlerden yararlandırılmayan çocuklar kurum bakımına alınmaktadırlar. Ayrıca suça sürüklenen ve suç mağduru çocuklara da durumlarına uygun olarak ihtisaslaşmış kuruluşlarda psiko-sosyal destek hizmeti sunulmaktadır.

Korunma ve bakım altındaki çocuklara, Çocuk Koruma, İlk Müdahale ve Değerlendirme Birimleri (ÇOKİM), Çocuk Yuvaları, Yetiştirme Yurtları, Çocuk Evleri Siteleri, Çocuk Evleri ve Çocuk Destek Merkezlerinde (ÇODEM) hizmet sunulmaktadır.

1.1.2.1 Çocuk Koruma, İlk Müdahale ve Değerlendirme Birimi (ÇOKİM)

Korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocuklar hakkında mahkeme kararı alınıncaya ya da uygun sosyal hizmet modeli belirleninceye kadar çocukların barınması ve temel gereksinimlerinin karşılanmasına ilişkin hizmetleri sunan birimlerdir.

Korunma ve bakım altına alınarak kuruluşa yerleştirilme kararı verilen çocuklara yönelik yatılı bakım hizmet modelleri aşağıda açıklanmıştır.

1.1.2.2. Çocuk Yuvaları

Çocuk yuvaları, 0-12 yaş arası korunma ihtiyacı olan çocukların fiziksel, bilişsel ve psikolojik ve sosyal açıdan sağlıklı gelişim gösterebilmeleri amacıyla hizmet sunan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

1.1.2.3. Yetiştirme Yurtları

13–18 yaş arası korunmaya ihtiyacı olan çocukların korunması bakımı iş ve meslek sahibi olmalarının sağlanmasına yönelik hizmet sunan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yetiştirme yurdu ve yuva gibi “koğuş tipi” toplu bakım modelleri terk edilerek, 2017 Haziran ayı itibari ile tüm yatılı kuruluşlar çocuk evi ve çocuk evi sitesi modeline dönüştürülmüştür (ÇHGM, 2017b).

1.1.2.4. Çocuk Evleri Sitesi

Çocuk Evleri Sitesi, 10 ya da 12 çocuğun bir arada yaşayabildiği, temel gereksinimlerini karşılayabildiği ve toplu yaşamın getirdiği olumsuzluklardan uzak kalabilecekleri, aile ortamına benzer yapılarda site içerisinde müstakil binalardan oluşan kuruluşlardır.

Bu kuruluşlar, ev ortamına benzer şekilde düzenlenmiş olup kuruluşlarda az sayıda ve sık sık değişmeyen personel tarafından hizmet sunulması sağlanarak, çocuklara güven ve sorumluluk duygusunu kazandırmak ve sürekli ve tutarlı iletişim ile olası kişilik ve davranış bozukluklarını en aza indirmek amaçlanmaktadır (ÇHGM, 2017b).

2017 Aralık Ayı itibari ile 108 çocuk evleri sitesinde 6 208 çocuğa yatılı koruma ve bakım hizmeti sunulmaktadır (ÇHGM, 2018c).

1.1.2.5. Çocuk Evleri

Çocuk Evleri, illerin sosyal, kültürel ve fiziksel açıdan yapısı itibari ile çocuk yetiştirmeye uygun bölgelerinde, tercihen il merkezlerinde, okullara ve hastanelere

yakın kuruma bağış olarak verilen ya da lojman olarak kullanılan apartman daireleri ile müstakil dairelerde 0-18 yaş grubu 6 – 8 çocuğun bir ev ortamında yaşamlarının sağlandığı bakım modelidir.

Bu hizmet modeli ile korunma ve bakım altında bulunan çocukların fiziksel, zihinsel, bedensel ve psiko-sosyal gelişimlerinin desteklenmesi, eğitimlerini tamamlayarak meslek sahibi olmalarının sağlanması ve topluma faydalı bireyler olarak yetiştirilmeleri amaçlanmaktadır (ÇHGM, 2017b). Bu bakım modelinin site tarzı kuruluşlardan en belirgin farkı çocukların toplumla iç içe yaşamlarının sağlanması ve komşuluk ilişkileri geliştirmelerine olanak tanınmasıdır.

Çocuk evi hizmet modeline ilişkin ilk uygulama Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü ile Çevre Eğitim Sağlık Sosyal Yardımlaşma Vakfı arasında imzalanan işbirliği protokolü çerçevesinde 2000 yılında Ankara ilinde gerçekleştirilmiştir. Hizmet modelinin yaygınlaştırılmasına 2005 yılında başlanmıştır.

2017 Aralık ayı itibari ile 1 195 çocuk evinde 6 341 çocuğa koruma ve bakım hizmeti sunulmaktadır (ÇHGM, 2018c).

1.1.2.6. Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi (ÇEKOM)

Çocuk evlerinin illerde planlanması, açılış ve işleyişine yönelik tüm işlemlerin yanı sıra harcamaların gerçekleştirilmesi, takibi, denetimi ve çocuk evleri arasındaki koordinasyonun sağlanması amacıyla oluşturulan birimlerdir.

1.1.2.7. Çocuk Destek Merkezi (ÇODEM)

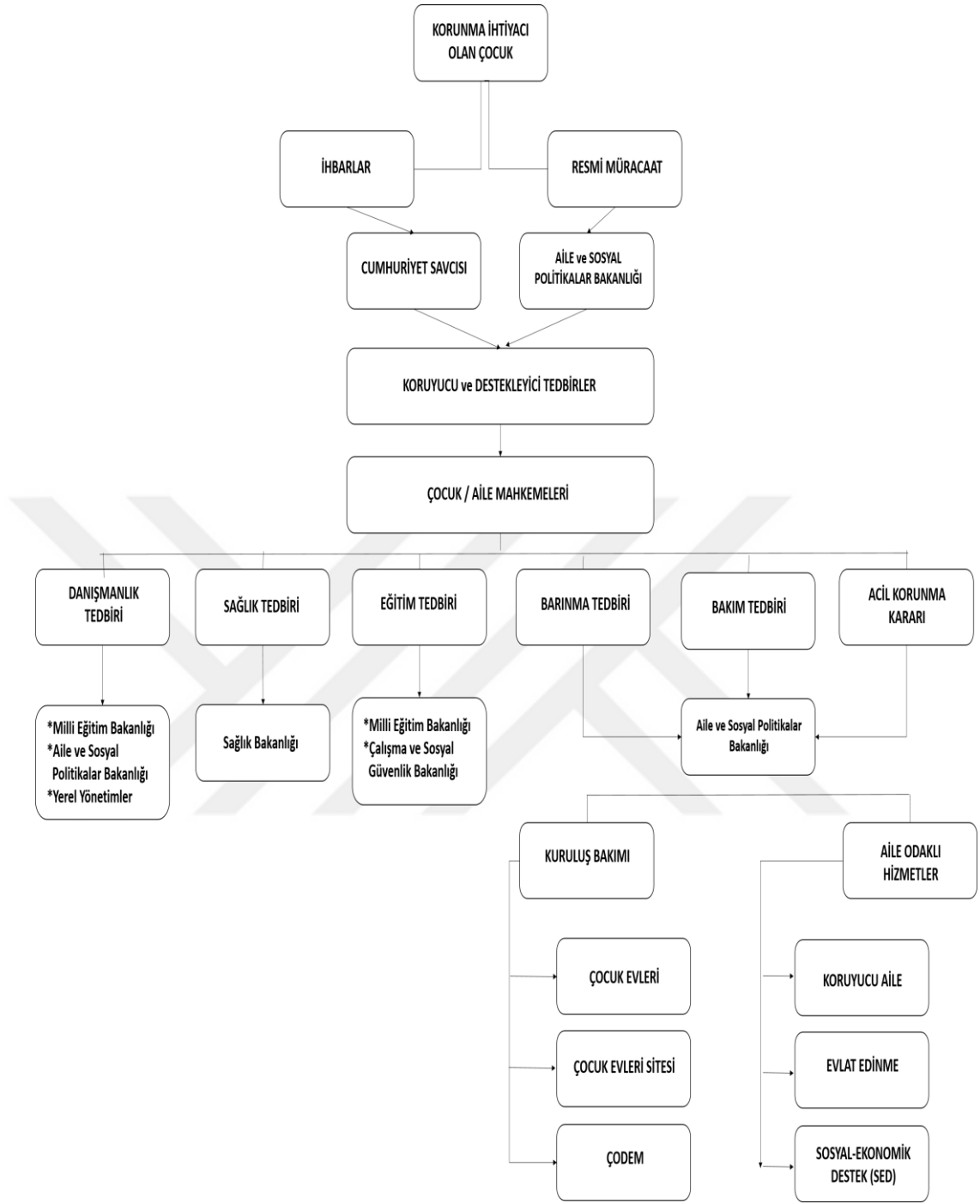
2005 yılında yürürlüğe giren ÇKK kapsamında psiko-sosyal destek sunmak amacıyla suça sürüklenen çocuklara yönelik Koruma Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezleri (KBRM) ile suç mağduru koruma ihtiyacı olan çocuklara yönelik Bakım

ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezleri (BSRM) oluşturulmuştur. 29.03.2015 tarihinde yayımlanan Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği ile bu kuruluşlara, sokakta yaşayan ve çalıştırılan çocuklara yatılı hizmet verilen Çocuk ve Gençlik Merkezleri (ÇOGEM) de eklenerek “Çocuk Destek Merkezleri” adı verilmiştir. Merkezler, çocukların yaş, cinsiyet ve ihtiyaç duydukları sosyal destek alanlarına göre ihtisaslaştırılmıştır (ÇHGM, 2017b).

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünce kadın konukevlerinde bakımları sağlanan 18 yaş altı gebe kız çocuklar ile refakatsiz sığınmacı çocuklara yönelik hizmetler de ÇODEM’lerde sunulmaktadır.

Aralık 2017 tarihi itibarıyla, ülke genelinde 65 ÇODEM’de 1 640 çocuğa koruma, bakım ve sosyal destek hizmeti sunulmaktadır (ÇHGM, 2018c).

Korunma ihtiyacı olan çocuğun tespiti ve ihtiyacı doğrultusunda çocuğa hizmet vermekten sorumlu kurumlar ve kurumlar ve hizmetlere ilişkin süreç şeması aşağıda verilmiştir.

Şekil 1.1. Korunma İhtiyacı Olan Çocuğa Yönelik Kurumsal Hizmetler

1.1.3. Sosyal Hizmet Kuruluşlarında Görevlendirilen Personelin Çalışma Usul ve Esasları

Korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik hizmet veren kuruluşlarda görevlendirilen personelin çalışma usul ve esasları (Mülga) SHÇEK tarafından 1995 yılında yayımlanan Yetiştirme Yurtlarının Kuruluş ve İşleyişine İlişkin Yönetmelik ve 1999 yılında yayımlanan Çocuk Yuvaları Yönetmeliği ile belirlenmiştir. Bu yönetmeliklerde çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarında sunulan hizmetin türü, niteliği, işleyişe ilişkin esaslar ve personelin görev yetki ve sorumluluklarına yer verilmiştir.

2011 yılında yayımlanan “Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin Uygulanması Hakkında Genelge ile çocuk evlerinin işleyişine ilişkin usul ve esaslar belirlenmiş olsa da çocuk evleri sitelerinin işleyişi halen yetiştirme yurdu ve yuvalara yönelik olarak yayımlanan yönetmelikler çerçevesinde yürütülmektedir. Yönetmeliklerde kuruluş işleyişi ve personelin (Kuruluş Müdür, Kuruluş Müdür Yardımcı, Sosyal Çalışmacı, Psikolog, Çocuk Gelişimi ve Eğitimsi, Öğretmen, Çocuk Eğitimsi, Doktor, Diyetisyen, Hemşire, Hemşire Yardımcısı, Satın Alma ve İaşe Memuru) görev ve yetkileri tanımlanmıştır (ÇHGM, 2017c).

Görev ve sorumluluklar iki yönetmelikte de genel olarak benzer şekilde tanımlanmıştır. Farklı olarak, Yetiştirme Yurtları Yönetmeliğine çocukların yaş ve gelişimlerine göre değişen ihtiyaçlarına yönelik personelin ek sorumluluklarına yer verilmiştir. Ancak her iki yönetmelikte de bakım elemanlarının görev ve sorumlulukları tanımlanmamıştır. Bu konudaki ilk düzenleme, 2008 yılında yayımlanan “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliği ile gerçekleştirilmiştir. Daha sonra, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından 2015 yılında yayımlanan Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliğinde bakım elemanlarının nitelikleri ile görev ve sorumluluklarına ilişkin esaslar yer almıştır. Ancak bakım elemanlarının görev ve sorumluluklarına ilişkin en kapsamlı tanımlama sosyal hizmet kuruluşlarında görevlendirilecek personelin özel hizmet alımı yoluyla istihdam edilmesinde uyulacak

Çalışma usul ve esaslarının çerçevesinin çizildiği “zel Hizmet Alımı Teknik şartnamesi”nde yer almaktadır.

şartname doğrultusunda “zel Hizmet Alımı Yoluyla” istihdam edilen bakım elemanları, 696 sayılı KHK kapsamında 2 Nisan 2018 tarihi itibarıyla sürekli işçi kadrosuna geçmiştir.

şartnamede hükümlerine göre bakım elemanlarının görev ve sorumlulukları genel olarak aşağıda belirtilmiştir;

- Çocukların yaş ve gelişimlerine göre alt temizlikleri dahil tüm el yüz ve beden temizliklerini yapma ya da yapılmasına yardım etme, tuvalet alışkanlığı, diş fırçalama ve kişisel hijyen becerilerinin kazandırılmasında yardımcı olma ve rehberlik yapma,
- Çocuklara giysilerini giydirme çıkartma, yıkama ve tleme,
- Kuruluş dışında gerçekleştirilen sosyal faaliyetlerde çocuklara refakat etme,
- Günlük yaşam aktivitelerine destek sağlama, refakat etme (yemek yedirme, tekerlekli sandalye ile dolaşma, okul servisine götürme, karşılama vb.),
- Çocuklara yemek servisi yapma, temizlik hizmetinde çalışan personel ile birlikte bulaşıkları yıkama,
- Kuruluşa veya ocuk evine kabul yapılan veya izinden dönen çocukların ortama uyum sağlamaları ve çocukta gözlemlenen her türlü değişikliğe ilişkin mesleki personel ile koordineli çalışma ve verilen talimatları yerine getirme,
- Çocukların eğitim- ğretim süreçlerinin takibini yapma, akademik becerilerinin artırılmasına yönelik grup sorumlusu/danışman ile koordineli alışma,

- Çocukların sağlıklarını durumlarını izleme, hastalıklardan korunmasına ilişkin gerekli önlemleri, hastalanan çocuklara yönelik bilgiyi sağlık personeline iletme,
- Çocukların özelliklerine göre olumlu davranış edinmeleri için onlara doğru rol model olma ve sağlıklı gelişimlerine yönelik verilen görevleri yerine getirme,
- Çocukların kazalardan korunmasına ilişkin gerekli tedbirleri alma,
- Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlarda; olayın gerçekleşmesinden itibaren ilk 72 (yetmiş iki) saatin, yapılan müdahalelerin, iddiaların ve delillerin tespiti açısından özel önemli olması sebebiyle, olayın duyulduğu andan başlamak üzere tıbbi ve adli delil kapsamındaki kıyafet, çamaşır gibi her türlü özel eşya ve benzeri unsurların kayıt ve koruma altında tutulmasına özen gösterme,
- Çocukların kuruluştan izinsiz ayrılması riskine karşı gerekli takibi yapma ve önlemlerin alınmasında etkin rol alma, kuruluşa zamanında dönmeyen ya da izinsiz ayrılan çocuklar hakkında grup sorumlusu/danışman ile nöbetçi amire bilgi verme,
- Çocukların kendine zarar verme davranışlarının gerçekleşmesi riskine karşı gerekli takibi yapma önlemlerin alınmasında etkin rol alma,
- Yaptığı işin gereği kuruluş işleyişi ve çocuklar hakkında edinilen her türlü bilginin gizliliğine riayet etme,
- Çocukların ev ekonomisine ilişkin yaşam becerilerini kazandırmak amacıyla mevsim koşulları dikkate alınarak kurutma, konserve, reçel, turşu vb. gıda işlemlerini yapma ve çocuklara öğretme şeklinde belirtilmiştir.

Bu görev ve sorumluluklar çerçevesinde korunma altındaki çocuklara hizmet sunan bakım elemanlarının problem çözme becerilerinin, öğrenilmiş güçlülük ve problem çözme düzeylerinin ortaya konulması önemli hale gelmektedir.

1.2. Problem Kavramı ve Problem Çözme Becerisi

Latince “problema” sözcüğünden gelen ve öne çıkan engel anlamında kullanılan “proballo” sözcüğünden türetilmiş olan “problem kavramı” Türk Dili Kurumu (TDK) sözlüğünde (2017), teoremler ya da kurallar yardımıyla çözülmesi istenen soru, mesele olarak tanımlanmıştır.

Alanyazında, problem kavramına ilişkin pek çok farklı tanımlama yapılmış olmakla birlikte genel anlamda problem, ulaşmak istenen sonuca ulaşmayı güçleştiren ya da engelleyen direnç faktörleri olarak ifade edilmektedir.

Problem çözme ise istenen amaca ulaşmak için etkili ve faydalı olan araç ve davranışları farklı seçenekler arasından belirleme ve kullanma olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda, bireyin karmaşık sorunlara uygun çözüm geliştirebilmesi için yaratıcı düşünmeye de ihtiyacı vardır. Problem çözme sürecinde deneme-yanılma, kendi duygularını anlayabilme, neden-sonuç ilişkilerini tespit etme gibi bazı etkinlikler söz konusudur (Köksal ve Atalay, 2015). Bununla birlikte, problem çözme, bilimsel yöntem, eleştirel düşünme, karar verme, sorgulama gibi kavramları da kapsamaktadır (Demirel, 1999).

İnsanlar, günlük yaşamlarında, iş yaşamlarında ya da eğitim süreçlerinde büyük, küçük, basit, karmaşık, kolay ya da zor problemlerle karşı karşıya kalabilmektedirler. Ancak problem algısı ve çözüm yolları bireyden bireye değişebildiği gibi toplumdan topluma da değişiklik gösterebilmektedir. Bu açıdan iki farklı toplumda aynı problem, farklı yöntemlerle çözüme kavuşturulabilirken, aldıkları eğitim, sahip oldukları kültürel deneyimler, eğitim düzeyleri ve kişilik özellikleri doğrultusunda da bireyler tarafından farklı yöntemlerle çözülebilmektedir (Albayrak, 2015). Bazı bireyler

herhangi bir problemle karşı karşıya kaldığında yoğun stres yaşarken, diğerleri kolaylıkla çözüm üretebilmektedirler. Problem çözme becerisine sahip olan bireylerin karşılaştıkları karmaşık ve stres yaratan durumlara yönelik çözüm üretmesi daha muhtemelken, problem çözme becerisi düşük olan bireylerin etkili çözüm yolları üretebilme ihtimalleri düşük, umutsuzluk düzeyi yüksek olabilmektedir (Uzgel, 2004).

Problemlerin çözümünde etkili yöntemin belirlenmesi ve uygun davranışların sergilenebilmesi için problemin çerçevesini çizme, uygun çözüm yolunu belirleme, uygulama ve sonuçlarını analiz etme aşamalarını içeren bilişsel süreçler gerekmektedir (Ocak ve Eğmir, 2014).

Problem çözme süreçlerinde bilişsel özelliklerin yanı sıra problemin objektif olarak değerlendirilmesi, sahiplenilmesi ve çözüm yöntemlerinin geliştirilmesinde bireyin duyguları da önemlidir (D’Zurilla ve Nezu, 2007). Problemin temel özelliklerine ilişkin Dağlı (2004) tarafından yapılan sınıflamaya göre; bir durumun problem olarak tanımlanabilmesi için problemle karşı karşıya kalan birey tarafından güç bir durum olarak nitelendirilmesi, çözüme kavuşturulma ihtiyacının olması, daha önce böyle bir durumla karşılaşmamış olması ve çözüme ilişkin herhangi bir yöntemin ya da hazırlığın yapılmamış olması gerekmektedir.

Problem çözme becerisi ise başkalarının tecrübe ettiği duyguları tanımlamanın yanı sıra kendi duygularını tanımlama, ifade etme, bilişsel aktiviteleri ve duyguları etkin bir şekilde kullanma, kendine güveni gerçekçi bir şekilde hissetme, pozitif duyguları devam ettirme, gerçekçi hedef koyma, hedefte ısrarcı olma ve zorluklarla baş etmeyi kapsamaktadır (Malouff ve ark., 2014). Her bireyin problemi algılama durumu farklılık gösterebildiğinden problemi çözüme kavuşturma konusunda ortaya konan davranışlar da farklı olabilmektedir. Problemin çözümünde kişinin yaşı (Dündar, 2008), çözüme dair bilgi ya da eğitim düzeyi (Okanlı ve ark., 2003), sağlığı ve kişilik özellikleri (Sürücü ve Ceylan, 2013) gibi faktörler etkili olmaktadır.

1.2.1. Problem Çözme Becerisi ve Temel Kuramları

Problem çözme kavramı, ilk kez 1910 yılında problem çözme sürecinin temelini şekillendiren John Dewey tarafından kullanılmıştır (Tekeli, 2010). Dewey'in problem çözme modelinde öncelikli olarak bir problemin fark edilip tanımlanması gereklidir (Avcı, 2016). Problemin algılanmasıyla problem çözme sürecini başlatan Dewey'in modelinde; veri toplama, verileri analiz etme, çözüm için farklı çözüm yolları geliştirme, süreçte ara kontroller yaparak gerekli önlemleri alma, başarısızlık durumunda geri dönme, sorunun içeriğini ve çözüm yolunun doğru olup olmadığını tekrar gözden geçirme ve uygun yöntemi kullanarak sonuca ulaşma aşamalarına yer verilmiştir (Nalbant, 2013). Bu aşamalarda kurallar katı ve değiştirilemez değildir. Problemin çözüme kavuşturulması için izlenen süreç esnektir, çözüm için herhangi bir aşamadan başlanabilir ve bazı aşamalar süreçten çıkarılabilir. Çözüme hangi aşamadan başlanacağı, hangi adımların takip edileceğine ilişkin belirleyici unsur bireyin olayı ya da durumu nasıl algıladığı ile ilişkilidir (Yazıcı, 2011).

Guilford'un yaratıcı problem çözme modeli, zihin yapısı olarak adlandırdığı zeka teorisine dayanmaktadır (Carol, 1974). Bu teori birimler, sınıflar, ilişkiler, sistemler, dönüşümler ve uygulamalar şeklinde altı ürün, bilgi, bellek, ıraksak düşünce, yakınsak düşünce ve değerlendirme olmak üzere beş işlem ile şekilsel, sembolik, anlamsal ve davranışsal olarak sınıflandığı dört içerikten oluşmaktadır (Ornstein ve ark., 2015). Guilford, kişinin çevresinden ve kendi bedeninden gelen girdilerle birlikte problem çözme sürecinin başladığını belirtmektedir (Karataş, 2010). Bu modelde süzgeç- biliş, hafıza- hatırlama, yakınsak üretim- yakınsak düşünme ve ıraksak üretim-ıraksak düşünme süreçlerine yer verilmektedir. Dewey'in modelinin aksine bu modelde, problem çözme sürecinin herhangi bir aşamasında sorun çıkması halinde problem çözüme kavuşturulamamaktadır (Güneş, 2011).

Karl Popper problem çözme sürecinin beklentilerin gerçekleşmemesi ile ortaya çıkan kesintilerle başladığını savunmaktadır (Erkuş, 2011). Popper, bilimsel bir problemin, onunla yüzleşerek ve çözmeye çalışarak ya da çözümünde başarısız olarak kavranabileceğini iddia etmektedir (Sesli, 2013).

En çok bilinen problem çözme yöntemleri arasında olan “Beyin Fırtınası” yöntemini geliştiren ve uygulanmasına ilişkin kuralları belirleyen Alex Osborn problem çözme sürecini üç aşamada ele almıştır. Osborn bu aşamaları sorun bulma, düşünce bulma ve çözüm bulma olarak ifade etmektedir (Bozboğa, 2009).

Sorun bulma aşamasında sürece ilişkin hazırlık çalışmaları yürütülmekte ve bu aşamada tespit edilen sorunun çözümü için gerekli veriler bir araya getirilerek çözüm yolları geliştirilmektedir.

Düşünce bulma aşaması, bir nevi beyin fırtınasının yapıldığı aşamadır ve bu aşamada olası birçok çözüm yolu geliştirmekte ve sınanarak uygun çözüm yolu belirlenmektedir.

Çözüm bulma aşaması ise belirlenen çözüm yolları arasından en uygun olan yöntemin seçilmesi için gerekli değerlendirmeler yapılmaktadır (Erkuş, 2011).

Bandura’nın Problem Çözme ve Kendine Yeterlik Modeli bireylerin kendilerine olan inançlarını temel almaktadır (Kara, 2014). Yani kişinin kendi yeterliliğine ilişkin inancı bir problemi çözmeye yönelik davranışı başlatıp başlatmayacağını belirlemektedir. Bandura’ya göre kişinin problem çözme becerisi hem kendi bilişsel süreçleri hem de çevresinde gelen tepkilerle şekillenmektedir. Kişisel yetkinliklerine ilişkin yetersizlik düşüncesine sahip olan bireyler problem ile karşılaşınca ya yeterli çaba göstermemekte ya da tamamen vazgeçmektedir. Bu süreçte yetersizlik algısı üzerinde çevrenin beklentileri de önemli rol oynamaktadır (Çetin, 2011).

Parnes'in Yaratıcı Problem Çözme Modeli gerçeği bulma, problemi bulma, fikir bulma, çözüm bulma ve kabul bulma şeklinde 5 aşamadan oluşmaktadır. İki aşama fazla olmakla birlikte Osborn’un problem çözme kuramının aşamalarına benzemektedir. Parnes problem çözme sürecine, gerçeği bulma olarak tanımladığı aşamaya 5N 1K sorularını sorarak başlamaktadır. Bu sorularla gerçeğe ilişkin bilinen tüm verileri ortaya koymaya çalışmaktadır. Daha sonra diğer problem çözme

modellerinde olduğu gibi problemi tanımlama aşamasıyla süreci devam ettiren Parnes, bu aşamada asıl problemi ve alt problemleri tanımlamaktadır. Beyin fırtınası tekniğinin kullanıldığı fikir bulma aşamasını, çözüm bulma aşaması takip etmekte ve süreç hareket planının hazırlandığı kabul bulma aşaması ile tamamlanmaktadır (Güneş, 2011).

Duygusal zeka kavramının teorik alt yapısını oluşturan Thorndike'nin Sınama-Yanılma Yoluyla Sorun Çözme Modelinin başlangıcı bulmaca kutularındaki hayvanların davranışlarını incelediği çalışmalarına dayandırılmaktadır (Kıray ve İlik, 2011). Davranışçı yaklaşımın öncülerinden biri olan Thorndike yaptığı deneylerle problem çözme sürecinde organizma tarafından gerçekleştirilen davranışlardan tatmin edici sonuç alınanların kalıcı olduğunu, kalıcı davranışın ise deneme yanılma yoluyla öğrenilebildiğini ortaya koymuştur (Kara, 2014).

Köhler'in İçgörü Öğrenmesi Yoluyla Sorun Çözme Modeli; problemin kaynağını bireyin bir bilinmeyenle karşılaşması olarak tanımlayan Köhler'e göre problem çözme sürecinin en önemli bileşeni bireyin karşı karşıya kaldığı problemi algılama biçimidir (Tekeli, 2010). Köhler problem çözme modelini şempanze deneyleri sonucundaki gözlemlere dayandırmaktadır. Buna göre problem çözümü aniden gerçekleşmektedir ve çözümün üç temel özelliği bulunmaktadır. Bunlar; aniden ortaya çıkması, tekrarlanabilir olması ve yeni durumlarda da uygulanabilir olmasıdır (Kesgin, 2006).

Hermann'ın Yaratıcı Sorun Çözme Modeli; Yaratıcı problem çözme modelini (1988) geliştirmiş olduğu beyin şeması ile açıklayan Hermann, beyni işlevsel olarak dört bölüme ayırmış ve her bölümün farklı ağırlıkta kullanıldığını ve bu durumun bireyden bireye değişiklik gösterdiğini savunmuştur. Bununla birlikte, Hermann yaratıcı sorun çözmenin beynin bütün bölümlerinin ortak işlevi olduğunu öne sürmüş ve yaratıcı problem çözme sürecini, kuluçka, aydınlanma, gerçekleştirme ve doğrulama aşaması olmak üzere 4 temel aşamaya ayırmıştır (Sarıkaya, 2016).

Yukarıda tanımlanan problem çözme modellerine ek olarak; Heppner ve Krauskopf'un Problem Çözme Modeli, Mountrose ve Beş Aşamalı Problem Çözme Modeli, Paul W. Swets'in Sorun Çözüm Modeli, Gyorgy Polya Problem Çözme modelleri de sayılabilir.

1.2.2. Problem Çözme ve Ruh Sağlığı

İnsanların günlük yaşamlarında karşılaştıkları problemleri nasıl çözdüklerini anlamak amacıyla birçok araştırma yürütülmüştür (D'Zurilla, 1986; Heppner ve Hillerbrand, 1991; Nezu ve Perri, 1989; Sternberg ve Wagner, 1986). Araştırmacılar tarafından, etkili problem becerisine sahip olunmamasının stres (D'Zurilla, 1986; Nezu ve D'Zurilla, 1989), kaygı (Nezu, 1986), depresyon (Anderson ve ark. 2011; Akira ve ark., 2015; Nezu ve Ronan, 1988; Tezel ve ark., 2009), umutsuzluk, motivasyon kaybı (Dündar, 2008), saldırganlık (Temel, 2008) ve intihar düşüncelerindeki artış (Devrimci Özgüven ve ark., 2003; Taymur ve ark., 2014) ile ilişkili olduğu ortaya konulmuştur.

1.2.2.1. Problem Çözme Becerisi ve Stres

Problem çözme, problem durumların neden olduğu gerilimin daha etkili yönetilmesine ve psikolojik stresi azaltarak ruh sağlığı ve iyi olma halinin geliştirilmesine olanak tanıyan bir başa çıkma stratejisidir (Eskin ve ark., 2013). Problem çözme becerisi yetersiz olan bireylerin kaygılı, güvensiz ve karşılarındakinin beklentilerini anlamada sınırlı kaldıkları ayrıca problem çözme becerisine sahip olan kişilere göre daha çok duygusal problemlere sahip, stresli ve psikolojik anlamda daha uyumsuz oldukları yapılan çalışmalarla tespit edilmiştir (Abdollahi ve ark., 2016).

Engin Deniz (2006)'in stresle başetme tarzı, benlik saygısı ve yaşamdan doyum sağlama arasındaki ilişkiyi incelendiği çalışması ile yaşamdan doyum sağlama, karar verme tarzı ve sosyal destek arasında olumlu yönde ilişki ortaya konulmuştur. Buna

ek olarak kendine güven ve karar verme tarzı ile stres arasındaki ilişkinin kayda değer olduğunu tespit etmiştir. Hamarta (2009) tarafından gerçekleştirilen çalışmada bireylerin karşılaştıkları problemlere negatif yaklaşım sergileme ve kaçınma davranışı ile kendine güven duygusu arasında negatif bir ilişkinin bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumu destekler nitelikte sonuçların elde edildiği araştırma D’Zurilla ve Sheedy (1991) tarafından yürütülmüş olup, araştırma ile problem çözme yeteneği ile psikolojik stres arasında negatif yönlü ilişki olduğu ortaya konulmuştur.

1.2.2.2. Problem Çözme Becerisi ve Kaygı

Kaygı süreci, sonuçları belirsiz ama bir ya da daha fazla negatif çıktı olasılığını içeren bir sorun üzerinde zihinsel problem çözme konusunda girişimde bulunmayı ifade etmekte (Borkovec ve ark., 1983) ve bu süreç, tüm insanlar tarafından günlük yaşamda yaygın olarak deneyimlenebilmektedir. Bununla birlikte kaygının kaçınma fonksiyonu, bireylerin zihinsel olarak algılanan gelecekteki tehlikeyi önlemek için çözüm yolları aramasına ya da ortaya çıkan durumla baş edebilmek için hazırlık yapmasına olanak tanımaktadır (Mathews, 1990; Sibrava ve Borkovec, 2006). Aslında, farklı teorik yaklaşımların hemen hepsi normal kaygı duygusunun problem çözme ya da başa çıkma girişimlerini kapsadığını kabul etme eğilimindedir (Davey, 1994; Hirsch ve Wells, 1999; Mathews, 2012). Bu tür girişimlerin başarısının patolojik düzeydeki kaygı, belirsizlik (Dugas, 1998) ve problem çözmeye ilişkin yetersizlik duygularını engellenebileceği değerlendirilmektedir (Davey, 1994).

Araştırmacılar tarafından yürütülen birçok çalışma, kaygı ve problem çözme becerisi arasında ilişki olduğunu göstermiştir. Karataş (2011) tarafından ergenlerle yapılan çalışmada problem çözme becerisi ve kaygı arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Gençlerde ve yaşlılarda depresyon ve kaygıda farklılıklara ilişkin yapılan bir diğer çalışmada problem çözme becerisi yüksek olan yaşlı nüfusun depresyon ve kaygı düzeylerinin daha düşük olduğu bulunmuştur (Armstrong ve ark., 2014). Batıgün ve Şahin (2003) yaptıkları çalışmada, problem çözme konusunda kendine güvenen, kontrolün ellerinde olduğuna inanan ve problemle

yüzleşebilenlerin sosyal kaygılarının daha az olduğunu bulmuşlardır. Keskin ve ark., (2010) tarafından zihinsel engelli çocukların ebeveynleri ile yürütülen çalışmada, problem çözme becerisi ile kaygı düzeyi arasında negatif yönde ilişki olduğu görülmüştür. Eremsoy, Çelimli ve Gençöz (2005) tarafından yüksek lisans öğrencileri ile yürütülen çalışmada benzer bir sonuç elde edilmiştir.

1.2.2.3. Problem Çözme Becerisi ve Depresyon

“Depresyon” kelimesini kimileri kısa süreli bir ruh halini tanımlamak amacıyla kullanılırken kimileri de bir hüznün görünümünü olarak tanımlayabilmektedir. Ayrıca depresyon kelimesi tanımlanabilir klinik bozukluğu ifade etmek amacıyla da kullanılmaktadır (Oyama ve Piotrowski, 2017).

İnsanlar, problemlerini çözebilecek tasarımlara sahip olsalar dahi bunları hayata geçirebilecek sosyal becerilerinin olmaması ya da aşırı kaygı hissetmeleri nedeniyle problem çözmede başarısız olabilmektedir. Çözüm için yeterince zaman ve çaba sarf etmeyen insanlar problemlerini çözmemekte ve depresyona girebilmektedir (Çekici ve Güçray, 2012). Dixon (2000), tarafından yapılan çalışmada etkisiz problem çözmenin stresli sonuçlara ve depresyon gibi psikolojik sorunlara neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca bu konuda sosyo-kültürel açıdan farklı toplumlarda ve farklı yaş grupları ile yürütülen çalışmalarda da depresyon ve problem çözme becerisi arasındaki ilişkinin negatif yönde olduğu bulunmuştur (Joanneke ve ark., 2011; Nezu ve D’Zurilla, 2012).

1.2.2.4. Problem Çözme Becerisi ve Umutsuzluk

Depresif bozuklukların temel niteliklerinden biri olarak kabul edilen umutsuzluğun, bazı fiziksel rahatsızlıklarla da yakından ilgili olduğu değerlendirilmektedir (Savaşır ve Şahin, 1997). Problem çözmede sorunlardan kaçmak yerine yüzleşmeyi tercih edenlerin, yaşamlarında karşılaştıkları stresle daha kolay baş edebildikleri, kaygılarının daha az, psikolojik ve fiziksel açıdan sağlıklarının

daha iyi olduğu depresyon düzeylerinin de daha düşük olduğu bulunmuştur (Şahin, Şahin ve Heepner, 1993).

Bireylerin problem çözme becerileri ile umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelendiği ulusal ve uluslararası birçok çalışma gerçekleştirilmiş olup, yapılan çalışmalarda iki değişken arasında negatif yönde ilişki olduğu bulunmuştur (Dağ, 2009; Dündar, 2008; Lai Kwok ve Shek, 2010; Nezu ve ark., 2012; Oğuztürk ve ark., 2011; Zeyrek ve ark., 2009). Söz konusu çalışmalar doğrultusunda problem çözme becerisinin gelişmiş olmasının bireyin ruh sağlığının iyi olma haline ilişkin önemli bir yordayıcı olduğu söylenebilir (Dağ ve Vatan ve Dağ, 2009).

1.2.3. Problem Çözme Becerisi ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Erözkan (2013) tarafından lise öğrencileri ile yapılan çalışmada, sosyal yetkinlik, iletişim ve kişilerarası problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu ortaya konulmuştur. Bununla birlikte çalışma, iletişim becerileri ve kişilerarası problem çözme becerilerinin sosyal yetkinliğin kayda değer yordayıcısı olduğunu göstermiştir.

Kesicioğlu ve Güven (2014) tarafından yürütölen okul öncesi öğretmen adaylarının öz-yeterlik düzeyleri ile problem çözme, empati ve iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi konulu çalışmada, İlköğretim Bölümü Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalında öğrenim gören öğretmen adaylarına ulaşılmıştır. Çalışma ile, öğretmen adaylarının problem çözme, iletişim ve empati becerilerinin, öz-yeterliliklerini anlamlı bir şekilde yordadığı tespit edilmiştir.

Koç, Terzi ve Gül (2015) tarafından iletişim ve kişilerarası problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yürütölen çalışmada, genel anlamda kişilerarası problem çözme alt boyutlarından probleme olumsuz yaklaşma ile güvensizliğin iletişimi olumsuz yönde; yapıcı problem çözme ve ısrarcı-sebatkâr yaklaşımın ise olumlu yönde anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur. Buna ek olarak

kendine güven puanlarının cinsiyet açısından anlamlı bir olarak farklılaştığı; erkeklerin kendine güven puan ortalamalarının kadınlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. İletişim becerilerinde kadınların iletişim becerilerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Kabael ve Yayan (2016) tarafından gerçekleştirilen matematik öğretmenliği adaylarının sorgulama becerileri ve sorunlara yönelik problem çözüme becerileri konulu çalışmanın verileri klinik görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Bulgular, dört öğretmen adayından üçünün problem çözme sürecinde uygun sorgulamayı kullanmadığı ve hiçbirinin problemin ve problem çözme aşamalarının tanımını yapamadığını göstermiştir.

Cansoy ve Türkoğlu (2017) tarafından öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri, sorun çözme ve öz-yeterlilik becerileri arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada, öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin düşük, problem çözme becerilerinin orta ve öğretmen öz yeterlik algılarının ise yeterli olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte, çalışma sonucunda, eleştirel düşünme eğilimleri ile problem çözme becerilerinin, öğretmenlerin öz yeterliliklerinin tüm boyutlarıyla anlamlı olarak pozitif yönde ilişkisi olduğu ortaya konulmuştur.

Haejung ve ark., (2017) hemşire liderliğindeki problem çözme tedavisinin kronik akciğer hastalığı olan hastalar için başatme, öz-yeterlik ve depresif belirtiler üzerine etkisinin araştırıldığı kontrol ve deney grubu ile yürütülen çalışmada gruplar arasında problem odaklı başatme, öz-yeterlik ve depresif belirtiler açısından test sonrası puanlarda fark bulunmamıştır.

Görücü ve Cantav (2017) tarafından Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ve diğer bölüm öğrencilerinin problem çözme becerileri açısından karşılaştırıldığı çalışmada, cinsiyet değişkeniyle problem çözme becerisi arasında erkekler açısından anlamlı bir farklılık bulunmasına karşın, problem çözme becerileri ile doğum yeri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur.

1.3.Güçlülük ve Öğrenilmiş Güçlülük Kavramı

Bilişsel-davranışçı terapi alanında önemli bir yere sahip olan “güçlülük” kavramı; bireyin kendi kendini denetleme ve davranışları yoluyla çevresine uyum sağlama becerileri üzerinde yoğunlaşmaktadır (Doğan ve Şahin, 2011). Aynı zamanda kavram, sağlık alanında bireyin sağlıklı olması ve bu halinin devamı konusunda kullandığı davranışsal ve bilişsel beceriler toplamı olarak ifade edilmektedir (Türesin, 2012).

Güçlülük kavramı, teorik olarak kişisel (kendi kendine yeten) ve sosyal (yardım isteyen) güçlülük olmak üzere iki temel formda kavramsallaştırılmaktadır. Kişisel güçlülük becerileri, bilişsel açıdan yeni bir bakış açısı, olumlu düşünme, problem çözme, öncelik belirleme ve ileriye dönük planlama yapmayı kapsarken, sosyal güçlülük becerileri herhangi bir nedenle bağımsız olarak yapamadıkları şeyler için başkalarından yardım almayı kapsamaktadır (Zauszniewski ve Bekhet 2011).

Güçlülük teorisine göre, bilişsel-davranışsal beceriler, olumsuz durumlara rağmen sağlığa kavuşmak, sağlığı sürdürmek ya da geri kazanmak açısından eşit derecede öneme sahiptir (Zauszniewski ve ark., 2006). Hem kişisel hem de sosyal beceriler açısından güçlülük düzeyi yüksek olanlar, yalnızca kişisel ya da sosyal güçlülük düzeyi yüksek olanlara göre işleyişe daha iyi uyum sağlayabilmekte, kaygı düzeyleri ve depresyona girme olasılıkları da daha düşük olabilmektedir (Burns ve ark., 1994). Bununla birlikte, Bekhet ve ark., (2007) tarafından yapılan çalışmada, güçlülük düzeyi yüksek olan bireylerin zorlayıcı durumları, düşük düzeyde öğrenilmiş güçlülüğe sahip olanlara göre daha yapıcı bir şekilde ele aldıkları, yaşam kalitelerinin ve yaşam doyumlarının daha iyi olduğu belirtilmektedir.

Güçlülüğün öğrenilebildiğini ileri süren Rosenbaum, bireyin yaşam boyu öğrenilen ve amaca ilişkin davranışlarından alıkoyan acı, stres gibi duygu ve düşüncelerin denetim altına alınmasını sağlayan her türlü faktörü “öğrenilmiş güçlülük” kavramı ile ifade etmektedir (Rosenbaum ve Jaffe, 1983). Kavramın ilk ortaya atıldığı çalışmalarda, öğrenilmiş güçlülük kendi kendini kontrol becerisi olarak

açıklanmaktadır. Her iki kavramı da ortaya atan Rosenbaum, kendini kontrol ve öğrenilmiş güçlülük kavramları arasındaki farkı açıklamakta, öğrenilmiş güçlülüğün içsel isteklerin kendi kendine sınırlanması olduğunu belirtmektedir (Akt: Rosenbaum, 2000).

Sosyal ve kültürel güçlülük olarak değerlendirilmemesi gereken öğrenilmiş güçlülüğün temelinin, içsel yaşam olaylarının düzenlenmesi olduğunu vurgulayan Rosenbaum (1983), öğrenilmiş güçlülük kavramını, bireyin hedef davranışı sorunsuz bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlayan, duygu düşünce ve ağrı gibi içsel olayları düzenleyen davranış ve beceriler dağarcığı olarak tanımlamaktadır. Öğrenilmiş güçlülük becerisi, bireyin karşısına çıkan zorluğu bir stres kaynağı olarak değerlendirmesinden öte, başa çıkılması gereken bir durum olarak kabul etmesini sağlayan bilişsel stratejiler bütünüdür. Yani bir davranışın öğrenilmiş güçlülük olarak kabul edilebilmesi için davranışın içsel bir olay tarafından başlatılması ve olumsuz içsel olayın amaçlanan davranışa yönelik olumsuz etkisinin azaltılmasına ya da ortadan kaldırılmasına katkı sağlaması gerekmektedir (McWhirter ve ark., 2008).

Dolayısıyla öğrenilmiş güçlülük, olumsuz düşüncelerin ve duyguların yokluğu anlamına gelmemekte, aksine olumsuz sonuçları en aza indirmek için olumsuz duygu ve düşüncelerin kontrol altına alınması sürecini düzenlemektedir.

Duygusal ve fizyolojik tepkilerle baş etme konusunda zihinsel süreçlerin kullanımı; planlamanın yapılması, problem çözme yöntemlerinin kullanılması, doyumun ertelenmesi ile içsel olayların bireyin kendi kontrolünde olduğuna ilişkin inancı, öğrenilmiş güçlülüğün bileşenleri arasında kabul edilmektedir (Dağ, 1992). İçsel olayları düzenleyen davranış ve beceriler, olayları kontrol etmekten ziyade, onların birey üzerinde yaratacağı yıkımı kontrol altına almaktadır. Bununla birlikte daha yüksek düzeyde bireysel güçlülüğe sahip olan bireyler stresli durumlarla daha iyi baş edebilmekte, yenilikçi öz-denetim gerektiren davranışların yanı sıra sağlıkla ilgili davranışlara da daha iyi uyum sağlayabilmektedir (Rosenbaum, 1989).

Öğrenilmiş güçlölük bireylerin stresli yaşam olayları ile karşı karşıya kaldıklarında zihinsel başa çıkma stratejilerini hangi ölçüde kullanabildiklerini açıklayan bir kavramdır. Herhangi bir davranışın öğrenilmiş güçlölük olarak tanımlanabilmesi için içsel süreçler sonucunda ortaya çıkması gerekmektedir (Dağ, 1991). Akgün (2003) tarafından yürütölen çalışmada; eşit düzeyde sınav kaysı olan iki öğrenciden öğrenilmiş güçlölük düzeyi yüksek olanın, sınav kaygısını kontrol altına alarak kaygının sınava negatif yansımasını minimize edebildiğı; öğrenilmiş güçlölük düzeyi düşük olanın ise kaygısının sınavı olumsuz yönde etkilediğı görölmüştür.

Dolayısıyla içsel süreçler tarafından başlatılan stresin varlığı, hedef davranışı kaçınılmaz olarak olumsuz yönde etkileyeceğı anlamına gelmemektedir. Bireysel güçlölöğe ve öz kontrol becerisine sahip olunması halinde stresin zararlı etkileri kontrol altına alınabilmekte ve sonuç üzerinde neden olabileceğı olumsuzluklar en aza indirgenebilmektedir (McWhirter ve ark., 2008).

1.3.1.Öğrenilmiş Güçlölük Kavramının Gelişimi

Öğrenilmiş güçlölük kavramının dayandırıldığı çalışmaların başında Staats'ın tarafından gerçekleştirilen davranış ve kişilik konularındaki çalışmalar yer almaktadır. Bireyin psikolojisinin kişilik, öğrenme ve duyguları içerdığını belirten Staats, kişiliğın, bireyin çevresinin, biyolojisinin, bilişinin ve duygularının etkileşiminden kaynaklanan ve öğrenilmiş davranışlardan oluşın bir koleksiyon olduğunu savunmaktadır (Staats, 1996).

Kavramın gelişimi konusunda yapılan bir diğör çalışma ise günümüzde yaygın olarak uygulanan öz kontrol ve bilişsel-davranışsal terapi yöntemlerinin temelini atan davranış terapisi hareketinin öncüsü ve öz kontrol terapisinin kurucusu olan Frederick H. Kanfer (1970), tarafından gerçekleştirilmiştir (<https://www.dgps.de/index.php>, erişim, 10.11.217). Kanfer'in geliştirdiğı modelde, öz kontrol davranışlarından bahsedilmekte ve bu davranışların kendini düzenleme davranışları kapsamında ele alınmasının gerekli olduğu belirtilmektedir (Bekçi, 2009). Kanfer (1977) davranışın

meydana gelmesini etkileyen etmenleri; durumsal olan, kendiliğinden ortaya çıkan ve biyolojik faktörler olmak üzere üç temel başlık altında sınıflandırmıştır (Boran, 2009; Akt: Coşkun, 2010; Türesin, 2012).

Öz kontrol davranışlarının kendiliğinden ortaya çıktığını ifade eden Kanfer (1986)'e göre, bireyin davranışlarının düzenlenmesi, kendini denetleyen, kendi kendini değerlendiren ve kendini güçlendiren süreçlerden oluşmaktadır. Bu süreçler, hedeflenen düşünce, eylem ya da etkilere yönelik ilerlemeyi teşvik etmek için sıralı ve sürekli uygulanmaktadır (Akt: Mezo ve Francis 2012). Özetle bireyin olayları kendi davranışları sonucu değiştirebileceğine duyduğu inanca dayandığı Kanfer'in kendi davranışlarını düzenleme modelinde, bireylerin davranışlarını düzenlemede güdülenmenin önemi vurgulanmaktadır (Siva, 1991).

Kanfer'in çalışmalarının yanı sıra Bandura'nın da öğrenilmiş güçlülük kavramının gelişimine önemli katkıları olmuştur. Öğrenilmiş güçlülük kavramının geliştirilmesinde Bandura'nın öz kontrol, sosyal öğrenme ve öz yeterlilik alanlarında gerçekleştirmiş olduğu çalışmalar önemli bir yere sahiptir. Davranış terapisti olan Bandura, bireyin davranışlarına etki eden içsel süreçleri açıklamak üzere oluşturduğu modelde öz yeterlilik kavramı üzerinde durmuştur. Bandura, öz yeterlilik kavramını bireyin belirli bir faaliyeti yapabilme becerisine ilişkin kendini algılayışı olarak tanımlamış ve öz yeterliliğin, öznel olarak değerlendirmesinin yanı sıra nesnel ölçütlerle birlikte ele alınmasının gerekliliğine vurgu yapmıştır. Bireylerin öz yeterlilik inançları onların nasıl düşündüklerini, hissettiklerini ve kendilerini nasıl motive ettiklerini belirlemektedir.

İnsanların inançlarının etkililiğinin dört temel etki kaynağı tarafından geliştirilebildiğini belirten Bandura bu etki alanlarını şöyle sıralamıştır;

1. Başarılar kişisel etkinliğe ivme kazandırır. Engelleri çaba ile aşmak bireylere deneyim kazandırır ve onları daha güçlü kılar.

2. Modelleme öz yeterlilik üzerinde etkilidir. Modelle algılanan benzerlik ne ölçüde yüksekse başarı ve başarısızlıkların etkisi o oranda yüksek olur.

3. Toplumsal ikna, bireylerin başarılı olduklarına ilişkin inançlarını güçlendirme üzerinde etkilidir. Sözlü olarak, belirli yeteneklere sahip oldukları konusunda ikna olan bireyler, sorun ortaya çıktığında kişisel eksiklikler üzerinde durmaktansa, başarılı olmak için daha fazla çaba sarf ederler.

4. Bireylerin öz yeterlilik inançlarını değiştirmenin bir diğer yolu ise, streslerini azaltmak ve olumsuz duygu durumlarını değiştirmektir (Bandura, 1994).

Genel itibari ile öz-yeterlilik modeli bireyin yaşamında karşı karşıya kaldığı zorluklarla başa çıkma konusunda kendilerine olan inançlarına odaklanırken, öğrenilmiş güçlülük, bireyin kendini yönetmesi konusunda sahip olduğu yetenekler üzerinde durmaktadır. Bu bağlamda iki kavramın birbirleriyle ilişkili ve birbirlerini tamamlayıcı nitelikte olduğu söylenebilir.

Öğrenilmiş güçlülük kavramın günümüzde kullanılan formu Rosenbaum (1980) tarafından yapılan çalışmalarla alanyazına kazandırılmıştır. İçsel süreçlerle bağlantılı stresli olaylarla etkili başa çıkma stratejisi olarak kabul gören kendini denetleme becerisi, Rosenbaum tarafından kendisinden önce yapılan çalışmalara da dayandırılarak öğrenilmiş güçlülük ifadesi ile kavramsallaştırılmıştır. Başlangıçta Rosenbaum tarafından da kendini denetleme olarak kullanılan kavram, zamanla kendini denetlemenin ötesinde, içsel isteklerin kendi kendine sınırlandırılmadığını ifade etmek ve kavramın kendini denetleme kavramı ile farkını açık bir şekilde ortaya koymak amacıyla “öğrenilmiş güçlülük” kavramı ile formüle edilmiştir (Dağ, 1991).

1.3.2. Öğrenilmiş Güçlülük Kavramının Bileşenleri

Rosenbaum öğrenilmiş güçlülük becerisini üç boyutta incelemiştir. Bunlar; yenileyici öz kontrol (reformative self- control), onarıcı öz kontrol (redressive self-

control) ve algılanan öz yeterliliktir (perceived self-efficacy). Yenileyici öz kontrol, kendini denetleme, bireylerin planlama becerileri, problem çözme becerilerini kullanarak, anlık doyumunu ertelleyerek ve gelecekteki başarı ümidi ile ani davranışını değiştirmesini sağlar. Onarıcı kendini kontrol, düşünce, duygu durum ve ağrı kontrolü için kendi kendine pozitif yönergelerin kullanılmasını içermektedir. Başa çıkmada algılanan öz yeterlik ise stresli durumlarla karşı karşıya kaldığında kendi başa çıkma becerilerinin etkinliğine olan inancı ifade etmektedir (McWhirter ve ark., 2008).

Rosenbaum tarafından öğrenilmiş güçlülük içsel olaylarla baş etmede önemli kabul edilmişse de öğrenilmiş güçlülüğün içsel süreçleri tamamen ortadan kaldırmadığı sadece kontrol altına alınmasında rol oynadığı vurgulanmıştır (Rosenbaum 1990; Akt. Zauszniewski ve Bekhet, 2011). Bu açıdan öğrenilmiş güçlülük, Kanfer'in özdenetim modeline benzerdir. Ancak kendi kendini kontrol ve içsel olayları kontrol etme bakımından öz denetim farklıdır. Yenileyici öz kontrol (reformative), öğrenilmiş güçlülüğün bu bileşeni, kendini düzenleme sistemi bozulduğunda yenileme işlevini yerine getirmektedir. Onarıcı öz kontrol ise temelde sorun çözme, planlama ve hazzın ertelenmesine dayalıdır. Farklılıklarına rağmen öz kontrolün hem koruyucu ve hem de onarıcı fonksiyonları yaşam olaylarına verilen yapıcı tepkiler yoluyla başarıya ulaşabilir (Rosenbaum, 2000).

Rosenbaum, stresle baş etmede bireyin bilişsel yöntemleri ne kadar kullanabildiğini ve kendini denetleme becerilerini değerlendirebilmek amacıyla Rosenbaum'un Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeğini (Rosenbaum's Learned Resourcefulness Schedule- Self-Control Schedule) geliştirmiştir. Ölçekle bireylerin, stresle başa çıkmaya çalışırken kullandıkları kendini denetleme becerilerinin fiilen ne kadarını kullandığına bakılmıştır. Ölçek, duygusal tepkileri kontrol etmek için öz kontrolün kullanılması, problem çözme yöntemlerini (planlama, tanımlama, olasılıkları değerlendirme, sonuçları öngörme) uygulama, anlık hazzı erteleme ve içsel olayları düzenleme yeteneğine yönelik kişinin kendi algısına ilişkin değerlendirme yapmaya olanak tanımaktadır (Savaşır ve Şahin 1997).

1.3.3. Öğrenilmiş Güçlülük Becerisinin Gelişimi

İnsanın kişilik gelişimde, doğuştan getirdiği niteliklerin yanı sıra çevresel uyaranlar da etkili olmaktadır. Farklı kişilik özelliklerine sahip olan bireyler, bilişlerinin yönlendirmesinin yanı sıra duygu ve isteklerinin de etkisi ile yaşam olaylarına farklı tepkiler verebilmektedirler (Aslan, 2006). Rosenbaum (2000), yaşam olaylarına verilen yapıcı tepkilerin tamamının bir alt kategorisi olarak tanımladığı öğrenilmiş güçlülüğün model alma, koşullanma ve yönerge alma gibi yaşam deneyimleri yoluyla kazanıldığını belirterek, beceri kazanma sürecinin erken yaşlardan itibaren başladığını, bireyin bilişsel ve davranışsal dağarcığının oluşmasını sağladığını savunmaktadır. Yani bireyin davranış dağarcığının oluşmasında yapılandırılmış eğitim ortamlarının yanı sıra informal öğrenmenin gerçekleştiği çevresel faktörler de önemli role sahiptir (Yıldız, 2014). Bu nedendir ki farklı eğitimlere, sosyal ve kültürel deneyimlere sahip bireylerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri de farklılaşmaktadır.

Bu konuda yapılan araştırmalar öğrenilmiş güçlülüğün erken çocukluktan itibaren bireyin evi ve ailesini de kapsayan çevresinin etkisiyle geliştiğini (Türkel ve Tezer, 2008) ve bireylerin yaşamlarında karşı karşıya kaldıkları problem durumlar ile stres yaratan olaylarla başa çıkabilmelerinin geçmiş yaşam deneyimleriyle ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır (Bağdatlı, 2016). Dolayısıyla bireylerin kişilik gelişiminin önemli bir süreci olan erken çocukluk döneminde edindikleri deneyimler ve bulundukları sosyal çevre öğrenilmiş güçlülük dağarcıklarının önemli bir kısmını oluşturabilmektedir. Bu yargıyı destekleyen bir çalışma adolesanlarla yürütülmüş olup çalışmada ebeveyn tutumlarının ergenlerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin gelişiminde etkili olduğu görülmüştür. Korunma ve bakım altında bulunan ebeveyn bakımından yoksun çocukların öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile biyolojik aileleriyle yaşayan çocukların öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin karşılaştırıldığı bir diğer çalışmada ise biyolojik aileleri yanında kalan çocukların öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur (Boyraz ve Aydın, 2003).

Korunma ve bakım altında bulunan çocukların, model alabilecekleri aile ve yakın çevrelerinden geçici ya da sürekli olarak mahrum kalmaları nedeni ile ebeveynleri ile sürekli ve sağlıklı ilişki sürdürebilen çocuklara göre öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin düşük olması, öğrenilmiş güçlülüğün kazanılmasında çevresel faktörlerin etkili olduğu savını desteklemektedir. Ancak bu çalışma zorlu yaşam koşullarında yaşama ve ideal aile ortamına sahip olamamanın öğrenilmiş güçlülük düzeyinin düşük olmasını tek başına açıklayamayacağı Edwards ve Riordan (2001) tarafından yapılan bir çalışma ile ortaya konulmuştur. Çalışma, beyaz ve siyahi Afrikalı üniversite öğrencileri ile yürütülmüştür. Yoksul olmalarının yanı sıra sosyal ve politik baskı altında bulunan Güney Afrikalı öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin beyaz öğrencilere göre daha düşük olacağı varsayımı ile yapılan çalışmanın sonucunda beyaz öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri daha düşük çıkmıştır. Araştırmacı tarafından sonucun bu şekilde çıkmasına ilişkin iki muhtemel açıklama yapılmıştır. Birincisi yoksul koşullar altında yaşayan insanların strese bağışıklık kazanmış olmasının etkisi. İkincisi ise seçim etkisi: yani sadece becerikli siyahilerin yoksulluğun zorluklarının üstesinden gelerek üniversiteye girmeyi başarabildiğidir.

1.3.4. Öğrenilmiş Güçlülük ve İlişkili Olduğu Kavramlar

Bu başlık altında öğrenilmiş güçlülük, öğrenilmiş güçlük ile öğrenilmiş çaresizlik, depresyon ve stres kavramaları arasındaki ilişki açıklanmıştır.

1.3.4.1. Öğrenilmiş Güçlülük ve Öğrenilmiş Çaresizlik

Organizmaların maruz kaldıkları olayları kontrol edebilme derecesi, davranış ve fizyolojik işlevler üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir (Greenwood ve Fleshner, 2008). Öğrenilmiş çaresizlik (learned helplessness), organizmanın, olayların kontrolüne etki edememesi ya da davranışlarıyla olumsuz bir sonucun kontrolüne etki edebilecekken, gerekli davranışın gösterilmemesidir (Tutar, 2007). Çeşitli organizmalar üzerinde

öğrenilmiş çaresizlik ile ilgili araştırmalar yürütülmüş ve bu çalışmalarda öğrenilmiş çaresizliğin pek çok değişkenle ilişkisi incelenmiştir (Aydın ve Aydın, 1991; Maier, 1984; Telner, ve Singhal, 1984) depresyon, (Aydın, 1985) sosyal başarı, (Büyükşahin Çevik ve Gündoğdu, 2015) stres ve umutsuzluk, (Akça, (2011; Akpur, 2005) kaygı, (Kaya, 2005) öğrenme süreci, (Kılıç, 1991; Yüksel, 2003) akademik başarı, (Greenwood ve Fleshner, 2008; Tutar, 2007; Bayat, 2002) stres, (Aydoğan, 2016) kontrol odağı, (Cemalcılar, Canbeyli, Sunar, 2003) terapi ve kişilik özellikleri, madde kullanımı (Wang, Zhang ve Zhan, 2017) ve örgütsel eylemsizlik ile öğrenilmiş çaresizlik arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalardan bazılarıdır. Yapılan çalışmalarda öğrenilmiş çaresizliğin pek çok değişkenle pozitif ya da negatif yönlü ilişkili olduğu ortaya konulmuştur.

Sonuçlara yönelik kontrol edilemezlik algısının genellenmesi olarak tanımlanan öğrenilmiş çaresizlik olgusunun tekrar formüle edilmesine ilişkin (Abramson ve Seligman, 1978) tarafından yapılan çalışmalarda olasılıksız gördükleri bir durumu algıladıklarında, duruma ilişkin iki şekilde açıklama geliştirdikleri görülmüştür. Yapılan açıklama şekli, gelecekteki çaresizlik beklentisinin kronik ya da akut, genel ya da spesifik olup olmayacağını ve hissedilen çaresizliğin benlik saygısını düşürüp düşürmeyeceğini belirlemektedir. Başarısızlıklarını genel yetenek gibi küresel ve iç faktörlerin istikrarsızlığına dayandıran bireyler başarısızlığı daha fazla dillendirebilirken, başarısızlığı, kötü şans gibi kararsız, özellikli ve dış etmenlere dayandıran bireyler başarısızlıktan daha az etkilenebilmektedir (Rosenbaum ve Jaffe, 2011).

Öğrenilmiş çaresizliğin yalnızca tek tek organizmalar için söz konusu olmadığı aynı zamanda örgütsel ya da evrensel olarak da öğrenilmiş çaresizlik yaşanabileceği yapılan çalışmalarla ortaya konulmuştur (Bayat, 2002; Tutar, 2007). Öğrenilmiş çaresizliğin bireyde neden olduğu motivasyon eksikliğine ve yetersizlik hissine bağlı olarak geri planda kalma ya da eylemsizlik davranışı ortaya çıkmaktadır. Bireysel öğrenilmiş çaresizlik düzeyi yüksek olan çalışanlar ise ortama yabancılaşma, örgütün ortak hedeflerinden kopma, çatışma ortamının oluşması ve verimsiz iş gücü gibi örgüt açısından olumsuz sonuçlar doğurmaktadır (Bayat, 2002). Bununla birlikte örgütsel

düzeyde öğrenilmiş çaresizlik, örgütün yönetim fonksiyonunu yerine getiren bireylerin çaresizliği öğrenmeleri halinde söz konusu olabilmektedir (Tutar, 2007). Çaresizliği öğrenen örgüt, davranış-sonuç uyumsuzluğunda ortaya çıkan yapılabilecek bir şey olmadığı düşüncesinden hareketle gelişime yönelik karar alma konusunda eylemsiz kalabilmektedir.

Öğrenilmiş güçlülük ve çaresizlik arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalara bakıldığında; genel olarak iki kavram arasında negatif yönlü ilişki olduğu görülmektedir (Rosenbaum ve Ben-Ari 1985; Telner ve Singhal 1984). Öğrenilmiş güçlülük kavramı, bireyin hedef davranışı sorunsuz yürütmesinde etkili olan içsel olayları (duygular, ağrı vb.) kendi kendine düzenleyen davranış ve becerilerin birikimini ifade etmektedir (Rosenbaum ve Jaffe 1983). Öğrenilmiş çaresizlik, öğrenilmiş güçlülüğün aksine organizmanın kendisi ile ilgili olayların sonuçlarını kontrol edemeyeceğine ilişkin düşünceleri içermektedir (Telner ve Singhal 1984). Öğrenilmiş çaresizlik genel olarak olumsuz bir durum karşısında kalınan güçsüzlük ile ilgili iken, öğrenilmiş güçlülük güç durumlarla ve stresle başa çıkmayı ifade etmektedir (Türesin, 2012). Bununla birlikte hem öğrenilmiş güçlülüğün hem de öğrenilmiş çaresizliğin öğrenilmesinde çevresel faktörler etkili olmaktadır. Yani birey tarafından öğrenilmiş çaresizlik nasıl öğrenilebiliyorsa öğrenilmiş güçlülük de öğrenilebilmektedir (Tutar, 2007).

1.3.4.2. Öğrenilmiş Güçlülük ve Depresyon

Depresyon ve öğrenilmiş güçlülük ilişkisi, Seligman (1975)'nin depresyonu, öğrenilmiş çaresizlik modeli ile açıklamasına dayandırılmaktadır. Kontrol edilemeyen içsel yaşam deneyimlerinin depresyonun yordanması ve çaresizlik modelinin depresyonla ilişkisi üzerine çalışan araştırmacılardan Seligman (1978) geliştirdiği modelde, depresyonu bireyin kötü şeyler olacağına ve olacakların engellenemeyeceğine ilişkin inancına bağlamaktadır. Bu model ile davranışlarıyla olumsuz bir sonucu kontrol edemeyeceğini öğrenen bireyde ne tür tepkilerin ortaya çıkacağını açıklamaya çalışmıştır. Öğrenilmiş çaresizlik modeli depresyonun ortaya

ıkmasında etkili olan çevresel ve bilişsel etkenleri araştırırken (Akt: Siva, Abramson, Seligman ve Teasdale 1978) ğrenilmiş güçlölük ise depresyonun ortaya çıkmasında etkili olduğu ileri sürölen çevresel ve bilişsel etmenlerin varlığında dahi bireyin depresyona girmesini engelleyen davranışsal becerilerin neler olduğu üzerinde durmaktadır.

Öğrenilmiş güçlölük ve depresyon ilişkisine yönelik çeşitli alışmalar (Abramson ve ark., 1978; Aydın, 1985; Aydoğan ve Dağ, 2008; Burns ve ark., 1994; Chiung-Yu ve ark., 2010; MacLachlan, 1985; Simons ve ark.,1985; Siva, 1991; Wetzel ve ark., 1992; Zauszniewski ve ark., 2009) yürütölmüş olup söz konusu çalışmalarda iki değişken arasında negatif yönlü ilişki olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir deyişle, öğrenilmiş güçlölük düzeyi yüksek olan bireylerde depresyon düzeyi düşmektedir.

1.3.4.3. Öğrenilmiş Güçlölük ve Stres

Stresin birçok farklı tanımı yapılmış olup genel anlamda stres, organizma tarafından gerçek ya da algılanan bir tehlikeye karşı verilen psiko-fizyolojik bir tepki olarak tanımlanmaktadır (Piotrowski ve Hollar, 2017).

İnsanlar çevreleri ve birbirleri ile etkileşimleri sonucunda her zaman stresi deneyimleyebilmektedir. Bununla birlikte stres yaratan olaylar ve bu olayların önemi kişiden kişiye değişiklik göstermektedir (Buckley ve ark., 2017). Stresin bireyin ruh ve beden sağlığı üzerindeki etkilerine ilişkin birçok çalışma yürütölmüştür. Yapılan çalışmalarda stresin fiziksel rahatsızlıklara neden olduğuna yönelik bilimsel kanıtlar elde edilmiş olmasına rağmen, stres ve hastalık arasındaki nedensel ilişki hakkında tartışmalar devam etmektedir (Piotrowski ve Hollar, 2017). Sağlık ve stres ilişkisinin yanı sıra stresin birçok farklı değişkenle de ilişkisi incelenmiştir. Stres ve stresle başetme konusunda yapılan çalışmalar; ergenlerde zorbalık ve stresle başetme (Yöndem ve Totan, 2008), engelli ocuk annelerinde stres yönetimi (Yıldırım ve ark., 2012), depresyon (Chou ve ark., 2011) ve iş yaşamında stres ve stresle başetme (Buckley, Abbott ve Franey, 2017; Can, 2004; akır, İnce, 2014; 2014; Mayerl ve

ark., 2017; Özdemir ve ark., 2011; Şahin, 2015; Şen ve ark., 2012; Tel ve ark., 2012) gibi konulardaki araştırmalar ile örneklendirilebilir.

Çalışma yaşamında stresin hem çalışan hem de örgüt açısından olumsuz sonuçlara neden olduğu yapılan araştırmalarla (Allen, Lambert, Pasupuleti, Cluse-Tolar ve Ventura, 2004; Calitz, Roux ve Strydom, 2014; Hablemitoğlu ve Özmete, 2012; Keshavarz ve Mohammadi, 2011; Leka, Griffiths ve Cox, 2004; Ogresta, Rusac ve Zorec, 2008) ortaya konulmuştur.

Stresli olaylarla başarılı bir şekilde başedebilmek için kendini kontrol becerilerine sahip olunması gerektiğini belirten Rosenbaum (1989), öğrenilmiş güçlülüğü bireyin stresli durumlarda problem çözme becerilerini kullanarak kendine özgü duygusal ve bilişsel tepkilerini kontrol edebilmesi ve gelecekteki daha anlamlı kazanımları için hazzı ertelemesi olarak tanımlamıştır. Buna göre öğrenilmiş güçlülük düzeyi yüksek olan bireyler, stresli durumlarla daha etkin bir şekilde başa çıkabilmekte, kendilerini yenileyebilmekte ve olumsuz durumlara karşı kendilerini iyileştirebilmektedirler. Dolayısıyla öğrenilmiş güçlülük düzeyi yüksek bireyler tarafından stres faktörünün neden olduğu tükenmişlik ve performans düşüklüğü minimuma indirildiğinden iş yaşamında öğrenilmiş güçlülük düzeyi düşük bireylerden daha başarılı olabilmektedirler (Maraşlı, 2005). Bu nedenle örgütün, stresin neden olduğu olumsuz sonuçlardan daha az etkilenmesi için bireylerin öğrenilmiş güçlülük repertuarlarının geliştirilmesi ve güçlendirilmesinin hizmetin kalitesinin artırılması açısından da yarar sağlayacağı değerlendirilmektedir.

1.3.5. Öğrenilmiş Güçlülük ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Öğrenilmiş güçlülüğe ilişkin sosyal hizmet alanında yapılmış herhangi bir çalışma bulunamamıştır. Bununla birlikte, öğrenilmiş güçlülüğün çeşitli değişkenlerle ve müdahale çalışmaları ile ilişkisinin incelendiği çalışmalardan bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

Öğrenilmiş güçlölük, stres ve akademik başarı arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada; yüksek akademik stresin öğrenilmiş güçlölük düzeyi düşük öğrenciler üzerinde olumsuz etkisinin olduğu, ancak güçlölük düzeyi yüksek olan öğrencilerde etkisi olmadığı görölmüştür (Akgün, 2004).

İşitme engelli öğrencilerin öğrenilmiş güçlölük ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmada, umutsuzluk düzeyi ile öğrenilmiş güçlölük arasında ters yönde bir ilişkinin olduğu ortaya konulmuştur (Etçi, 2013).

Performans üzerinde öğrenilmiş güçlölüğün etkileri; etkili yönetim taktiklerinin rolü konulu çalışmada, etkili yönetim taktikleri, performans ve öğrenilmiş güçlölük arasında anlamlı ilişki olmadığı bulunmuştur (Keleş, 2014).

İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin öğrenilmiş güçlölük düzeyi ile otomatik düşünce biçimleri arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada, öğrenilmiş güçlölük düzeyi yüksek olan çocukların dünyaya, kendilerine ve geleceğe yönelik bakışlarının düşük öğrenilmiş güçlölük düzeyine sahip akranlarından daha olumlu olduğu görölmüştür (Güloğlu ve Aydın, 2007).

Kontrol odağı, öğrenilmiş güçlölük ve psikopatoloji arasındaki ilişkilerinin incelendiği çalışmada, üç değişken arasında düşük ancak anlamlı korelasyon olduğu, psikopatolojinin kontrol odağı ve öğrenilmiş güçlölük tarafından yordanabileceği değerlendirilmiştir (Dağ, 1992).

Hemodiyaliz hastaları ile yapılan çalışmada, depresif belirtilerin yordayıcıları arasında düşük öğrenilmiş güçlölüğün olduğu ortaya konulmuştur (Baydoğan ve Dağ, 2008).

Çocuk cezaevindeki ergenlerle, aileleriyle kalan ergenlerin yaşam doyumu, umutsuzluk düzeyi ve öğrenilmiş güçlölük düzeyinin karşılaştırıldığı çalışmada, ergenlerin öğrenilmiş güçlölük ve yaşam doyumları arasında pozitif yönde, öğrenilmiş

güçlülük düzeyi ile umutsuzluk düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur (Mammadova, 2016).

Bilişsel davranışçı grupla psikolojik danışma programının, ilköğretim okulu öğrencilerinin, öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ve otomatik düşünce biçimleri üzerindeki etkisinin incelendiği araştırmada, söz konusu programın olumsuz otomatik düşünceye ve düşük öğrenilmiş güçlülüğe sahip katılımcıların öğrenilmiş güçlülük ve otomatik düşüncele düzeylerinin artırılmasına yönelik bir katkısının olmadığı ortaya konulmuştur (Güloğlu, 2006).

Çocuklukta aile içi fiziksel şiddete maruz kalan ve kalmayan ergenlerin, öğrenilmiş güçlülük ve öfke kontrol düzeylerinin karşılaştırıldığı çalışmada, çocukluk döneminde fiziksel şiddete maruz kalanların, diğer gruba göre daha fazla öfke kontrol sorunu yaşadığı ve öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, fiziksel şiddete maruz kalan kızların fiziksel şiddete maruz kalan erkeklere göre öfkelerini daha iyi kontrol edebildiği ve öğrenilmiş güçlülük düzeyinin de daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Bağdatlı, 2016).

Öğrenilmiş güçlülük düzeyine göre bireylerin başarı ya da başarısızlığa yüklemiş oldukları nedenlerin incelendiği çalışmanın sonucunda, başarı ve başarısızlığa yüklemelerin cinsiyete göre hemen hemen benzer olduğu ancak öğrenilmiş güçlülük düzeyinin yüksek ya da düşük olma durumuna göre başarı ve başarısızlığa atfedilen nedenlerin farklılaştığı bulunmuştur (Yıldız, 1997).

İnsan kaynakları bölümü çalışanlarının öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin incelendiği araştırmada, hizmet sektöründe çalışanların öğrenilmiş güçlülük düzeyinin üretim sektörü çalışanlarının güçlülük düzeyinden daha yüksek olduğu görülmüştür. Bununla birlikte çalışma ile üretim sektöründe çalışanların cinsiyet, medeni durum ve mevcut pozisyonlarındaki çalışma süreleri gibi değişkenlerin öğrenilmiş güçlülük düzeyinde değişiklik yarattığı ancak hizmet sektöründe yalnızca yaş değişkeninin öğrenilmiş güçlülük düzeyini farklılaştırdığı tespit edilmiştir (Yıldız, 2014).

Öğrenilmiş güçlölük düzeyi ve otonomik-sosyotropik kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelendiğı, üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen çalışmada, öğrencilerin, öğrenilmiş güçlölükleri ile sosyotropi düzeyleri arasında zayıf, otonomi düzeyleri arasında ise orta düzeyde olumlu ilişki olduğu ortaya konulmuştur (Akkaya, 2009).

Öğretmenlerin öğrenilmiş güçlölük düzeyi ve öğrenci kontrol eğilimi arasındaki ilişkinin incelendiğı araştırmada, cinsiyet değişkenine göre yapılan incelemede öğrenilmiş güçlölük ölçeğı planlı davranma alt boyutunda kadın öğretmenlerin lehine anlamlı bir farklılığa rastlanırken medeni durum, yaş, çocuk sayısı, kıdem ve sosyo ekonomik durum değişkenleri açısından anlamlı farklılığa rastlanmamıştır (Boran, 2009).

Hemşirelerle yürütölen öğrenilmiş güçlölük, iş doyumu ve stresle baş etme tarzlarının ilişkisi konulu çalışmada, öğrenilmiş güçlölük, içsel doyum ve dışsal doyum puan ortalaması arasında zayıf ancak pozitif yönde ilişki olduğu bulunmuştur (Ergenç, 2015).

Üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerinin umutsuzluk ve öğrenilmiş güçlölüklerine ilişkin yapılan çalışmada üniversite adaylarının umutsuzlukları ile öğrenilmiş güçlölüklerinin negatif yönde ve orta düzeyde ilişki olduğu tespit edilmiştir (Coşkun, 2010).

Öğretmenlerle yürütölen bir çalışmada, öğretmenlerin öğrenilmiş güçlölük düzeyinde, cinsiyet, yaş, mezuniyet, kıdem, okul türü ve medeni durumuna göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ancak problem çözme becerilerinin tüm alt boyutları ile öğrenilmiş güçlölük düzeyleri arasında düşük düzeyde ters yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur (Gün Öztaykutlu, 2014).

Kurum bakımındaki ergenlerin bağlanma ilişkileri ile öğrenilmiş güçlölük düzeyleri arasındaki ilişkinin incelendiğı çalışmada, korunma altında olan ergenlerin,

aile yanında kalan ergenlere göre daha güvensiz bağlanma örüntüsüne sahip oldukları ve bağlanma tarzları ile öğrenilmiş güçlülük düzeyleri arasında anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Buna ek olarak aile yanında kalan ergenlerin korunma altında olanlara göre daha yüksek öğrenilmiş güçlülüğe sahip oldukları bulunmuştur (Subaşı, 2015).

Öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile mizah tarzlarının cinsiyete göre incelendiği çalışmada, orta ve yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip öğretmenlerin katılımcı mizah tarzı puanlarının, düşük düzeyde öğrenilmiş güçlülüğe sahip olanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Aslan, 2006).

Çalışanların paternalistik liderlik algısı, öğrenilmiş güçlülük düzeyi, iş tatmin düzeyleri ve işten ayrılma niyetleri arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada, çalışanların öğrenilmiş güçlülükleri orta, liderlerini paternalistik algılama düzeylerinin ise yüksek olduğu ortaya konulmuştur (Türesin, 2012).

Öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülük ve iş doyum düzeyleri arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada, öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin kişisel ve demografik özelliklerden ziyade iş ortamı ve çalışma koşulları ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir (Karakoç, 2009).

İnfertilitede stresle başetme, öğrenilmiş güçlülük ve depresyon ilişkisinin incelendiği araştırma sonucunda, öğrenilmiş güçlülük ile depresyon arasında negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur (Siva, 1991).

Kaygı belirtileri, kontrol odağı inancı ve öğrenilmiş güçlülük ilişkisinin incelendiği araştırma sonucunda, kaygı ve öğrenilmiş güçlülük arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu ortaya konulmuştur (Akbalık, 2005).

Öğretmenlerin öz-yeterlik inancı, örgütsel adalet, destek algısı, öğrenilmiş güçlülük ve tükenmişliklerinin incelendiği çalışmada, öğretmenlerin tükenmişlik

düzeylerine göre öz-yeterlik inançlarının ve öğrenilmiş güçlölük düzeylerinin anlamlı şekilde farklılaştığı görölmüştür (Erkal Çil, 2016).

Öğrenilmiş güçlölük ve aile içi ilişkilerin incelendiği çalışmada, aile ilişkileri sağlıklı olan öğrencilerin öğrenilmiş güçlölüğünün, sağlıklı aile ilişkisi olmayan öğrencilerinden daha yüksek olduğu bulunmuştur (Coşkun, 2007).

Ebeveynlik tarzları ve öğrenilmiş güçlölük arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmadan elde edilen sonuçlarda, ebeveynlerini demokratik olarak algılayan öğrencilerin öğrenilmiş güçlölük düzeylerinin ebeveynlerini otoriter olarak algılayanlardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Türkel, 2006).

Üniversite öğrencileri ve ebeveynleri arasındaki kuşaklararası iyimserlik, olumlu benlik ve öğrenilmiş güçlölük ilişkisinin incelendiği çalışmada, öğrenilmiş güçlölük ve pozitif benlik değerlendirmesinin kuşaklar arası etkileri olduğu ortaya konulmuştur (Brewin, Andrews ve Furnham, 1996).

Depresyon tedavisinde öğrenilmiş güçlölüğün rolüne ilişkin yürütölen çalışmada, depresyon tedavisi gören hastalardan, kontrol ölçeğinden yüksek puan alanların konuşma terapisine olumlu yanıt verdiği, düşük puan alan hastaların ise ilaçla tedaviye olumlu yanıt verdikleri tespit edilmiştir (Simons ve ark., 1985).

Öğrenilmiş güçlölüğün depresyona yönelik bilişsel davranışçı terapiyi öngöröp öngörmediğinin tespitine ilişkin yapılan çalışmada depresyon tedavisinde ilk 12 hafta boyunca yüksek düzeyde öğrenilmiş güçlölüğe sahip olan hastaların daha fazla düzeldiği ancak etki boyutunun oldukça düşük olduğu bulunmuştur (Burns ve ark., 1994).

Siyahi ve beyaz üniversite öğrencilerinin uyumluluk ve toplum tarafından kabul görme durumlarının sınıandığı çalışmada, siyahi öğrencilerin öğrenilmiş güçlölük

düzeylerinin beyaz olanlara göre önemli oranda daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Edwards ve Riordan, 1994).

Bir grup öğrenci ile yürütülen çalışmada, cinsiyet, benlik saygısı, öğrenilmiş güçlülük ve yalnızlık tipi arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla gerçekleştirilen çalışmada, öğrenilmiş güçlülüğün sadece sosyal yalnızlığı önemli ölçüde yordadığı bulunmuştur (McWhirter, 1997).

1.4. Çocuk Sevme

Anne (bakım veren) ile çocuk arasında kurulan sevgi bağı temel ihtiyaçlar kadar önemli olabilmektedir. Bowlby'nin bağlanma kuramına göre yeni doğan bebekler, ancak onların bakımını sağlamaya ya da onları korumaya istekli bir yetişkinin varlığı ile yaşamlarını sürdürebilmektedir. Bununla birlikte Bowlby (1980), anne ile çocuk arasında kurulan güvenli bağlanma ilişkisinin çocuğun psikolojik olarak sağlıklı gelişimine olanak tanıyacağını belirtmektedir.

Harlow'a göre ise anne-çocuk arasında kurulan sevgi bağının çocuğun gelişimine en önemli katkısı yaşamının ileriki dönemlerinde diğer insanlarla kuracağı tüm ilişkilerinde güven duygusunun temelini oluşturmaktadır (Karen, 1990).

Bağlanma konusunda anne çocuk ilişkilerine ilişkin gözleme dayalı çalışmalar yapan psikolog Ainsworth, bebek ile anne arasında güvenli bağlanmanın çocuğun psikolojik gelişimi üzerindeki önemini vurgulayarak, çocuğun sağlıklı gelişimini annenin, sıcak, duyarlı, ihtiyaçlarını karşılamaya hazır ve bağlanılabilir olma özelliklerini taşıması ile ilişkilendirmiştir (Tüzün ve Sayar, 2006).

Bu konuda yapılan çalışmalar çocuğun gelişiminde güven duyabileceği ve karşılıklı sevgi ilişkisi kurabileceği bir yetişkinin varlığının önem taşıdığını göstermektedir. Bu nedenle çocuklar için en uygun bağlanma figürleri ebeveynleri olarak kabul edilmektedir. Ancak bazı durumlarda ebeveynler çocuklarına karşı

sorumluluklarını yerine getir(e)memekte ve çocuklara aile ortamında yetişme olanağını kaybedebilmektedir. Ebeveyn bakımından yoksun kalan ve korunma ihtiyacı olan bu çocuklar kurum bakımından yararlandırılmaktadır.

Korunma ihtiyacı olan çocuklar, genellikle bilgileri ve tercihleri olmaksızın alışkın oldukları çevreden ve ilişki ağlarından koparılarak korunma ve bakım altına alınmaktadır. Kuruluşlarda, çocuklar korunma altına alındıkları andan itibaren temel gereksinimlerini ve öz bakım ihtiyaçlarını karşılamak ya da bu konuda onlara destek olmak amacıyla bakım elemanları istihdam edilmektedir. Çocuklar, kurum bakım hizmeti aldığı sürece en yoğun birebir ilişkiyi bakım elemanları ile kurmaktadır. Anne ya da anne rolünü üstlenen bakım veren bir yetişkinle güvene ve sevgiye dayalı bir ilişkiden yoksun olan bu çocuklarda gelişimsel sorunlar ortaya çıkabilmektedir (Yaman, 2010; Yüksel ve Öncü, 2016; Yaman, 2010). Bu bağlamda, çocukların yetiştirilmesi ve toplumsal hayata hazırlanmasında önemli rol model görevi olan bakım elemanları ile çocuklar arasında sevgi ve güven ilişkisinin kurulması onların sağlıklı olarak gelişebilmeleri açısından önem taşımaktadır (Şimşek ve ark., 2008).

Korunma ve bakım altında bulunan çocuklarla yürütülen çalışmalarda kurum bakımının çocuk gelişimi açısından güvensiz bağlanma (Yüksel ve Öncü 2016), fiziksel gelişim geriliği (Macleay, 2003), sosyal yetkinliklerinin olumsuz etkilenmesi (Sloutsky, 1997), depresyon belirti puan ortalamasının daha yüksek olması (Çetin ve Çavuşoğlu, 2009) gibi dezavantajlara neden olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca söz konusu dezavantajların çocukların ihtiyaçlarını her an dikkate alan, çocuklara karşı hassas olan bir yetişkin/bakım verenle sağlıklı ve sıcak ilişki kuramamaları sonucunda geliştiği de söylenebilir (Chisholm, 1998). Dolayısıyla kurum bakımında olan çocuklara bakım verenin destekleyici yaklaşımı ve yeterlilik düzeyinin yüksekliği çocukların duygusal gelişimleri açısından önemli bir koruyucu etken olabilmektedir (Şimşek ve ark., 2008).

Alan yazında çocuk sevmeye düzeyinin belirlenmesine ilişkin sınırlı sayıda çalışmanın hemşireler ve öğretmenler üzerine yoğunlaştığı görülmüş ancak dezavantajlı ve incinebilir çocuk grubuna hizmet veren sosyal hizmet çalışanlarının

çocuk sevmeye düzeylerinin belirlenmesini konu edinen herhangi bir çalışmaya rastlanamamıştır. Bu açıdan çalışmanın bu alandaki eksikliğin giderilmesi anlamında da lalan yazına katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

1.4.1. Çocuk Sevmeye Konusunda Yapılan Çalışmalar

Gelbal ve Duyan (2010)'ın ilköğretim okulu öğretmenlerinin bazı demografik ve mesleki niteliklerine göre çocuk sevmeye durumlarını tespit etmeye yönelik ilişkisel çalışmalarında, öğretmenlerin cinsiyeti ve çocuk sayısına göre çocuk sevmeye düzeylerinin farklılaşmadığı, ancak 40-50 yaş grubu evli ve çocuklu sınıf öğretmenlerinin çocuk sevmeye puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Erdem ve Duyan (2011) tarafından yürütülen, pediatri hemşirelerinin çocuk sevmeye düzeyini etkileyen unsurların incelendiği çalışmada, çocuk hemşirelerinin çocuk sevmeye düzeyinin yüksek olduğu saptanmıştır. Çalışma ile çocuk hemşirelerinde çocuk sevmeye durumunun medeni durum, işyeri değiştirme sıklığı, gün içinde hizmet sunulan çocuk sayısı, çocuk oyunu bilme ve çocuk haberlerini izleme alt boyutlarından etkilendiği tespit edilmiştir.

Durmuşoğlu Saltalı ve Erbay (2013) tarafından yürütülen çalışmada, okul öncesi öğretmenlerinin çocuk sevmeye davranışının konuşma, dinleme ve empati becerilerini yordama düzeyini incelenmiş olup çalışma sonucunda öğretmenlerin çocuk sevmeye durumu ile çocuklarla konuşma, dinleme ve empati becerileri arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu bulunmuştur.

Çelik, Sarıtaş ve Çatalbaş (2013) öğretmen adaylarının çocuk sevmeye düzeyi ve empatik eğilimlerinin öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarına etkisinin incelendiği çalışmada, çocuk sevmeye ve empatik eğilim düzeylerinin öğretmenlik mesleğinin seçiminde etkili olduğu ancak cinsiyet değişkeninin meslek seçiminde önemli bir etken olmadığı tespit edilmiştir.

Uğurlu (2013) ilköğretim okulu öğretmenlerinin iletişim becerileri ile empatik eğilimlerinin çocuk sevmeye düzeylerine etkisinin incelendiği çalışmada, öğretmenlerin iletişim becerileri ve empatik eğilimlerinin çocuk sevmeye düzeylerine etki etti, iletişim becerileri ve empatik eğilimlerin birlikte söz konusu etkiyi kısmen arttırdığı bulunmuştur.

Yazıcı (2013) tarafından Okul Öncesi Öğretmenliği öğrencileri ile yapılan çalışmada, öğretmen adaylarının çocuk sevmeye eğilimlerinin cinsiyet, yaş ve sınıf düzeylerine göre farklılaştığı tespit edilmiştir.

Dereli İman (2014) okulöncesi öğretmen adaylarının çocuk sevgisi ve öğretmenlik mesleğine yönelik motivasyonlarının incelendiği çalışmada, öğrencilerin çocuk sevmeye düzeylerinin ve öğretmenlik mesleğine yönelik motivasyonlarının, olumsuz öğrenme faktörlerine ilişkin motivasyonları dışında, yüksek düzeyde olduğunu bulmuştur. Ayrıca öğrencilerin çocuk sevmeye düzeyleri ile öğretmenlik mesleğine ilişkin motivasyonlarının cinsiyet, akademik başarı ve ailelerinin gelir durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığını tespit etmiştir.

Ercan (2014)'ın öğretmenlerde çocuk sevgisi konulu araştırmasında, öğretmenlerin çocuk sevmeye düzeylerinin cinsiyetleri ve branşlarına göre anlamlı olarak farklılaştığı ancak çocuk sevmeye düzeylerinin öğretmenlerin yaşları, medeni durumları, çocuk sayıları ve mesleki deneyimlerine değişmediğini ortaya koymuştur.

Özbey ve Türkoğlu (2014) tarafından okul öncesi öğretmenlerin karakter eğitimine ilişkin yetkinlik inançları ile mezun oldukları okul türü, kıdemleri, yaşları, mesleği seçme nedenleri, öğrencilerinin sosyo-ekonomik düzeylerine göre çocuk sevmeye düzeylerinin farklılaşıp farklılaşmadığının incelendiği çalışmada, öğretmenlerin karakter yetkinliği inançlarının, mezun oldukları okul türü ve mesleği tercih etme nedenlerine göre anlamlı olarak değiştiği saptanmıştır. Bununla birlikte öğretmenlerin yaşları, kıdemleri, sınıflarındaki çocukların sosyo-ekonomik durum değişkenleri ile karakter eğitimine ilişkin yetkinlik inançları arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır. Ancak öğretmenlerin karakter eğitimi yetkinlik inançları ve çocuk

sevme düzeyleri arasında pozitif ve orta düzeyde manidar ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Büyük ve ark., (2014) tarafından, çocuk ve erişkin kliniklerinde çalışan hemşirelerin çocuk sevme ve çocuk yetiştirme tutumlarının incelendiği çalışmada, çalışma alanının hemşirelerin çocuk sevme ve yetiştirme tutumlarını etkilemediği bulunmuştur.

Çakmak, Elibol ve Erdem (2014) tarafından yürütülen okul öncesi öğretmenlerin çocuk sevme durumunu etkileyen bazı faktörlerin analizine ilişkin çalışmada öğretmenlerin branşlarının çocuk sevme düzeyleri üzerinde önemli oranda etkisinin olduğu fakat yaş, kıdem, mezun olunan okul medeni durum, çocuk sahibi olma ve çalıştıkları kurumun çocuk sevme düzeyleri üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir.

Kabaklı Çimen (2015)'in eğitim fakültesi öğrencilerinin çocuk sevme eğilimlerine etki eden değişkenlerin incelenmesi konulu çalışmasında, çocukları, kadın öğrencilerin erkeklerden, önceden çocuk bakan öğrencilerin, çocuk bakmayanlardan, çocuklarla oynayanların, oynamayanlardan daha çok sevdikleri tespit edilmiştir. Bununla birlikte, araştırma ile çocukluğu çok iyi, iyi ve orta geçen öğrencilerin, kötü geçenlerden, çocuk sahibi olmak isteyenlerin, kararsız olan ya da istemeyenlerden, çekirdek aile üyesi olanların, parçalanmış ya da geniş aileye sahip olan öğrencilerden daha çok çocukları sevdiği ortaya konulmuştur.

Çay (2015) sınıf öğretmenlerinin ve sınıf öğretmeni adaylarının çocuk sevme düzeylerini incelendiği araştırmasında, aday öğretmenlerden kadınların çocuk sevme düzeylerinin, erkek aday sınıf öğretmenlerinden daha yüksek olduğu ancak sınıf öğretmenlerinin cinsiyetlerine göre çocuk sevme durumlarının farklılaşmadığını bulmuştur. Ayrıca çalışma ile çocuk kitabı okuyan aday sınıf öğretmenleri ile sınıf öğretmenlerinin, çocuk kitapları okumayan aday sınıf öğretmenleri ile sınıf öğretmenlerinden çocuk sevme düzeylerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Buna ek olarak, çocuk haberlerini takip eden öğretmenlerin, çocuk haberlerini takip

etmeyenlere göre çocukları daha çok sevdiği, 46 yaş ve üstündekilerin çocuk sevme düzeylerinin genç öğretmenlerden daha yüksek olduğunu bulmuştur.

Kaynak, Ergin, Arslan ve Pınarcık (2015) tarafından yürütülen, okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk sevme düzeyleri ile benlik saygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi başlıklı çalışmada, cinsiyet ve sınıfın, benlik saygısı ile çocuk sevmeye pozitif yönde etkisinin olduğu, benlik saygısı ve çocuk sevme arasında ise orta düzeyde pozitif ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ceylan (2017) tarafından, okul öncesi öğretmenlerinin çocuk sevme düzeyleri ile iletişim becerileri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla gerçekleştirilen çalışmada, öğretmenlerin çocuk sevme düzeyleri ile iletişim becerileri arasında orta düzeyde, olumlu yönde, anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur.

1.5. Çocuk Refahı ve Örgütsel Sosyal Hizmet

İnsanlar tarihsel süreçte tek başlarına çözemeyecekleri sorunlarında ve ihtiyaçlarının karşılanmasında işbirliği ve görev dağılımı yapma ihtiyacı duymuş ve bu işbirlikleri de beraberinde farklı örgütsel yapılanmaları getirmiştir (Duyan, 2010).

Sosyal bilimler alanında da, problem çözme amacıyla etkinliklerde bulunan bir disiplin olarak sosyal hizmetler, sosyal sorunları ortadan kaldırmak, refah sistemini oluşturmak ve insanlar için huzur ortamı inşa etmek amacıyla ortaya çıkan organizasyonlardır (Topal ve Atay 2015). Farklı ihtiyaç gruplarına yönelik hizmet geliştirmekten sorumlu sosyal hizmet organizasyonları, örgütsel yapı içerisinde, yetki ve sorumlulukları kapsamında hizmetlerini yürütmekten sorumludur.

Sosyal hizmetlerin, insana insanla hizmet sunan organizasyonlar olmaları nedeniyle ürettikleri hizmetlerin etkililiğini artıran ve onları güçlü kılan en önemli sermaye de insan kaynağıdır. Bu nedenle çalışanların becerilerini arttırılması için gelişimlerine ve güçlenmelerine daha çok yatırım yapılması önemlidir. Sosyal hizmet

alanında çalışanlar, iş ortamına uyum, iş doyumu, kurum içi iletişim, işe yabancılaşma, kariyer ve ücret adaletsizlikleri, sosyal destek eksikliği, rol belirsizliği/çatışması (Zastrow, 2013) gibi çalışma yaşamında karşılaşılabilecek sorunların yanı sıra dezavantajlı hizmet alıcıların özel gereksinimleri nedeniyle daha fazla problemle karşı karşıya kalabilmektedir. Bu problemler, çoğunlukla bireysel çabalarla çözülemeyecek kadar karmaşık olabilmekte, çözüm için birey, aile, örgüt ve toplumla çalışılmasını zorunlu kılabilir. Bu kapsamda, sosyal hizmetin sorun çözmeye yönelik bir disiplin olması ve uygulamaya yönelik yapısı ön plana çıkmaktadır. Uygulamadaki başlıca amaç ise değişme yoluyla bireysel ve toplumsal problemlerin çözümüne yardımcı olmak, faydalanıcıların güçlenmelerine ve koşullarının iyileştirilmesine katkı sağlamaktır (Duyan, Sayar ve Özbulut, 2008, s:34).

Bireylerin, grupların ve toplulukların iyilik hallerinin ve problem çözme kapasitelerinin artırılması sosyal hizmetin temel ilkeleri arasında sayılmaktadır.

Profesyonel sosyal hizmet, problem çözmeye ve değişime odaklanmıştır (Duyan, Sayar ve Özbulut, 2008, s:35). Hizmet sunduğu kişi/gruplara problem çözme becerisi kazandırma sosyal hizmet alanının olmazsa olmazları arasındadır. Bu kapsamda hizmet sürecinde yer alan tüm aktörlerin gerek sorunlara uygun çözüm önerisi geliştirme ve zamanında müdahalede bulunma, gerekse hizmet alanlara doğru rol model olabilmeleri için problem çözme becerisine sahip olmaları gerekmektedir.

Bununla birlikte, karşılaşılan problemle başa çıkmada öğrenilmiş güçlülük de önemli bir kişisel özellik ve özel beceriler dağarcığı olarak ön plana çıkmaktadır (Coşkun, 2009). Bireyler, öğrenilmiş güçlülük düzeylerine göre sorunlar karşısında ya çaresizlik yaşayabilmekte ya da çaba göstererek sorun yaratan faktörlerin olumsuz sonuçlarından daha az etkilenebilmektedir (Maraşlı, 2005). Bu açıdan öğrenilmiş güçlülük kavramı ile sosyal hizmetin güçlendirme yaklaşımının paralel olduğu değerlendirilmektedir.

Öğrenilmiş güçlülük, duygusal ve fizyolojik tepkilerle baş etme konusunda zihinsel süreçlerin kullanımı; planlamanın yapılması, problem çözme tekniklerinden

yararlanılması, doyumun ertelenebilmesi ve içsel olayların kişinin kendisinin kontrolünde olduğuna ilişkin inanç olarak kabul edilmektedir (Dağ, 1992). Güçlendirme yaklaşımında ise bireylerin doğal olarak sahip olduklarına inanılan güç ve potansiyeli en üst düzeyde gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır.

Sosyal hizmet, uygulamalarında geçmişin aksine hem günümüzdeki patolojilere ve problemlere hem de hizmet sunduğu kesimlerin zayıflıkları ve güçlerini tanımlanmaya odaklanmıştır (Duyan, Sayar ve Özbulut, 2008, s: 61). Bireylerin güçlü yönlerinin ön plana çıkarılarak bunları geliştirme, destekleme ve kendi kararlarını kendileri vererek yaşamları üzerindeki denetimlerini artırmaya olanak tanıyan güçlendirme yaklaşımı (Duyan, 2014, s:180), sosyal hizmetin uygulama yöntemleri arasında sayılmaktadır. Güçlendirme yaklaşımında, sosyal hizmet faydalanicılarının güçlendirilmesi ve problemlerinin çözümüne yönelik yol gösterici olma, destekleme, arabulucu ve savunucu olma gibi roller sosyal hizmet uzmanlarına verilmektedir. Ancak bu rolün etkin bir şekilde yerine getirilebilmesi için sosyal hizmet uzmanından, bakım veren personele kadar hizmet sürecinde görevli tüm çalışanların problem çözme becerilerinin ve öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin gelişmiş olması gerekmektedir.

Bakım elemanlarının hizmet sürecinde çocukların kişisel temizliklerinden, ders desteğine, yeme, içme vb. temel ihtiyaçlarının karşılanmasından toplumsal rollerin benimsetilmesi için doğru rol model olmaya kadar birçok görevi bulunmaktadır. Özellikle çocuklara yönelik ebeveyn sorumluluklarını üstlenen ve yirmi dört saat çocuklarla birebir iletişim kuran bakım elemanlarının nitelikleri önem arz etmektedir.

Bakım elemanları, hizmet verme sürecinde çocukların gelişim dönemlerine göre farklı ihtiyaçları, yaşadıkları travmatik deneyimlerin neden olduğu psikolojik sorunlar, akran çatışması vb. birçok sorunla karşı karşıya kalabilmektedir. Bu sorunların birçoğu anlık karar vermeyi ve müdahaleyi gerektirebilmektedir. Bu açıdan bakım elemanlarının zorlu ve stresli durumlarla baş edebilmesi için, dayanıklılıklarının, psikolojik iyilik hallerinin, problem çözme becerilerinin ve öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin yüksek olması hem çalışanlar hem de organizasyonlar açısından önem kazanmaktadır.

Bu bağlamda, sosyal hizmet sunanların hizmetin gerektirdiği niteliklere sahip olmalarının yanı sıra öğrenilmiş güçlölük düzeylerinin de yüksek olması, hem organizasyonel hem de bireysel olarak konulan hedeflere ulaşılmasına olumlu yönde katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca işle ilgili beklentilerin çalışanların becerilerini aştığı koşullarda stres ortaya çıkmakta çalışanın iş motivasyonunu ve sağlığını olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Yamuç ve Türker 2015). Özellikle verilen hizmetin faydalanıcıların hem fiziksel hem de duygusal ihtiyaçlarını karşılanmasını gerektirdiği sosyal hizmet kuruluşlarında çalışanlar için bu zorluk seviyesi artabilmektedir. Korunma ve bakım altında olan çocukların fiziksel ihtiyaçlarının karşılanmakta ancak duygusal ihtiyaçların karşılanmasında yetersiz kalmaktadır (Atlı ve Kutlu, 2012; Şimşek ve ark., 2004). Oysaki çocuğun sağlıklı gelişebilmesi için fiziksel ihtiyaçları kadar duygusal ihtiyaçlarının da karşılanması gerekmektedir. Bu açıdan, ebeveyn rollerini üstlenen bakım elemanlarının çocukların ihtiyaç duyduğu sevgi ve ilgiyi karşılayabilmeleri de önemli olmaktadır.

1.6. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı; korunma ve bakım altında bulunan çocuklara hizmet sunan bakım elemanlarının problem çözme becerileri, öğrenilmiş güçlölük ve çocuk sevmeye düzeyi arasındaki ilişkinin belirlenmesidir. Bunun yanı sıra problem çözme becerisi, öğrenilmiş güçlölük ve çocuk sevmeye düzeyi arasındaki ilişkinin yaş, ekonomik düzey alınan sosyal destek ve hizmet verilen çocukların yaş grubu değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi araştırmanın alt amaçlarını oluşturmaktadır.

Araştırmanın temel ve alt amaçları doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Çocuk evi sitesinde çalışan bakım elemanlarının problem çözme becerileri öğrenilmiş güçlölük ve çocuk sevmeye düzeyi nedir?

- Çocuk evi sitesinde çalışan bakım elemanlarının problem çözme becerileri ile öğrenilmiş güçlölük ve çocuk sevmeye düzeyi arasında anlamlı bir ilişki varmıdır?
- Çocuk evi sitesinde çalışan bakım elemanlarının, problem çözme becerileri, öğrenilmiş güçlölük düzeyi ve çocuk sevmeye düzeyi yaşlarına, medeni durumuna, çocuk sahibi olup olmamasına, hanelerinin ekonomik durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Çocuk evi sitesinde çalışan bakım elemanlarının problem çözme becerileri, öğrenilmiş güçlölük ve çocuk sevmeye düzeyi, eğitim durumu, katıldıkları hizmet içi eğitim programları, kuruluştaki çalışma süresi, hizmet verdikleri çocukların yaş grubuna ve sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Çocuk evi sitesinde çalışan bakım elemanlarının, problem çözme becerileri, öğrenilmiş güçlölük düzeyleri ve çocuk sevmeye düzeyleri kurum içi destek mekanizmalarına ve çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılama durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.7. Araştırmanın Önemi

Korunma ve bakım altında bulunan çocuklara bakım hizmeti vermekten sorumlu olan personelin, problem çözme becerilerini, öğrenilmiş güçlölük ve çocuk sevmeye düzeyini ve bunlar arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlayan bir çalışma gerçekleştirilmemiştir. Bu açıdan çalışmanın sosyal hizmet alanında ilk olma özelliğine sahip olduğu görülmektedir.

Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgular, Aile ve Sosyal ve Politikalar Bakanlığının çocuk hizmetleri alanında istihdam edilecek personelde bulunması gereken tutum ve yetkinliklerin belirlenmesinde rehber olma özelliği taşıyabilecektir.

Çocuklara hizmet veren personel için çalışmadan elde edilen bulgular çerçevesinde hizmet içi eğitimlerin ve projelerin yürütülmesi yoluyla kapasitelerinin artırılması mümkün olabilecektir.

1.8. Araştırmanın Sayıtları

Araştırmaya dahil olan bütün bakım elemanlarının gönüllülük esasına göre hareket ettikleri, anket sorularını samimiyetle ve açık yüreklilikle yanıtladıkları varsayılmaktadır.

1.9. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, Ankara ilinde yer alan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı hizmet sunan çocuk evleri sitelerinde gerçekleştirilmiştir. Ankara ili örneğini sunması bu araştırmanın sınırlılığdır.

Bununla birlikte, çalışmaya katılan bakım elemanlarının yıllık izin, sağlık durumu ve nöbet izinleri gibi gerekçelerle kuruluşlarda bulunmaması da katılımcı sayısını etkileyen bir diğer sınırlılıktır.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde “Araştırmanın Evreninin Belirlenmesi ve Örneklem Seçimi”, “Veri Toplama Yöntem ve Araçları”, “Süre ve Olanaklar”, “Ölçeklerin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları” ile “Verilerin Analizi” başlıklarına yer verilmiştir.

2.1. Araştırma Evreninin Belirlenmesi ve Örneklem Seçimi

Bu araştırma; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı çocuk evleri sitelerinde görev yapan bakım elemanlarının problem çözme becerilerini, öğrenilmiş güçlülük ve çocuk sevmeye düzeyini belirlemeye ve bunlara etki eden, sosyo-demografik, çalışma yaşamı, eğitim, kurum içi destek ile ilgili faktörleri belirlemeye yönelik nicel bir araştırmadır. Bununla birlikte araştırma kapsamında problem çözme becerisi, öğrenilmiş güçlülük ve çocuk sevmeye düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Araştırmanın modeli genel tarama modelidir. Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir sonuca varmak amacıyla evrenin tamamı ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2009).

Araştırmanın evrenini Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı hizmet veren çocuk evleri sitelerinde çalışan bakım elemanları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Ankara Aile Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne bağlı hizmet veren Ankara ve Saray Çocuk Evleri Sitesinde çalışan bakım elemanları oluşturmaktadır.

Araştırmanın Ankara Çocuk Evleri Sitesi (4-12 yaş) ve Saray Çocuk Evleri Sitesinde (13+18yaş) çocuklara hizmet sunan bakım elemanları ile

gerçekleştirilebilmesi için Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'ndan izin alınmıştır. Kurum izninin alındığı tarihte çocuk evleri sitelerinde toplam 220 bakım elemanının hizmet verdiği belirlenmiş olup her iki kuruluştaki çalışan bakım elemanları tam sayı ile araştırma kapsamına dahil edilmiştir.

2.2. Veri Toplama Yöntemi ve Araçları

Araştırma kapsamına alınan bakım elemanlarının öğrenilmiş güçlülük, problem çözme ve çocuk sevmeye düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik verilerin elde edilebilmesi için anket tekniğinden yararlanılmıştır.

Anket formu 4 bölümden oluşturulmuştur. Birinci bölüm, bakım elemanlarının demografik özellikleri ile çalışma yaşamlarına yönelik bilgileri elde etmek amacıyla kişisel bilgi formu şeklinde tasarlanmıştır. Kişisel bilgi formunda 26 soruya yer verilmiştir. Anket formunun ikinci bölümünde, bakım elemanlarının öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin belirlenmesine yönelik ifadelerin yer aldığı 36 sorudan oluşan Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği bulunmaktadır. Formun üçüncü bölümde, bakım elemanlarının problem çözme beceri düzeylerini belirlemek amacıyla 35 sorudan oluşan Problem Çözme Envanteri'ne yer verilmiştir. Dördüncü ve son bölümde ise bakım elemanlarının çocuk sevmeye düzeylerini belirlemek üzere 14 sorunun bulunduğu Barnett Çocuk Sevmeye Ölçeği'ne yer verilmiştir.

Araştırma kapsamında kullanılan Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği, Problem Çözme Envanteri ve Barnett Çocuk Sevmeye Ölçeği'nin bu araştırmada kullanılabilmesi için ölçeklerin Türkçe'ye uyarlaması ve geçerlik ve güvenirlik çalışmalarını yapan Prof. Dr. İhsan DAĞ, Prof. Dr. Nesrin Hisli ŞAHİN ve Prof. Dr. Veli DUYAN'dan izin alınmıştır.

Anket formunda açık olmayan ya da yanlış anlaşılan soruların tespit edilmesi için Ankara Çocuk Evleri Sitesi'nde çalışan bakım elemanlarının katılımı ile pilot

Çalışma yapılmıştır. 20 bakım elemanının katılımı ile gerçekleştirilen pilot çalışma sonucunda elde edilen veriler doğrutusunda anket forumuna son hali verilmiştir.

Çalışmaya katılım sağlayacak, Ankara ocuk Evleri Sitesi ve Saray ocuk Evleri Sitelerinde alışan bakım elemanlarının çalışmanın kapsamı konusunda bilgi sahibi olmaları ve gönüllük esası ile çalışmaya katılabilmeleri için “Bilgilendirilmiş Onam Formu”nu okuyarak imzalamaları sağlanmıştır.

Anket, kurumda bakım elemanlarının koordinasyonundan sorumlu profesyoneller aracılığı ile bakım elemanlarına ulaştırılmıştır. Verilerin toplanması ve analizinde kimlik bilgileri ve özel hayatın gizliliği ihlal edilmeyecek şekilde çalışılmıştır.

Araştırma kapsamında 220 bakım elemanına ulaştırılan anketlerden doldurulmayan ya da eksik doldurulan 16’sı çıkarılarak, 204 anket değerlendirmeye alınmıştır.

2.2.1. Problem özme Envanteri (PE)

Kişinin problem çözme becerilerine yönelik kendini algılayışını yansıtan bu envanter, Heppner ve Peterson (1982) tarafından geliştirilmiştir. Türkçe’ye uyarlama çalışmaları ise Taylan (1990) ile şahin, şahin ve Heppner (1993) tarafından yapılmıştır. Kişilere envanterde yer alan maddelerdeki gibi davranış sıklıkları sorulmaktadır. şıklar: “Her zaman böyle davranırım”, “oğunlukla böyle davranırım”, “Sık sık böyle davranırım”, Arada sırada böyle davranırım” “Ender olarak böyle davranırım” ile “Hiç böyle davranmam” olarak sıralanmaktadır.

Alınan yanıtlara “Her zaman böyle davranırım” 1 puan ile “Hiç böyle davranmam” 6 arasında farklılaşan puanlar verilmektedir. Bununla birlikte ters olarak puan verilen (1, 2, 3, 4, 11, 13, 14, 15, 17, 21, 25, 26, 30 ve 34.) maddeler ise “Her zaman böyle davranırım” 6, “Hiç böyle davranmam” yanıtına ise 1 puan verilecek

şekilde puanlama yapılmaktadır. Puanlama sırasında 9., 22. ve 29. maddeler puanlama dışında tutulmaktadır. Bu maddelerin yeterli problem çözme becerilerini temsil ettiği varsayılmaktadır. Ölçek puan ranjı 32-192 dir. Ölçekten alınan toplam puanların yüksekliği, bireylerin problem çözme becerilerinde kendilerini yetersiz olarak algıladıklarını göstermektedir (Şahin, Şahin, ve Heppner, 1993).

Bu çalışma kapsamında, Problem Çözme Envanteri'nden elde edilen puanların iç tutarlılık anlamındaki güvenilirlik katsayısı Cronbach Alpha 0,82 olarak belirlenmiştir (Çizelge 2.4.2).

Çizelge 2.2.1. Problem Çözme Envanteri Cronbach Alpha Değeri

Problem Çözme Envanteri	Cronbach Alpha Değeri
	0,827

2.2.2. Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği (RÖGÖ)

Rosenbaum (1980) tarafından geliştirilen Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği (RÖGÖ)'nin, Türkçe'ye uyarlanması geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının yapılması Dağ (1991) tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu ölçek, strese neden olan olaylarla ile ne ölçüde başa çıkılabildiğini değerlendirmeyi hedeflemektedir. Ölçek ile duygusal tepkilerin düşüncelerle kontrol edilebilmesi, problem çözme yöntemlerine, anlık hazzın ertelenmesi ve içsel olayları düzenleme becerisine yönelik bireyin algılarını içermektedir (Savaşır ve Şahin, 1997).

Ölçeğin güvenilirlik katsayıları iç tutarlık ve test tekrar-test metodu ile hesaplanmıştır. Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı ,78 olarak bulunmuştur. 5 ve 21. maddeler $p<.01$ düzeyinde; diğer maddeler ise $p<.001$ düzeyinde anlamlı korelasyon gösteren ölçeğin, madde toplam korelasyonları 11 ile 51 arasında farklılaşan değerlerde anlamlı bulunmuştur (Dağ, 1991). Ölçeğin geçerlik çalışması da ölçüt bağıntılı geçerlik ve yapı geçerliği yöntemi ile hesaplanmıştır. Ölçüt bağıntılı geçerlilikte: Ölçeğin kendini denetleme yeteneğini ölçtüğü göz önünde

bulundurularak, orijinal formunda geçerliliğinin tespit edilmesinde kullanılan Rotter İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği ile korelasyonu hesaplanarak değeri -.29 bulunmuştur. Ölçeğin yapı geçerliliğini belirlemek için yapılan Temel Bileşenler Analizi sonucunda, ölçekten toplam varyansın % 58,2'sini açıklayan 12 faktör tespit edilmiştir. Bunlar örüntüler, özgün ölçekten de edilen bulgulara büyük oranda benzerlik göstermektedir (Dağ, 1991).

Ölçekte yer alan maddelere verilen yanıtlar “Hiç tanımlamıyor”, “Biraz tanımlıyor”, “Oldukça iyi tanımlıyor”, “İyi tanımlıyor” ve “Çok iyi tanımlıyor” seçeneklerinden oluşmaktadır.

Ölçeğin puanlaması ise “Hiç tanımlamıyor” yanıtından 1, “Biraz tanımlıyor” yanıtından 2, “Oldukça iyi tanımlıyor” yanıtından 3, “İyi tanımlıyor” yanıtından 4 ve “Çok iyi tanımlıyor” yanıtından 5 puan elde edilmektedir. Ancak 4, 6, 8, 9, 14, 16, 18, 19, 21, 29, ve 35 nolu on bir madde ters yönde puanlanmaktadır. Ters puanlanan maddeler ise “Çok iyi tanımlıyor” yanıtından 1 ve sırayla “Hiç tanımlamıyor” yanıtı 5 puan olacak şekilde ters kodlanarak puanlanmaktadır.

36 maddeden oluşan ölçekten en az 36 en fazla 180 arasında çeşitlenen puanlar alınabilmektedir. Ölçekten alınan yükselen puanlar kendini denetleme becerilerinin yüksekliğine; yani ölçekte temsil edilen başa çıkma yöntemlerinin sık sık uygulandığını göstermektedir (Dağ, 1991).

Bu çalışma kapsamında, Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği’nden elde edilen puanların iç tutarlılık anlamındaki güvenirlik katsayısı Cronbach Alpha 0,86 olarak hesaplanmıştır (Çizelge 2.4.1).

Çizelge 2.2.2. Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği Cronbach Alpha Değeri

Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği	Cronbach Alpha Değeri
	0,86

2.2.3. Barnett Çocuk Sevme Ölçeği (BÇSÖ)

Ölçek Barnett ve Sinisi, (1990) tarafından insanların çocuklara ilişkin tutumlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkiye için geçerlik ve güvenirlik çalışması Duyan ve Gelbal (2008) tarafından yapılmıştır. Ölçek 14 maddeden oluşmakta ve her bir maddede yer verilen düşünceye, kişilerden “Hiç katılmıyorum” cevabından, “Tamamen katılıyorum” cevabına kadar farklılaşan yedi farklı görüş belirtmeleri istenmektedir. Çocuk sevmeyi belirlemeye yönelik maddelerden dördü olumsuz (3, 6, 10 ve 13. maddeler), onu ise olumlu anlam içermektedir. Olumlu maddeler puanlanırken “Tamamen katılıyorum” cevabı “7”, “Hiç katılmıyorum” cevabı ise “1” ile puanlanmaktadır. Olumsuz maddelerin puanlanmasında da “Hiç katılmıyorum” yanıtı “7”, “Tamamen katılıyorum” yanıtı da “1” ile puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 98 en düşük puan ise 14’tür. Ölçekten alınan yüksek puanlar, insanların çocukları daha fazla sevdikleri, düşük puanların ise çocukları sevmeye düzeylerinin düşük olduğu anlamı taşımaktadır (Duyan ve Gelbal, 2008).

Çalışma kapsamında, “Barnett Çocuk Sevme Ölçeği’nden elde edilen puanların iç tutarlılık anlamındaki güvenirlik katsayısı Cronbach Alpha 0,84 güvenirlik katsayıları hesaplanarak belirlenmiştir Çizelge (2.4.3).

Çizelge 2.2.3. Barnett Çocuk Sevme Ölçeği Cronbach Alpha Değeri

Barnett Çocuk Sevme Ölçeği	Cronbach Alpha Değeri
	0,84

2.3. Süre ve Olanaklar

Bu araştırma, Ankara Üniversitesi Rektörlüğü’nün 05 Ekim 2016 tarih ve 60238 sayılı Etik Kurul kararı ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Müsteşarlık Makamı’nın 28.07.2016 tarih ve 83648 sayılı olurları çerçevesinde yürütülmüştür.

Alınan izin ile kuruluşlara gidilerek kuruluşların idarecileriyle görüşme gerçekleştirilmiş ve araştırmanın kapsamı hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmanın masrafları araştırmacı tarafından karşılanmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmada, korunma ve bakım altında bulunan çocuklara hizmet sunan bakım elemanlarının problem çözme becerileri, öğrenilmiş gllk ve ocuk sevme düzeyinin yaş, ekonomik düzey, sosyal destek ve hizmet verilen çocukların yaş grubu değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla, ikiden fazla grubun karşılaştırıldığı alt problemlerde tek yönlü ANOVA istatistiksel yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca korunma ve bakım altında bulunan çocuklara hizmet sunan bakım elemanlarının problem çözme becerileri, öğrenilmiş gllk ve ocuk sevme düzeyi arasındaki ilişki Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı ile incelenmiştir. Buna ek olarak, bakım elemanlarının problem çözme becerileri, öğrenilmiş gllk ve ocuk sevme düzeyleri ile hizmet içi eğitim programlarında alınan eğitimler arasındaki ilişki t testi kullanılarak hesaplanmıştır. Verilerin analizinde SPSS (ver.22) programı kullanılmış olup, bulguların yorumlanmasında anlamlılık düzeyi .05 olarak alınmıştır (Büyüköztürk ve ark., 2016). Bu araştırmada varyansların normal dağıldığı kabul edilmiştir.

ANOVA için gerekli varsayımlar her bir analiz öncesi kontrol edilerek analizler yapılmıştır.

Bununla birlikte, araştırma kapsamında “Kişisel Bilgi Formu” kullanılarak elde edilen, katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin sayı (S) ve yüzde (%), dağılımları verilmiştir.

3. BULGULAR

Araştırmadan elde edilen bulgular; “Bakım Elemanlarını Tanıtıcı Bilgiler”, “Bakım Elemanlarının Problem Çözme Becerilerinin Değerlendirilmesi”, Bakım Elemanlarının Öğrenilmiş Güçlülük Düzeylerinin Değerlendirilmesi”, Bakım Elemanlarının Çocuk Sevme Düzeylerinin Değerlendirilmesi”, “Bakım Elemanlarının Problem Çözme, Öğrenilmiş Güçlülük ve Çocuk Sevme Düzeyleri Arasındaki İlişki” ve “Bakım Elemanları Tarafından Hizmet Sürecinde Olumlu Bulunan Konular ve Önemli Sorunlar” başlıkları altında incelenmiştir.

3.1. Bakım Elemanlarını Tanıtıcı Bilgiler

Bu bölümde bulgular; “Bakım Elemanlarına İlişkin Sosyo-Demografik Bilgiler”, Bakım Elemanlarının Hanelerine İlişkin Bilgiler” “Bakım Elemanlarının Çalışma Yaşamına İlişkin Bilgiler” ve “Bakım Elemanlarının Hizmet Verme Sürecinde Problem Yaşama Durumları ve Destek Mekanizmalarına İlişkin Bilgiler” başlıkları altında incelenmiştir.

3.1.1. Bakım Elemanlarına İlişkin Sosyo-Demografik Bilgiler

Araştırma kapsamına alınan bakım elemanlarının sosyo-demografik özellikleri yaş, öğrenim durumu, medeni durum, çocuk sahibi olma ve gelirin yeterli olma durumu değişkenleri açısından incelenmiş ve bilgiler Çizelge 3.1.1’de verilmiştir.

Çizelge 3.1.1. Bakım Elemanlarının Sosyo Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler

Sosyo Demografik Bilgiler	Yaş	S	%
Yaş	≤25	10	4,9
	26-30	51	25,0
	31-35	57	27,9
	36-40	53	26,0
	41≤	29	14,5
	Cevaplamayan	4	1,7
	Toplam	204	

Çizelge 3.1.1. Bakım Elemanlarının Sosyo Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler (Çizelge 3.1.1. Devam)

Öğrenim durumu	Lise	142	70,0
	Ön lisans	52	25,5
	Lisans	9	4,4
	Cevaplamayan	1	0,5
Medeni durum	Evli	160	78,4
	Bekar	31	15,2
	Boşanmış	11	5,4
	Eşi vefat etmiş	2	1,0
Çocuk sahibi olma durumu	Çocuk sahibi olmayan	20	9,8
	1 Çocuk	70	34,3
	2 Çocuk	71	34,8
	3 çocuk	16	7,8
	Cevaplamayan	27	13,2
Gelirlerinin yeterli olma durumu	Hiç yeterli değil	13	6,4
	Yeterli değil	39	19,1
	Kısmen yeterli	92	45,1
	Yeterli	56	27,5
	Çok yeterli	2	1,0
	Cevaplamayan	1	0,5

Buna göre araştırmaya katılan bakım elemanlarının tamamı kadındır. Bakım elemanlarının yaş dağılımlarının birbirine yakın olduğu % 28,5'inin 31-35 yaş, 26,5'inin 36-40 yaş, % 25,5'inin 26-30 yaş, %14,5'inin 41-45 yaş ve % 5'inin 18-25 yaş aralığında olduğu bulunmuştur.

Bakım elemanlarının çoğunluğunun (%70) lise, %25'inin ön lisans ve %4,4'ünün lisans mezunu oldukları belirlenmiştir.

Bakım elemanlarının çoğunluğu (%78,4) evli, %15,2'si ise bekardır. %5,4'ünün boşanmış ve % 1'inin ise eşinin vefat etmiş olduğu tespit edilmiştir.

Bakım elemanlarının daha çok (%42,2) tek çocuk sahibi oldukları, %35,3'ünün 2 çocuk ve %7,8'inin 3 çocuk sahibi olduğu ve %9,8'inin ise çocuklarının olmadığı saptanmıştır.

Bakım elemanlarının çoğunluğunun (% 45,1) gelirlerini kısmen yeterli, % 27,5'inin ise yeterli buldukları tespit edilmiştir. Bununla birlikte gelirlerini yeterli bulmayanların oranının % 25 olduğu bulunmuştur.

Araştırma kapsamına alınan bakım elemanlarının hanelerinde yaşayan kişilere ve hane durumlarına ilişkin bilgiler Çizelge 3.1.2' de verilmiştir.

Çizelge 3.1.2. Bakım Elemanlarının Hane Halkına İlişkin Bilgiler

Hane halkına ilişkin bilgiler		S	%
Ailedeki birey sayısı	1-2 kişi	23	11,3
	3-4 kişi	138	67,6
	4-5 kişi	35	17,2
	5+	2	1,0
	Cevaplamayan	6	2,9
Eşlerin çalışma durumu	Evet	145	71,1
	Hayır	14	6,9
	Cevaplamayan	45	22,1
Çocuklarına bakım veren kişi	Anne	77	46,4
	Akraba	17	10,2
	Komşu	9	5,4
	Bakıcı	26	15,7
	Büyük kardeş	35	21,1
	Bakıma ihtiyacı olan çocuk yok	2	1,2
Konut mülkiyeti	Ev sahibi	111	54,4
	Kira	73	35,8
	Lojman	1	0,5
	Akrabaya ait	9	4,4
	Diğer	9	4,4
	Cevaplamayan	1	0,5
Gelirlerinin hane ekonomisi açısından önemi	Hiç önemli değil	4	2,0
	Önemli değil	5	2,5
	Kısmen önemli	11	5,4
	Önemli	30	14,7
	Çok önemli	151	74,0
	Cevaplamayan	3	1,5

Araştırmaya katılan bakım elemanlarının büyük bir çoğunluğunun (%80,1), hanelerinde yaşayan kişi sayısının en fazla 3-4 kişi olduğu; %17'nin hanesinde yaşayan kişi sayısının 4-5 ve sadece %1' inin ise hanesinde yaşayan kişi sayısının 5 + olduğu görülmektedir. Bakım elemanlarının geneli itibari ile çekirdek aile yapısına sahip olduğu söylenebilir.

Çocuk evleri sitesinde çalışan bakım elemanlarının eşlerinin çoğunluğunun çalıştığı (%71,2), % 6,9'unun eşlerinin çalışmadığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte bakım elemanlarının yaklaşık beşte birinin (% 22,1) bu soruya yanıt vermediği tespit edilmiştir.

Çocuk evleri sitesinde çalışan bakım elemanlarının %46,4'ünün çalıştığı saatlerde çocuklarına kendi anneleri tarafından bakım verildiği, %21,1'nin büyük kardeşleri, %15'inin bakıcı, %10,2'sinin akrabaları ve %5,4'nün ise komşuları tarafından bakım verildiği bulunmuştur. Çocuğunu, kreş ve gündüz bakım evi hizmetinden yararlandırıan bakım elemanının olmadığı belirlenmiştir.

Bakım elemanlarının yarısından fazlasının (%54,4) ev sahibi olduğu %35,8'inin kiracı, %4,4'nün ise akrabalarına ait evde ikamet ettiği tespit edilmiştir.

Bakım elemanlarının çoğunluğunun (%74) gelirinin aile ekonomisi için çok önemli olduğu, % 14,7'si için önemli ve %5,4'ü için ise kısmen önemli olduğu bulunmuştur. Yani bakım elemanlarının neredeyse tamamının gelirlerinin aile ekonomisi için önemli olduğu söylenebilir.

3.1.2. Bakım Elemanlarının Çalışma Yaşamına İlişkin Bilgiler

Bakım elemanlarının çocuk gelişimine yönelik aldıkları eğitim, çocuk evi sitesinde çalışma süresi, hizmet verdikleri çocukların yaş grubu, bu çocuklar ile çalışma süreleri ve kaç çocuktan sorumlu olduğuna ilişkin bilgiler Çizelge 3.1.2.1'de yer alan veriler doğrultusunda değerlendirilmiştir.

Çizelge 3.1.2.1. Bakım Elemanlarının Çalışma Yaşamına İlişkin Bilgiler

Çalışma yaşamına ilişkin bilgiler		S	%
Çocuk gelişimine yönelik aldıkları eğitim	Meslek lisesi çocuk gelişimi mezunu	107	52,5
	Halk eğitim merkezi sertifikası	73	35,8
	Diğer	20	9,8
	Cevaplamayan	4	2,0
Çocuk evi sitesinde çalışma süreleri	0-2 yıl	24	11,8
	3-5 yıl	87	42,6
	6-10 yıl	84	41,2
	Cevaplamayan	9	4,4
Hizmet verdikleri çocukların yaş grubu	3-5 yaş grubu	24	11,8
	6-7 yaş grubu	18	8,8
	8-9 yaş grubu	34	16,7
	10-11 yaş grubu	38	18,6
	12-15 yaş grubu	15	7,4
	15-18 yaş grubu	55	27,0
	Cevaplamayan	20	9,8
Hizmet verdikleri çocukların yaş grubu ile çalışma süreleri	0-2 yıl	99	48,5
	3-5 yıl	66	32,4
	6-7 yıl	19	9,3
	8-10 yıl	5	2,5
	11-13 yıl	4	2,0
	14-17 yıl	1	0,5
	Cevaplamayan	10	4,9
Kuruluşta kaç çocukta sorumlu oldukları	1-3 çocuk	9	4,4
	4-5 çocuk	7	3,4
	9-10 çocuk	59	28,9
	11-13 çocuk	124	60,8
	Cevaplamayan	5	2,5

Bakım elemanlarının %52,5'inin meslek liselerinin çocuk gelişimi bölümünden mezunu oldukları, %46,5'inin de sertifika programına dahil oldukları bulunmuştur.

Bakım elemanlarının % 42,6'sının, 3-5 yıl, % 42,2'sinin 6-10 yıl ve %11,8'inin 0-2 yıl arasında çocuk evi sitesinde çalıştıkları tespit edilmiştir.

Bakım elemanlarının, % 27,0 sinin 15-18 yaş, %18,6'sının 10-11 yaş, %16,7'sinin 8-9 yaş, %11,8'inin 3-5 yaş, %8,8'inin 6-7 yaş ve %7,4'ünün ise 12-15 yaş grubu çocuklara hizmet verdiği tespit edilmiştir.

Bakım elemanlarının neredeyse yarısının (% 48,5) 0-2 yıl, % 32,4'ünün 3-5 yıl, %9,3'ünün ise 6-7 yıl, aynı yaş grubu çocuklara hizmet verdiği bulunmuştur.

Bakım elemanlarının % 60,8'inin 11-13 çocuk, % 28,9'unun 9-10 çocuk, %4,4'ünün 1-3 çocuk ve % 3,4'ünün ise 4-5 çocuğa hizmet vermekten sorumlu olduğu tespit edilmiştir.

3.1.3. Bakım Elemanlarının Hizmet Verme Sürecinde Problem Yaşama Durumu ve Destek Alınan Kişilere İlişkin Bilgiler

Bu bölümde, bakım elemanlarının hizmet verme sürecinde problem yaşama durumları ile problem yaşama durumunda destek aldıkları kişiler ve alınan desteğin niteliğine ilişkin bilgiler Çizelge 3.1.3.1'de yer alan veriler çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Çizelge 3.1.3.1. Bakım Elemanlarının Çalışma Yaşamında Destek Alma Durumuna İlişkin Bilgiler

Destek alma durumu		S	%
Hizmet verme sürecinde sorun yaşama durumu	Hiç sorun yaşamam	30	14,7
	Çoğunlukla sorun yaşamam	41	20,1
	Kararsızım	3	1,5
	Ara sıra sorun yaşarım	126	61,8
	Cevaplamayan	4	2,0
Sorun durumunda kimden yardım istendiği	Bakım elemanı	17	8,3
	Ev sorumlusu	139	68,1
	Meslek elemanı	15	7,4
	İdareden	8	3,9
	Yardım istemem	15	7,4
	Cevaplamayan	7	3,4
Meslek elemanının desteğini yeterli bulma durumu	Hiç yeterli değil	7	3,4
	Yeterli değil	24	11,8
	Kararsızım	19	9,3
	Yeterli	130	63,2
	Çok yeterli	17	8,3
	Cevaplamayan	7	3,4

Çizelge 3.1.3.1. Bakım Elemanlarının Çalışma Yaşamında Destek Alma Durumlarına İlişkin Bilgiler (Çizelge 3.1.3.1. Devam)

Grup sorumlusunun desteğini yeterli bulma durumu	Hiç yeterli değil	6	2,9
	Yeterli değil	27	13,2
	Kararsızım	13	6,4
	Yeterli	105	51,5
	Çok yeterli	49	24,0
	Cevaplamayan	4	2,0
İdarenin desteğini yeterli bulma durumu	Hiç yeterli değil	8	3,9
	Yeterli değil	37	18,1
	Kararsızım	31	15,2
	Yeterli	107	52,5
	Çok yeterli	14	6,9
	Cevaplamayan	7	3,4
Çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılama düzeyindeki yeterlilikleri	Hiç yeterli değilim	0	0
	Yeterli değilim	4	2,0
	Kararsızım	14	6,9
	Yeterliyim	130	63,7
	Çok yeterliyim	53	26,0
	Cevaplamayan	3	1,5

Bakım elemanlarının % 61,8’inin hizmet verdiği çocuklar ile “ara sıra sorun yaşadıkları”, % 20,1’inin “çoğunlukla sorun yaşadığı” ve % 14,7’sinin ise “hiç sorun yaşamadığı” tespit edilmiştir.

Hizmet sunma sürecinde sorunla karşılaşılması durumunda bakım elemanları çoğunlukla (% 68,1) ev sorumlusundan, daha düşük bir oran olmakla birlikte sorun yaşanması durumunda (% 8,3) başka bir bakım elemanından ya da (%7,4) meslek elemanından yardım istemektedir. Sorun durumunda yönetimden yardım istemek son seçenektir. Ayrıca bakım elemanlarının %7,4 ’ünün böyle bir durumda yardım istemediği belirlenmiştir.

Bakım elemanlarının %63,2’sinin karşılaşılan sorunun çözümünde meslek elemanının desteğini “yeterli” bulduğu belirlenmiştir. Meslek elemanlarının desteğini “çok yeterli” bulanların oranı düşüktür (%8,3). Bakım elemanlarının %11,8’inin ise meslek elemanının desteğini “yetersiz” bulduğu saptanmıştır. Destek istenen kişiler arasında desteği en yeterli bulanların meslek elemanları olduğu görülmektedir.

Bakım elemanlarının yarısından fazlası (%51,5) karşılaşılan sorunun çözümünde ev sorumlusunun desteğini yeterli, %24,0'ünün “çok yeterli” ve %13,2'sinin ise yetersiz bulduğu tespit edilmiştir.

Bakım elemanlarının yarısından fazlasının (%52,5) karşılaşılan sorunun çözümünde yönetimin desteğini “yeterli” bulduğu, %18,1'inin ise “yetersiz” bulduğu saptanmıştır. Elde edilen bilgiler doğrultusunda sorunla karşılaşıldığında en çok grup sorumlusundan destek alındığı ancak en fazla meslek elemanının desteğinin yeterli bulunduğu belirlenmiştir. Destek için en az başvuru ve desteği en fazla yetersiz bulunan destek mekanizmasının ise yönetim olduğu görülmektedir.

Bakım elemanlarının %63,7'sinin çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılama konusunda kendilerini “yeterli” (%26,0), “çok yeterli” olarak değerlendirdiği, sadece %2,0'sinin kendini “yetersiz” değerlendirdiği tespit edilmiştir.

3.2. Bakım Elemanlarının Problem Çözme Becerilerinin Değerlendirilmesi

Bakım elemanlarının problem çözme becerilerinin tespit edilmesi amacıyla “Problem Çözme Envanteri”nden yararlanılmıştır. Envanterde bir soru için alınabilecek en düşük puan “Hep böyle davranırım” yanıtı ile 1, “Hiç böyle davranmam” yanıtı ile 6 puandır.

Envanter 35 maddeden oluşmaktadır. Envanterden alınabilecek toplam olarak en düşük puan 32, en yüksek puan ise 192'dir.

Bakım elemanlarının problem çözme envanterine verdikleri yanıtlar üzerinden problem çözme becerileri ve ortalama problem çözme düzeylerine ilişkin bilgiler Çizelge 3.2.1'de verilmiştir.

Çizelge 3.2.1. Bakım Elemanlarının Problem Çözme Düzeyi ve Ortalama Değerler

Problem Çözme Envanteri	Maddelerden Alınan Ortalama Puan
1. Bir sorunumu çözmek için kullandığım çözüm yolları başarısız ise bunların neden başarısız olduğunu araştırmam.	1,828
2. Zor bir sorunla karşılaştığımda ne olduğunu tam olarak belirleyebilmek için nasıl bilgi toplayacağımı uzun boylu düşünmem.	1,802
3. Bir sorunumu çözmek için gösterdiğim ilk çabalar başarısız olursa o sorun ile başa çıkabileceğimden şüpheye düşerim.	2,079
4. Bir sorunumu çözdükten sonra bu sorunu çözerken neyin işe yaradığını, neyin yaramadığını ayrıntılı olarak düşünmem	1,724
5. Sorunlarımı çözme konusunda genellikle yaratıcı ve etkili çözümler üretebilirim.	4,788
6. Bir sorunumu çözmek için belli bir yolu denedikten sonra durur ve ortaya çıkan sonuç ile olması gerektiğini düşündüğüm sonucu karşılaştırırım.	4,673
7. Bir sorunum olduğunda onu çözebilmek için başvurabileceğim yolların hepsini düşünmeye çalışırım.	4,911
8. Bir sorunla karşılaştığımda neler hissettiğimi anlamak için duygularımı incelerim.	4,632
9. Bir sorun kafamı karıştırdığında duygu ve düşüncelerimi somut ve açık-seçik terimlerle ifade etmeye uğraşmam.	2,020
10. Başlangıçta çözümü fark etmesem de sorunlarımın çoğunu çözme yeteneğim vardır.	4,803
11. Karşılaştığım sorunların çoğu, çözebileceğimden daha zor ve karmaşıktır.	2,432
12. Genellikle kendimle ilgili kararları verebilirim ve bu kararlardan hoşnut olurum.	5,015
13. Bir sorunla karşılaştığımda onu çözmek için genellikle aklıma gelen ilk yolu izlerim.	3,871
14. Bazen durup sorunlarım üzerinde düşünmek yerine gelişigüzel sürüklenip giderim.	1,784
15. Bir sorunla ilgili olası bir çözüm yolu üzerinde karar vermeye çalışırken seçeneklerimin başarı olasılığını tek tek değerlendirmem.	2,212
16. Bir sorunla karşılaştığımda, başka konuya geçmeden önce durur ve o sorun üzerinde düşünürüm.	4,806
17. Genellikle aklıma ilk gelen fikir doğrultusunda hareket ederim.	3,426
18. Bir karar vermeye çalışırken her seçeneğin sonuçlarını ölçer, tartar, birbiriyle karşılaştırır, sonra karar veririm	4,871
19. Bir sorunumu çözmek üzere plan yaparken o planı yürütebileceğime güvenirim.	4,876
20. Belli bir çözüm planını uygulamaya koymadan önce, nasıl bir sonuç vereceğini tahmin etmeye çalışırım.	4,668
21. Bir soruna yönelik olası çözüm yollarını düşünürken çok fazla seçenek üretmem.	2,395
22. Bir sorunumu çözmeye çalışırken sıklıkla kullandığım bir yöntem; daha önce başıma gelmiş benzer sorunları düşünmektir.	4,070
23. Yeterince zamanım olur ve çaba gösterirsem karşılaştığım sorunların çoğunu çözebileceğime inanıyorum.	5,090
24. Yeni bir durumla karşılaştığımda ortaya çıkabilecek sorunları çözebileceğime inancım vardır.	5,109
25. Bazen bir sorunu çözmek için çabaladığım halde, bir türlü esas konuya giremediğim ve gereksiz ayrıntılarla uğraştığım duygusunu yaşarım.	2,374
26. Ani kararlar verir ve sonra pişmanlık duyarım.	1,822
27. Yeni ve zor sorunları çözebilme yeteneğine güveniyorum.	4,759
28. Elimdeki seçenekleri karşılaştırırken ve karar verirken kullandığım sistematik bir yöntem vardır.	3,975
29. Bir sorunla başa çıkma yollarını düşünürken çeşitli fikirleri birleştirmeye çalışmam.	2,176
30. Bir sorunla karşılaştığımda bu sorunun çıkmasında katkısı olabilecek benim dışımdaki etmenleri genellikle dikkate almam.	1,818
31. Bir konuyla karşılaştığımda, ilk yaptığım şeylerden biri, durumu gözden geçirmek ve konuyla ilgili olabilecek her türlü bilgiyi dikkate almaktır.	5,219

Çizelge 3.2.1. Bakım Elemanlarının Problem Çözme Düzeyi ve Ortalama Değerler (Çizelge 3.2.1. Devam)

32. Bazen duygusal olarak öylesine etkilenirim ki, sorunumla başa çıkma yollarından pek çoğunu dikkate bile almam.	2,030
33. Bir karar verdikten sonra, ortaya çıkan sonuç genellikle benim beklediğim sonuca uyar.	4,500
34. Bir sorunla karşılaştığımda, o durumla başa çıkabileceğimden genellikle pek emin değilimdir.	4,767
35. Bir sorunun farkına vardığımda, ilk yaptığım şeylerden biri, sorunun tam olarak ne olduğunu anlamaya çalışmaktır.	5,266

Envanterde yer alan maddeler arasında en yüksek ve düşük ortalama değeri alan maddelere bakıldığında;

“Bir sorunun farkına vardığımda, ilk yaptığım şeylerden biri, sorunun tam olarak ne olduğunu anlamaya çalışmaktır” (5,266), “Bir konuyla karşılaştığımda, ilk yaptığım şeylerden biri, durumu gözden geçirmek ve konuyla ilgili olabilecek her türlü bilgiyi dikkate almaktır” (5,219), “Yeni bir durumla karşılaştığımda ortaya çıkabilecek sorunları çözebileceğime inancım vardır” (5,109), “Yeterince zamanım olur ve çaba gösterirsem karşılaştığım sorunların çoğunu çözebileceğime inanıyorum” (5,090) ve “Genellikle kendimle ilgili kararları verebilirim ve bu kararlardan hoşnut olurum” (5,015) en yüksek ortama puanı alan maddeler olmuştur. Belirtilen bu konularda bakım elemanlarının kendilerini olumlu olarak değerlendirdikleri ve başarılı buldukları görülmektedir.

Bununla birlikte, “Bir sorunumu çözmek için kullandığım çözüm yolları başarısız ise bunların neden başarısız olduğunu araştırmam” (1,828), “Bir sorunla karşılaştığımda bu sorunun çıkmasında katkısı olabilecek benim dışındaki etmenleri genellikle dikkate almam”(1,818), “Zor bir sorunla karşılaştığımda ne olduğunu tam olarak belirleyebilmek için nasıl bilgi toplayacağımı uzun boylu düşünmem” (1,802) “Bazen durup sorunlarım üzerinde düşünmek yerine gelişigüzel sürüklenip giderim (1,784) ve “Bir sorunumu çözdükten sonra bu sorunu çözerken neyin işe yaradığını, neyin yaramadığını ayrıntılı olarak düşünmem” (1,724) en düşük ortalama puanları alan maddeler olmuştur.

Çocuk bakımı ve yetiştirilmesi gibi hassas bir alanda istihdam edilen personelin hizmet sürecinde verebilecekleri hatalı kararlarının çocukların hayatını olumsuz yönde etkileyebileceğinin göz önünde bulundurulmadır. Bu doğrultuda, personel istihdamında problem çözme becerisi yüksek bireylerin tercih edilmesi ya da personelin hizmet içi eğitimler ve süpervizyon desteği ile becerilerinin artırılması önemlidir.

Bakım elemanlarının en düşük ve en yüksek ve ortalama problem çözme beceri düzeylerine ilişkin elde edilen sonuçlar Çizelge 3.2.2’de verilmiştir.

Çizelge 3.2.2. Bakım Elemanlarının Problem Çözme Beceri Düzeyi

	S	Min.-Max. Puan	Ortalama	Standart Sapma
Problem çözme beceri düzeyi	204	45-159	117,00	16,00

Bakım elemanlarının problem çözme envanterinden aldıkları toplam olarak en düşük puan 45 en yüksek puan 159’dur. Ayrıca ortalama problem çözme beceri düzeylerinin ortalaması 117,00 bulunmuş olup standart sapma değeri ise 16,00 olarak belirlenmiştir.

3.2.1. Bakım Elemanlarının Problem Çözme Becerilerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

Bakım elemanlarının problem çözme becerilerinin sosyo demografik özellikleri, hane durumu, çalışma yaşamı, kurum içi aldıkları destek, çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılama durumu ve aldıkları hizmet içi eğitimler değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Çizelge 3.2.2.1. Bakım Elemanlarının Yaşlarına Göre Problem Çözme Becerilerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Yaş grupları	S	$\bar{X}$	SS
18-25 yaş	10	148,40	23,04
26-30 yaş	48	146,62	24,19
31-35 yaş	57	155,14	18,41
36-40 yaş	53	154,18	19,52
41-45 yaş	28	150,21	26,34

Çizelge 3.2.2.2. Bakım Elemanlarının Yaşına Göre Problem Çözme Becerisi

Yaş					
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	2409,39	4	602,34	1,28	,27
Gruplar İçi	89853,35	191	470,43		
Toplam	92262,75	195			

Bakım elemanlarının yaşına göre problem çözme becerilerinin betimsel istatistikleri hesaplanmış olup yaşları (18-25; 26-30; 31-35; 36-40; 41-45) ile problem çözme becerileri arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı tek yönlü ANOVA ile test edilmiştir.

Bakım elemanlarının yaşına göre problem çözme becerileri anlamlı farklılık ($F(4,191)=1,28, p>.05$) göstermemektedir.

Çizelge 3.2.2.3. Bakım Elemanlarının Medeni Durumlarına Göre Problem Çözme Becerilerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Medeni durum	S	$\bar{X}$	SS
Evli	157	151,31	23,20
Bekâr	31	153,16	16,38
Boşanmış	10	158,60	10,27
Eşi vefat etmiş	2	159,00	4,24

Çizelge 3.2.2.4. Bakım Elemanlarının Medeni Durumuna Göre Problem Çözme Becerileri

Medeni Durum					
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	649,37	3	216,46	,45	,71
Gruplar İçi	93040,30	196	474,69		
Toplam	93689,68	199			

Tek yönlü ANOVA testine göre; bakım elemanlarının medeni durumuna göre problem çözme becerileri istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ($F(3,19)=,45, p>.05$) ortaya koymamaktadır.

Çizelge 3.2.2.5. Bakım Elemanlarının Problem Çözme Becerileri ile Çocuk Sahibi Olma Durumlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Çocuk sahibi olma durumu	S	$\bar{X}$	SS
Çocuk sahibi olmayan	20	151,40	15,66
1 çocuğu olan	70	151,02	19,84
2 çocuğu olan	71	151,35	22,44
3 ve daha fazla çocuğu olan	16	152,93	16,67

Çizelge 3.2.2.6. Bakım Elemanlarının Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre Problem Çözme Becerileri

Çocuk sahibi olma durumu					
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	180,953	4	45,238	,093	,985
Gruplar İçi	89760,647	185	485,193		
Toplam	89941,600	189			

Bakım elemanlarının çocuk sahibi olma durumlarının problem çözme becerilerini farklılaştırmadığı ($F(4,185)=,093, p>.05$) tek yönlü ANOVA testi ile belirlenmiştir.

Çizelge 3.2.2.7. Bakım Elemanlarının Gelirlerinin Yeterli Olma Durumu ile Problem Çözme Becerilerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Gelirin yeterli olma durumu	S	$\bar{X}$	SS
Hiç yeterli değil	13	155,46	19,48
Yeterli değil	39	155,87	24,68
Kısmen yeterli	89	150,61	18,57
Yeterli	55	150,18	24,75
Çok Yeterli	2	170,50	10,60

Çizelge 3.2.2.8. Bakım Elemanlarının Gelirlerinin Yeterli Olma Durumuna Göre Problem Çözme Becerileri

Gelirlerinin yeterli olma durumu					
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	1776,21	4	444,05	,93	,44
Gruplar İçi	91263,28	193	472,86		
Toplam	93039,49	197			

Bakım elemanlarının gelirlerinin yeterli olma durumuna göre problem çözme becerileri istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık ($F(4,193)=,93$, $p>.05$) göstermemektedir.

Çizelge 3.2.2.9. Bakım Elemanlarının Çocuk Gelişimine Yönelik Aldığı Eğitim ile Problem Çözme Becerilerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Çocuk gelişimine yönelik aldıkları eğitim	S	$\bar{X}$	SS
Lise çocuk gelişimi	104	152,53	22,06
Halk eğitim merkezi	72	154,18	18,10
Diğer	20	144,45	30,00

Çizelge 3.2.2.10. Bakım Elemanlarının Çocuk Gelişimine Yönelik Aldığı Eğitime Göre Problem Çözme Becerileri

Çocuk gelişimine yönelik aldıkları eğitim					
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	1492,93	2	746,46	1,59	,20
Gruplar İçi	90539,44	193	469,11		
Toplam	92032,38	195			

Bakım elemanlarının çocuk gelişimine yönelik aldığı eğitimin problem çözme becerilerini farklılaştırmadığı ($F(2,193)=1,59$, $p>.05$) istatistiksel olarak belirlenmiştir.

Çizelge 3.2.2.11. Bakım Elemanlarının Çalışma Süreleri ile Problem Çözme Becerisine İlişkin Betimsel İstatistikler

Çalışma süresi	S	$\bar{X}$	SS
0-2 yıl	24	152,29	17,03
3-5 yıl	84	150,97	25,88
6-10 yıl	83	153,81	18,26

Çizelge 3.2.2.12. Bakım Elemanlarının Çalışma Süresine Göre Problem Çözme Becerisi

Çalışma süresi					
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	337,65	2	168,82	,35	,70
Gruplar İçi	89651,20	188	476,86		
Toplam	89988,85	190			

Bakım elemanlarının korunma ve bakım altında bulunan çocuklarla çalışma sürelerine göre problem çözme becerilerinin farklılaşmadığı ($F(2,188)= ,35$, $p>.05$) görülmektedir.

Çizelge 3.2.2.13. Bakım Elemanlarının Hizmet Verdiği Çocukların Yaş Grubu ile Problem Çözme Becerisine İlişkin Betimsel İstatistikler

Çocukların yaş grubu	S	$\bar{X}$	SS
3-5 yaş	22	154,72	16,63
6-7 yaş	18	154,61	18,65
8-9 yaş	33	151,03	22,40
10-11 yaş	38	159,71	14,56
12-15 yaş	15	145,13	18,58
15-18 yaş	55	148,90	28,73

Çizelge 3.2.2.14. Bakım Elemanlarının Hizmet Verdiği Çocukların Yaş Grubuna Göre Problem Çözme Becerisi

Çocukların yaş grubu					
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	3759,43	5	751,88	1,54	,17
Gruplar İçi	85069,70	175	486,11		
Toplam	88829,13	180			

Bakım elemanlarının hizmet verdiği çocukların yaş grubuna göre problem çözme becerilerinin farklılaşmadığı ($F(5,175)=1,54$, $p>.05$) görülmektedir.

Çizelge 3.2.2.15. Bakım Elemanlarının Hizmet Vermekten Sorumlu Olduğu Çocuk Sayısı ile Problem Çözme Becerilerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Sorumlu olduğu çocuk sayısı	S	$\bar{X}$	SS
1-3 çocuk	8	149,25	16,35
4-5 çocuk	6	158,33	12,54
9-10 çocuk	59	150,77	25,89
11-13 çocuk	122	153,19	20,14

Çizelge 3.2.2.16. Bakım Elemanlarının Hizmet Vermekten Sorumlu Olduğu Çocuk Sayısına Göre Problem Çözme Becerisi

Sorumlu olduğu çocuk sayısı					
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	522,21	3	174,07	,36	,77
Gruplar İçi	90684,24	191	474,78		
Toplam	91206,46	194			

Bakım elemanlarının hizmet verdiği çocuk sayısına göre problem çözme becerilerinin değişmediği ($F(3,191)=,36$, $p>.05$), bu sonucun da istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı belirlenmiştir.

Çizelge 3.2.2.17. Bakım Elemanlarının Hizmet Verme Sürecinde Destek Aldığı Kişiler ile Problem Çözme Becerisine İlişkin Betimsel İstatistikler

Hizmet Sürecinde Destek Alınan Kişiler	S	$\bar{X}$	SS
Bakım elemanı	17	156,29	18,85
Ev sorumlusu	136	153,77	17,49
Meslek elemanı	15	143,20	18,34
İdare	8	136,75	26,42
Yardım istemem	15	150,26	37,02

Çizelge 3.2.2.18. Bakım Elemanlarının Hizmet Verme Sürecinde Destek Aldığı Kişilere Göre Problem Çözme Becerisi

Hizmet sürecinde destek alınan kişiler					
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	3801,65	4	950,41	2,33	,05
Gruplar İçi	75786,29	186	407,45		
Toplam	79587,94	190			

Bakım elemanlarının hizmet verme sürecinde destek aldığı kişilere göre problem çözme becerisi anlamlı farklılık ($F(4,186)=2,33$, $p>.05$) göstermemektedir.

Çizelge 3.2.2.19. Bakım Elemanlarının Çocukların Duygusal İhtiyaçlarını Karşılama Durumu ile Problem Çözme Becerisine İlişkin Betimsel İstatistikler

Çocukların duygusal ihtiyaçları konusundaki durumu	S	$\bar{X}$	SS
Yeterli değil	4	138,00	30,69
Kararsızım	14	151,35	21,15
Yeterli	127	149,89	23,26
Çok Yeterli	53	158,77	15,69

Çizelge 3.2.2.20. Bakım Elemanlarının Çocukların Duygusal İhtiyaçlarını Karşılama Durumuna Göre Problem Çözme Becerisi

Çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılama durumu					
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	3779,15	3	1259,71	2,72	,045*
Gruplar İçi	89642,16	194	462,07		
Toplam	93421,31	197			

*P<0.05

Bakım elemanlarının çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılama durumlarına göre problem çözme becerisi farklılaşmaktadır ($F(3,194)= ,045$ $p<.05$). Bu sonuç istatistiksel açıdan anlamlıdır. Çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılama konusunda kendilerini çok yeterli bulan bakım elemanlarının problem çözme becerilerinin daha iyi olduğu görülmektedir.

Çizelge 3.2.2.21. Bakım Elemanlarının Aldığı Hizmet İçi Eğitimlere Göre Problem Çözme Becerileri

Eğitim Konusu	Eğitime Katılma Durumu	S	Ort.	sd	t	P
Oryantasyon (bilgilendirme/tanıtım) eğitimi	Evet	116	153,84	19,271	1,38	,16
	Hayır	84	149,54	24,563		
Çocuk gelişimi ve bakımı eğitimi	Evet	173	152,39	22,083	,58	,56
	Hayır	27	149,77	19,262		
Çocukluk dönemi sorunlar ve başetme yöntemleri eğitimi	Evet	152	153,08	22,86	1,21	,22
	Hayır	48	148,72	17,30		
Stresle başetme eğitimi	Evet	146	152,77	23,29	,78	,43
	Hayır	54	150,05	16,64		
Problem çözme becerilerinin kazandırılmasına yönelik eğitim	Evet	157	154,73	18,44	3,44	,00*
	Hayır	43	142,20	28,99		
Ergenlik dönemi özelliklerine yönelik eğitim	Evet	165	152,54	22,65	,77	,44
	Hayır	34	149,38	16,69		
İletişim teknikleri eğitimi	Evet	154	152,64	22,79	,72	,46
	Hayır	46	150,00	17,57		

Çizelge 3.2.2.21. Bakım Elemanlarının Aldığı Hizmet İçi Eğitimlere Göre Problem Çözme Becerileri (Çizelge 3.2.2.21. Devam)

İlk yardım eğitimi	Evet	173	152,56	21,99	,88	,37
	Hayır	26	148,50	20,06		
Krizle müdahale eğitimi	Evet	129	153,10	24,17	,93	,35
	Hayır	71	150,11	16,23		
Sağlıklı yaşama ve hastalıklardan korunma	Evet	151	153,61	22,50	1,81	,07
	Hayır	49	147,18	18,37		
Çocuk ve ergen sağlığı	Evet	158	153,52	22,35	1,89	,06
	Hayır	42	146,45	18,18		
Bilinçli medya kullanımı	Evet	150	153,02	22,85	1,11	,26
	Hayır	50	149,08	17,65		
Aile yaşam becerileri	Evet	140	152,96	22,81	,85	,39
	Hayır	59	150,08	18,93		
Öfke kontrolü eğitimi	Evet	187	152,74	21,70	1,76	,08
	Hayır	13	141,84	19,70		

*P<0,01

Bakım elemanlarının aldığı hizmet içi eğitimlere göre problem çözme becerisi incelenmiştir.

Bakım elemanlarının aldığı hizmet içi eğitim değişkenine göre problem çözme becerisinin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan t- testi sonuçlarında göre, problem çözme beceri düzeyinin “**Problem çözme becerilerinin kazandırılması**” konulu eğitimi alanlarda istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği ($t= 3,44$, $P<.0,05$) tespit edilmiştir. Diğer bir deyişle, bu konuda eğitim alan bakım elemanlarının problem çözme becerilerinin daha iyi olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte, bakım elemanlarının problem çözme becerilerinin diğer eğitim başlıklarına göre istatistiksel olarak farklılık göstermediği görülmektedir.

3.3. Bakım Elemanlarının Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyinin Değerlendirilmesi

Bakım elemanlarının öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin belirlenmesi için “Rosenbaum öğrenilmiş güçlülük Ölçeği”nden yararlanılmıştır. Ölçekte bir sorudan alınabilecek en düşük puan “Hiç tanımlamıyor” yanıtı ile 1, “Çok iyi tanımlıyor” yanıtı ile 5 puandır.

Ölçek 36 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek toplam olarak en düşük puan 36, en yüksek puan ise 180'dir.

Bakım elemanlarının Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği'nde yer alan sorulara verdikleri yanıtlar doğrultusunda öğrenilmiş güçlük düzeyleri ve tüm katılımcıların ortalama öğrenilmiş güçlülük düzeylerine ilişkin veriler Çizelge 3.3.1 ve Çizelge 3.3.2'de verilmiştir.

Çizelge 3.3.1. Bakım Elemanlarının Ortalama Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyi ve Ortalama Değerler

Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeğinin Maddeleri	Maddelerden alınan ortalama puan
1.Sıkıcı bir iş yaparken, işin en az sıkıcı olan yanını ve bitirdiğinde elde edeceğim kazancımı düşünürüm.	2,859
2. Beni bunaltan bir iş yapmak zorunda olduğumda bunaltımı nasıl yenebileceğimi hayal eder, düşünürüm.	3,060
3. Duygularımı düşüncelerime göre değiştirebilirim.	3,104
4. Sinirlilik ve gerginliğimi yardım almadan yenmek bana güç gelir.	2,156
5. Kendimi bedbin (üzüntülü) hissettiğimde hoş olayları düşünmeye çalışırım.	3,134
6.Geçmişte yaptığım hataları düşünmekten kendimi alamam.	1,736
7.Güç bir sorunla karşılaştığımda düzenli bir biçimde çözüm yolları ararım.	4,030
8.Birisi beni zorlarsa işimi daha çabuk yaparım.	1,413
9. Zor bir karar vereceksem bütün bilgiler elimde olsa bile bu kararı ertelerim.	2,076
10.Okuduğum şeye kendimi veremediğimi fark ettiğim zaman, dikkatimi toplamak için yollar ararım.	3,603
11.Çalışmayı planladığımda, işimle ilgili olmayan her şeyi ortadan kaldırırım.	3,510
12.Kötü bir huyumdan vazgeçmek istediğimde, bu huyumu devam ettiren nedir diye araştırırım.	3,572
13.Beni sıkkan bir düşünce karşısında güzel şeyler düşünmeye çalışırım.	3,567
14.Günde iki paket sigara içiyor olsam, sigarayı bırakmak için muhtemelen başkasının yardımına ihtiyaç duyarım	1,551
15.Kendimi kötü hissettiğimde neşeli görünmeye çalışarak ruh halimi değiştiririm	2,876
16.Kendimi sinirli ve gergin hissettiğimde, sakinleştirici ilacım varsa bir tane alırım.	1,194
17.Bedbin (üzüntülü) olduğumda kendimi hoşlandığım şeylerle uğraşmaya zorlarım.	2,894
18.Hemen yapabilecek durumda bile olsam hoşlanmadığım işleri geciktiririm.	1,824
19.Bazı kötü huylarımdan vazgeçebilmem için başkasının yardımına ihtiyaç duyarım	1,463
20.Oturup belli bir işi yapmam güç geldiğinde, başlayabilmek için değişik yollar ararım.	2,690
21.Beni kötümser yapsa da gelecekte olabilecek bütün felaketleri düşünmekten kendimi alamam	1,930
22. Önce yapmam gereken işi bitirip, daha sonra gerçekten hoşlandığım işlere başlamayı tercih ederim.	3,768
23.Bedenimin herhangi bir yerinde ağrı hissettiğimde, bunu dert etmemeye çalışırım.	3,315
24.Kötü bir huyumu yendiğimde kendime olan güvenim artar.	4,074
25.Başarısızlıkla birlikte gelen kötü duyguları yenmek için, sık sık kendime bunun bir felaket olmadığını ve bir şeyler yapabileceğimi telkin ederim.	3,781
26.Kendimi patlayacakmış gibi hissettiğimde, “dur, bir şey yapmadan önce düşün” derim.	3,709
27.Birine çok öfkelensem bile davranışlarımı kontrol ederim.	3,951

Çizelge 3.3.1. Bakım Elemanlarının Ortalama Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyi ve Ortalama Değerler (Çizelge 3.3.1. Devam)

28. Genellikle bir karar vereceğim zaman, ani kararlar yerine bütün ihtimalleri göz önüne sonuca varmaya çalışırım.	3,789
29.Acilen yapılması gereken şeyler olsa bile, önce yapmaktan hoşlandığım şeyleri yaparım.	1,606
30.Önemli bir işi elimde olmayan nedenlerle geciktirdiğimde kendi kendime sakin olmayı telkin ederim.	3,218
31.Bedenimde bir ağrı hissettiğim zaman, ağrıdan başka şeyler düşünmeye çalışırım.	3,390
32.Yapılacak çok şey olduğunda genellikle bir plan yaparım.	4,089
33.Kısıtlı param olduğunda, kendime bir bütçe yaparım.	4,010
34.Bir iş yaparken dikkatim dağılırsa, işi küçük bölümlere ayırırım.	3,445
35.Sık sık beni rahatsız eden nahoş düşünceleri yenemediğim olur.	1,891
36.Aç olduğum halde yemek yeme imkanım yoksa, ya açlığımı unutmaya ya da tok olduğumu düşünmeye çalışırım.	3,079

Bakım elemanlarının yanıtları üzerinden en yüksek ortalamaya sahip olan maddeler incelendiğinde;

“Yapılacak çok şey olduğunda genellikle bir plan yaparım” (4,089), “Kötü bir huyumu yendiğimde kendime olan güvenim artar” (4,074), “Güç bir sorunla karşılaştığımda düzenli bir biçimde çözüm yolları ararım” (4,030) maddeleri en yüksek ortalamayı alan maddeler olmuştur.

Bununla birlikte, “Kendimi sinirli ve gergin hissettiğimde, sakinleştirici ilacım varsa bir tane alırım” (1,194), “Birisini beni zorlarsa işimi daha çabuk yaparım” (1,413), “Bazı kötü huylarımdan vazgeçebilmem için başkasının yardımına ihtiyaç duyarım” (1,463) maddeleri ise en düşük ortalamayı alan ifadelerdir.

Ebeveyn bakımından yoksun çocuklara bakım verme, onları toplumsal hayata hazırlama, rol model olma ve sorumluluk bilinci kazandırma gibi görevleri olan bakım elemanlarının bu görevlerini yerine getirirken hizmet verdikleri alana yönelik olarak sahip olmaları gereken temel beceri ve tutumlara ilişkin kapasitelerinin artırılmasının gerekli olduğu ve tutum değişikliği için psiko-sosyal desteğe ihtiyaç duydukları söylenebilir.

Sosyal hizmetin müracaatçıları güçlendirerek onların hayatta kendi ayakları üzerinde durmalarına destek olma işlevinin tam anlamıyla yerine getirilebilmesi için

hizmet sunumunun tüm aktörlerinin niteliklerinin ve psiko-sosyal olarak iyilik hallerinin artırılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Olumlu yönde motivasyonu artırma ve olaylara pozitif yaklaşıma ilişkin tutumları ölçen maddelerin orta düzeyde olduğu görülmektedir. Özellikle travma yaşayarak kuruluş bakımına alınan çocuklara yönelik ebeveyn rolü üstlenen bakım elemanlarının, olayların pozitif yönünü görme ve kendilerini olumlu yönde motive etme çabalarının yüksek olmasının, çocukların psiko-sosyal gelişim süreçlerine olumlu yönde katkı sağlayabileceği değerlendirilmektedir.

Çizelge 3.3.2. Bakım Elemanlarının Ortalama Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyi

Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyi Ortalaması	Sayı	Min. Puan	Max.	Ortalama	Standart Sapma
	202	62-139		105,65	17,70

Bakım elemanlarının öğrenilmiş güçlülük düzeyi toplam olarak en düşük 62 en yüksek 139 bulunmuştur. Ortalama öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ise 105,65 olarak hesaplanmıştır.

3.3.1. Bakım Elemanlarının Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

Bakım elemanlarının öğrenilmiş güçlülük düzeyi; sosyo demografik özellikleri, hane durumu, çalışma yaşamı, kurum içi aldıkları destek, çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılama durumu ve aldıkları hizmet içi eğitim değişkenlerine göre incelenmiştir.

Çizelge 3.3.1.1. Bakım Elemanlarının Yaşı ile Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler

Yaş grupları	S	$\bar{X}$	SS
18-25 yaş	10	129,10	13,27
26-30 yaş	49	129,24	20,66
31-35 yaş	57	134,00	16,87
36-40 yaş	53	132,69	18,02
41-45 yaş	29	122,68	24,64

Çizelge 3.3.1.2. Bakım Elemanlarının Yaşına Göre Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyi

Yaş grupları					
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	2819,17	4	704,79	1,89	,11
Gruplar İçi	71937,33	193	372,73		
Toplam	74756,51	197			

Bakım elemanlarının yaşına göre öğrenilmiş güçlülük düzeyi istatistiksel açıdan anlamlı farklılık ($F(4,193)=1,891$, $p>.05$) göstermemektedir.

Çizelge 3.3.1.3. Bakım Elemanlarının Medeni Durumu ile Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler

Medeni Durum	S	$\bar{X}$	SS
Evli	159	131,03	20,43
Bekâr	31	130,06	14,40
Boşanmış	10	127,30	17,80
Eşi vefat etmiş	2	124,00	19,79

Çizelge 3.3.1.4. Bakım Elemanlarının Medeni Durumuna Göre Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyi

Medeni durum					
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	234,34	3	78,11	,20	,89
Gruplar İçi	75464,81	198	381,13		
Toplam	75699,15	201			

Bakım elemanlarının medeni durumuna göre öğrenilmiş güçlülük düzeyi farklılaşmamaktadır ($F(3,198)=,20$, $p>.05$).

Çizelge 3.3.1.5. Bakım Elemanlarının Çocuk Sahibi Olma Durumu ile Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler

Çocuk sahibi olma durumu	S	$\bar{X}$	SS
Çocuk sahibi olmayan	20	127,85	12,20
1 çocuğu olan	71	131,16	19,84
2 çocuğu olan	71	130,84	19,57
3 ve daha fazla çocuğu olan	16	128,00	17,04

Çizelge 3.3.1.6. Bakım Elemanlarının Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyi

Çocuk sahibi olma durumu					
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	288,80	4	72,20	,19	,94
Gruplar İçi	71232,67	187	380,92		
Toplam	71521,47	191			

Bakım elemanlarının çocuk sahibi olma durumuna göre öğrenilmiş güçlülük düzeyi arasındaki farkın ($F(4,187)=,19$, $p>.05$) anlamlı olmadığı görülmektedir. Yani çocuk evi sitesinde çalışan bakım elemanlarının öğrenilmiş güçlülük düzeyi çocuk sahibi olma durumlarına göre değişmemektedir.

Çizelge 3.3.1.7. Bakım Elemanlarının Gelirinin Yeterli Olma Durumu ile Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler

Gelirin yeterli olma durumu	S	$\bar{X}$	SS
Hiç yeterli değil	13	136,30	15,79
Yeterli değil	39	131,94	13,59
Kısmen yeterli	90	128,54	20,53
Yeterli	56	131,41	21,43
Çok Yeterli	2	142,00	33,94

Çizelge 3.3.1.8. Bakım Elemanlarının Gelirinin Yeterli Olma Durumuna Göre Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyi

Gelirin yeterli olma durumu					
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	1170,95	4	292,73	,77	,54
Gruplar İçi	73974,54	195	379,35		
Toplam	75145,50	199			

Bakım elemanlarının gelirinin yeterli olma durumuna göre öğrenilmiş güçlülük düzeyinin anlamlı bir şekilde değişmediği ($F(4,195)=,77, p>.05$) görülmektedir.

Çizelge 3.3.1.9. Bakım Elemanlarının Çocuk Gelişimine Yönelik Eğitim Alma Durumu ile Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler

Çocuk gelişimine yönelik aldıkları eğitim	S	$\bar{X}$	SS
Lise çocuk gelişimi	106	129,13	21,13
Halk eğitim merkezi (kurs)	72	131,23	16,94
Diğer	20	135,05	19,90

Çizelge 3.3.1.10. Bakım Elemanlarının Çocuk Gelişimine Yönelik Aldığı Eğitime Göre Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyi

Çocuk gelişimine yönelik aldıkları eğitim					
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	651,40	2	325,70	,84	,42
Gruplar İçi	74822,08	195	383,70		
Toplam	75473,49	197			

Bakım elemanlarının çocuk gelişimine yönelik eğitim alma durumuna göre öğrenilmiş güçlülük düzeyi istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık ($F(2,195)=,84, p>.05$) göstermemektedir. Yani meslek liselerinin çocuk gelişimi bölümünden mezun olan bakım elemanları ile sertifika programına dahil olduktan sonra kuruluştaki

çalışmaya hak kazananlar arasında öğrenilmiş güçlülük düzeyi açısından anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

Çizelge 3.3.1.11. Bakım Elemanlarının Çocuk Evleri Sitesinde Çalışma Süresi ile Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler

Çalışma süresi	S	$\bar{X}$	SS
0-2 yıl	24	136,66	17,82
3-5 yıl	85	129,12	20,01
6-10 yıl	84	131,07	19,30

Çizelge 3.3.1.12. Bakım Elemanlarının Çocuk Evleri Sitesinde Çalışma Süresine Göre Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyi

Çalışma süresi					
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	1067,02	2	533,51	1,41	,24
Gruplar İçi	71896,48	190	378,40		
Toplam	72963,50	192			

Bakım elemanlarının çocuk evleri sitesinde çalışma süresi ile öğrenilmiş güçlülük düzeyi arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı ($F(2,190)=1,41$, $p>.05$) görülmektedir.

Çizelge 3.3.1.13. Bakım Elemanlarının Hizmet Verdiği Çocukların Yaş Grubu ile Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler

Hizmet verdiği yaş grubu	S	$\bar{X}$	SS
3-5 yaş	23	131,52	27,65
6-7 yaş	18	130,72	15,86
8-9 yaş	33	132,12	17,61
10-11 yaş	38	138,23	18,61
12-15 yaş	15	133,93	12,79
15-18 yaş	55	126,09	16,57

Çizelge 3.3.1.14. Bakım Elemanlarının Hizmet Verdiği Çocukların Yaş Grubuna Göre Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyi

Hizmet verdikleri çocukların yaş grubu					
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	3446,26	5	689,25	1,98	,08
Gruplar İçi	60987,21	176	346,51		
Toplam	64433,47	181			

Bakım elemanlarının hizmet verdikleri çocukların yaş grubuna göre öğrenilmiş güçlülük düzeyi anlamlı farklılık ($F(5,176)=1,98, p>.05$) göstermemektedir. Çocuk evi sitesinde çalışan bakım elemanlarının hizmet verdiği çocukların yaş grubu farklı olsa da yaş grubuna göre öğrenilmiş güçlülük düzeyinin değişmediği görülmektedir.

Çizelge 3.3.1.15. Bakım Elemanlarının Hizmet Verdikleri Çocuk Sayısı ile Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler

Hizmet verdiği çocuk sayısı	S	$\bar{X}$	SS
1-3 çocuk	9	129,88	30,97
4-5 çocuk	6	137,83	22,32
9-10 çocuk	59	129,54	16,40
11- 13 çocuk	123	131,28	19,96

Çizelge 3.3.1.16. Bakım Elemanlarının Hizmet Verdiği Çocuk Sayısına Göre Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyi

Hizmet verdikleri çocuk sayısı					
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	424,56	3	141,52	,36	,77
Gruplar İçi	74381,40	193	385,39		
Toplam	74805,97	196			

Bakım elemanlarının hizmet verdiği çocuk sayısına göre öğrenilmiş güçlülük düzeyi farklılaşmamaktadır ($F(3,193)=,36, p>.05$).

Çizelge 3.3.1.17. Bakım Elemanlarının Hizmet Verme Sürecinde Destek Aldığı Kişiler ile Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler

Destek alınan kişiler	S	$\bar{X}$	SS
Bakım elemanı	17	133,05	16,19
Ev sorumlusu	138	131,09	19,52
Meslek elemanı	15	124,20	23,51
Yönetim	8	122,50	19,32
Yardım İstemem	15	133,20	17,74

Çizelge 3.3.1.18. Bakım Elemanlarının Hizmet Verme Sürecinde Destek Aldığı Kişilere Göre Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyi

Destek alınan kişiler					
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	1376,44	4	344,11	,90	,46
Gruplar İçi	71181,51	188	378,62		
Toplam	72557,95	192			

Bakım elemanlarının hizmet verme sürecinde destek alınan kişilere göre öğrenilmiş güçlülük düzeyi anlamlı bir farklılık ($F(4,188)=,90$, $p>.05$) göstermemektedir.

Çizelge 3.3.1.19. Bakım Elemanlarının Çocukların Duygusal İhtiyaçlarını Karşılama Durumu ile Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler

Çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılama durumu	S	$\bar{X}$	SS
Yeterli değil	4	124,50	18,84
Kararsızım	14	135,50	13,55
Yeterli	129	125,70	19,47
Çok Yeterli	53	142,45	15,23

Çizelge 3.3.1.20. Bakım Elemanlarının Çocukların Duygusal İhtiyaçlarını Karşılama Durumuna Göre Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyi

Çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılama durumu						
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar Arası	11012,95	3	3670,98	11,23	,00**	Çok yeterli-Yeterli
Gruplar İçi	64056,43	196	326,81			
Toplam	75069,39	199				

**P<0.001

Bakım elemanlarının çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılama durumları ile öğrenilmiş güçlülük düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ($F(3,196)=11,23$, $p<.05$) bir fark olduğu belirlenmiştir. Farkın çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılamada kendini “yeterli” ve “çok yeterli” olarak değerlendiren bakım elemanlarından kaynaklandığı belirlenmiştir.

Çizelge 3.3.1.21. Bakım Elemanlarının Aldığı Hizmet İçi Eğitimlere Göre Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyi

Eğitim Konusu	Eğitime katılma durumu	N	Ort.	Sd.	t	P
Oryantasyon eğitimi	Evet	117	131,22	18,82	,50	61
	Hayır	85	129,81	20,26		
Çocuk gelişimi ve bakımı eğitimi	Evet	175	130,29	19,89	-,62	53
	Hayır	27	132,81	16,00		
Çocukluk dönemi sorunlar ve başetme yöntemleri eğitimi	Evet	154	130,56	19,98	-,08	93
	Hayır	48	130,83	17,60		
Stresle başetme eğitimi	Evet	148	130,35	20,49	-,32	,74
	Hayır	54	131,37	16,204		
Problem çözme becerilerinin kazandırılmasına yönelik eğitim	Evet	159	131,51	20,05	1,25	,21
	Hayır	43	127,34	16,58		
Ergenlik dönemi özelliklerine yönelik eğitim	Evet	167	130,14	1,53	-,58	,55
	Hayır	34	132,29	2,89		
İletişim teknikleri eğitimi	Evet	156	131,12	20,26	,67	,50
	Hayır	46	128,93	16,25		
İlk yardım eğitimi	Evet	174	131,48	18,58	1,80	,07
	Hayır	27	124,29	23,37		

Çizelge 3.3.1.21. Bakım Elemanlarının Aldığı Hizmet İçi Eğitimlere Göre Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyi (Çizelge 3.3.1.21. Devam)

Krizle müdahale eğitimi	Evet	131	131,14	19,70	,51	,60
	Hayır	71	129,67	18,93		
Sağlıklı yaşama ve hastalıklardan korunma	Evet	152	133,51	18,40	3,80	00
	Hayır	50	121,86	19,90		
Çocuk ve ergen sağlığı	Evet	159	131,88	19,17	1,77	,07
	Hayır	43	126,00	19,78		
Bilinçli medya kullanımı	Evet	151	131,21	18,44	,73	,46
	Hayır	51	128,90	22,11		
Aile yaşam becerileri	Evet	141	131,26	20,19	,73	,46
	Hayır	60	129,06	17,65		
Öfke kontrolü eğitimi	Evet	189	130,84	19,53	,59	,55
	Hayır	13	127,53	17,85		

Bakım elemanlarının öğrenilmiş güçlülük düzeyinin aldığı hizmet içi eğitim değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan t- testi sonuçlarına göre, bakım elemanlarının öğrenilmiş güçlülük düzeyinin “**sağlıklı yaşama ve hastalıklardan korunma**” konulu eğitimi alanlarda istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı ($t=3,80$, $P<0,05$) görülmektedir. Bununla birlikte, bakım elemanlarının öğrenilmiş güçlülük düzeyinin diğer eğitim başlıklarına göre istatistiksel olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

3.4. Bakım Elemanlarının Çocuk Sevme Düzeyinin Değerlendirilmesi

Bakım elemanlarının çocuk sevme düzeylerinin belirlenmesi için “Barnett Çocuk Sevme Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçekte bir sorudan alınabilecek en düşük puan “Hiç kalmıyorum” yanıtı ile 1 ve en yüksek “Tamamen katılıyorum” yanıtı ile 7 puandır.

Ölçek 14 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten toplam olarak alınabilecek en düşük puan 14, en yüksek puan ise 98’dir.

Bakım elemanlarının Barnett Çocuk Sevme Ölçeği’nde yer alan sorulara verdiği yanıtlar doğrultusunda çocuk sevme düzeyleri ve tüm katılımcıların ortalama çocuk sevme düzeylerine ilişkin veriler Çizelge 3.4.1 ve Çizelge 3.4.2’de verilmiştir.

Çizelge 3.4.1. Bakım Elemanlarının Çocuk Sevme Düzeyi ve Ortalama Değerler

Barnett Çocuk Sevme Ölçeğinin Maddeleri	Ortama Puan
1.Çocukları oyun oynarken izlemekten keyif alırım.	4,820
2.Bir çocuğu tanımaktan mutluluk duyarım.	4,923
3.Çocuklarla konuşmaktan hoşlanmam.*	1,352
4.Çocukları kucaklamaktan mutluluk duyarım.	4,709
5.Bir çocuğu gülümsettiğim zaman mutlu olurum.	5,066
6.Etrafımda çocukların olmasından hoşlanmam.*	1,494
7.Çocukları parkta oynarken izlemekten keyif alırım.	4,850
8.Çocuklarla birlikteyken zamanın nasıl geçtiğini fark etmem.	4,821
9.Çocukların birbirleriyle konuşmalarını dinlemekten hoşlanırım.	4,397
10. Çocuklar rahatsızlık vericidir.*	1.184
11.Bir çocuğun gülümsemesi için çaba harcamaktan keyif alırım.	4,857
12.Onları bir kere tanıdınız mı, bütün çocukları sevimli bulursunuz.	4,711
13.Çocukların bağrışması ve etrafta koşuşturması beni rahatsız eder.*	1,750
14. Çocukları severim.	5,127

Bakım elemanlarının yanıtları üzerinden en yüksek ortalamaya sahip maddeler incelendiğinde;

“Bir çocuğu gülümsettiğim zaman mutlu olurum”(5,066) ve “Çocukları severim” (5,127) maddeleri en yüksek ortalama puanı alan ifadeler olmuştur.

“Çocuklar rahatsızlık vericidir” (1.184), “Çocuklarla konuşmaktan hoşlanmam” (1,352)”, “Çocukların bağrışması ve etrafta koşuşturması beni rahatsız eder” (1,750) ve “Etrafımda çocukların olmasından hoşlanmam” (1,494) ifadeleri ise en düşük ortalama puanı alan ifadelerdir.

Bakım elemanlarının çocuklara ilişkin olumlu duygu içeren ifadeleri yüksek puanladıkları, olumsuz duygu içeren ifadeleri ise düşük puanladıkları görülmektedir. Bununla birlikte, bakım elemanları ile çocuklar arasındaki sevgi bağının geliştirilmesine yönelik çalışmaların yürütülmesinin olumlu olacağı düşünülmektedir.

Çizelge 3.4.2. Bakım Elemanlarının Çocuk Sevme Düzeyi Ortalaması

	Sayı	Min.-Max. Puan	Ortalama	Standart Sapma
Bakım Elemanlarının Ortalama Çocuk Sevme Düzeyi	197	34-98	74,50	7,74

Araştırmaya katılan bakım elemanları “Barnett Çocuk Sevme Ölçeği”nden toplam olarak en düşük 34, en yüksek 98 puan almışlardır. Bakım elemanlarının çocuk sevme düzeylerinin ortalama puanı 74,504 olarak hesaplanmıştır.

3.4.1. Bakım Elemanlarının Çocuk Sevme Düzeyinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

Bakım elemanlarının Çocuk sevme düzeyi ile sosyo demografik özellikleri, hane durumu, çalışma yaşamı, kurum içi aldıkları destek, çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılama durumu ve aldıkları hizmet içi eğitimler değişkenlerine göre incelenmiştir.

Çizelge 3.4.1.1. Bakım Elemanlarının Yaşı ile Çocuk Sevme Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler

Yaş grupları	S	$\bar{X}$	SS
18-25 yaş	10	80,00	8,93
26-30 yaş	46	72,58	7,75
31-35 yaş	57	75,07	6,73
36-40 yaş	53	71,75	10,57
41-45 yaş	27	72,51	10,13

Çizelge 3.4.1.2. Bakım Elemanlarının Yaşına Göre Çocuk Sevme Düzeyi

Yaş					
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	788,60	4	197,15	2,56	,04
Gruplar İçi	14443,42	188	76,82		
Toplam	15232,03	192			

Bakım elemanlarının yaşına göre çocuk sevme düzeyinin istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaştığı ($F(4,188)=,04, p<.05$) görülmektedir. Ancak hangi yaş

grupları arasındaki farkın manidar olduğu Scheffe ikili karşılaştırma testi ile incelendiğinde farkın anlamlı olduğu herhangi bir grup belirlenememiştir. Yaş grubu ortalamalarına bakıldığında ise 18-25 yaş grubundaki bakım elemanlarının çocukları daha çok sevdiği söylenebilir.

Çizelge 3.4.1.3. Bakım Elemanlarının Medeni Durumu ile Çocuk Sevme Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler

Medeni Durum	S	$\bar{X}$	SS
Evli	154	73,30	8,71
Bekâr	31	75,38	9,69
Boşanmış	10	70,40	8,07
Eşi vefat etmiş	2	73,00	4,24

Çizelge 3.4.1.4. Bakım Elemanlarının Medeni Durumuna Göre Çocuk Sevme Düzeyi

Medeni durum					
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	212,77	3	70,92	,90	,43
Gruplar İçi	15054,41	193	78,00		
Toplam	15267,18	196			

Bakım elemanlarının medeni durumuna göre çocuk sevme düzeyi anlamlı bir farklılık ($F(3,193)=,90, p>.05$) göstermemektedir.

Çizelge 3.4.1.5. Bakım Elemanlarının Çocuk Sahibi Olma Durumu ile Çocuk Sevme Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler

Çocuk sahibi olma durumu	S	$\bar{X}$	SS
Çocuk sahibi olmayan	20	76,10	11,04
1 çocuğu olan	68	73,10	7,52
2 çocuğu olan	70	74,27	8,26
3 ve daha fazla çocuğu olan	16	69,31	11,00

Çizelge 3.4.1.6. Bakım Elemanlarının Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre Çocuk Sevme Düzeyi

Çocuk sahibi olma durumu					
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	572,83	4	143,20	1,85	,12
Gruplar İçi	14020,43	182	77,03		
Toplam	14593,27	186			

Bakım elemanlarının çocuk sahibi olma durumuna göre çocuk sevme düzeyi anlamlı farklılık ($F(4,182)=1,85$, $p>.05$) göstermemektedir.

Çizelge 3.4.1.7. Bakım Elemanlarının Gelirinin Yeterli Olma Durumu ile Çocuk Sevme Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler

Gelirin yeterli olma durumu	S	$\bar{X}$	SS
Hiç yeterli değil	13	74,38	16,52
Yeterli değil	38	73,05	6,75
Kısmen yeterli	89	72,48	8,84
Yeterli	53	75,26	7,73
Çok Yeterli	2	72,00	4,24

Çizelge 3.4.1.8. Bakım Elemanlarının Gelirinin Yeterli Olma Durumuna Göre Çocuk Sevme Düzeyi

Gelirin yeterli olma durumu					
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	279,09	4	69,77	,88	,47
Gruplar İçi	14985,49	190	78,87		
Toplam	15264,59	194			

Bakım elemanlarının gelirlerinin yeterli olma durumuna göre çocuk sevme düzeyi anlamlı olarak ($F(4,190)=,88$, $p>.05$) değişmemektedir.

Çizelge 3.4.1.9. Bakım Elemanlarının Çocuk Gelişimine Yönelik Aldığı Eğitim ile Çocuk Sevme Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler

Çocuk gelişimine yönelik eğitim alma	S	$\bar{X}$	SS
Lise çocuk gelişimi	102	73,55	9,85
Halk eğitim merkezi	72	73,52	7,55
Diğer	19	74,10	7,91

Çizelge 3.4.1.10. Bakım Elemanlarının Çocuk Gelişimine Yönelik Aldığı Eğitime Göre Çocuk Sevme Düzeyi

Çocuk gelişimine yönelik eğitim alma					
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	5,39	2	2,69	,03	,96
Gruplar İçi	15000,88	190	78,95		
Toplam	15006,28	192			

Bakım elemanlarının çocuk gelişimine yönelik eğitim alma durumlarına göre çocuk sevme düzeyi anlamlı bir farklılık ($F(2,193)=,034$, $p>.05$) göstermemektedir.

Çizelge 3.4.1.11. Bakım Elemanlarının Çocuk Evleri Sitesinde Çalışma Süresi ile Çocuk Sevme Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler

Çalışma süresi	S	$\bar{X}$	SS
0-2 yıl	24	74,83	9,43
3-5 yıl	82	74,40	8,32
6-10 yıl	82	72,48	9,42

Çizelge 3.4.1.12. Bakım Elemanlarının Çocuk Evleri Sitesinde Çalışma Süresine Göre Çocuk Sevme Düzeyi

Çalışma süresi					
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	190,64	2	95,32	1,18	,30
Gruplar İçi	14865,54	185	80,35		
Toplam	15056,18	187			

Bakım elemanlarının çalışma süresine göre çocuk sevmeye düzeyi istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ($F(2,185)=1,18, p>.05$) göstermemektedir.

Çizelge 3.4.1.13. Bakım Elemanlarının Hizmet Verdiği Çocukların Yaş Grubu ile Çocuk Sevmeye Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler

Hizmet verdikleri çocukların yaş grubu	S	$\bar{X}$	SS
3-5 yaş	2	74,31	8,15
6-7 yaş	8	72,38	10,19
8-9 yaş	3	71,57	11,74
10-11 yaş	8	73,84	9,70
12-15 yaş	4	73,50	5,68
15-18 yaş	3	74,20	6,98

Çizelge 3.4.1.14. Bakım Elemanlarının Hizmet Verdiği Çocukların Yaşına Göre Çocuk Sevmeye Düzeyi

Hizmet verdiği çocukların yaşı					
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	188,85	5	37,77	,46	,80
Gruplar İçi	14018,38	172	81,50		
Toplam	14207,236	177			

Bakım elemanlarının hizmet verdiği çocukların yaş grubuna göre çocuk sevmeye düzeyi anlamlı bir farklılık göstermediği ($F(5,172)= ,46, p>.05$) bulunmuştur.

Çizelge 3.4.1.15. Bakım Elemanlarının Hizmet Vermekten Sorumlu Olduğu Çocuk Sayısı ile Çocuk Sevmeye Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler

Sorumlu olduğu çocuk sayısı	S	$\bar{X}$	SS
1-3 çocuk	8	71,00	8,07
4-5 çocuk	6	78,33	6,02
9-10 çocuk	58	73,87	8,04
11-13 çocuk	120	73,12	9,15

Çizelge 3.4.1.16. Bakım Elemanlarının Hizmet Vermekten Sorumlu Olduğu Çocuk Sayısına Göre Çocuk Sevme Düzeyi

Sorumlu olduğu çocuk sayısı					
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	214,36	3	71,45	,94	,42
Gruplar İçi	14298,61	88	76,05		
Toplam	14512,97	191			

Bakım elemanlarının hizmet vermekten sorumlu olduğu çocuk sayısına göre çocuk sevme düzeyinin anlamlı olarak farklılık göstermediği ($F(3,188)=,94$, $p>.05$) bulunmuştur.

Çizelge 3.4.1.17. Bakım Elemanlarının Hizmet Verme Sürecinde Destek Aldığı Kişiler ile Çocuk Sevme Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler

Hizmet verme sürecinde destek alınan kişi	S	$\bar{X}$	SS
Bakım Elamanı	7	73,47	10,63
Ev Sorumlusu	36	73,89	8,08
Meslek elemanı	4	70,85	12,35
İdare	8	68,62	14,56
Yardım İstemem	4	75,00	3,63

Çizelge 3.4.1.18. Bakım Elemanlarının Hizmet Verme Sürecinde Destek Aldığı Kişilere Göre Çocuk Sevme Düzeyi

Hizmet verme sürecinde destek alınan kişi					
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	340,85	4	85,21	1,09	,35
Gruplar İçi	14274,38	184	77,57		
Toplam	14615,23	188			

Bakım elemanlarının hizmet verme sürecinde destek aldığı kişilere göre çocuk sevme düzeyi farklılaşmamaktadır ($F(4,1184)=1,09$, $p>.05$).

Çizelge 3.4.1.19. Bakım Elemanlarının Çocukların Duygusal İhtiyaçlarını Karşılama Konusundaki Durumu ile Çocuk Sevme Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistikler

Çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılama konusundaki durumu	S	$\bar{X}$	SS
Yeterli değil	4	61,00	18,65
Kararsızım	14	77,00	8,98
Yeterli	124	73,69	8,65
Çok Yeterli	53	73,20	7,70

Çizelge 3.4.1.20. Bakım Elemanlarının Çocukların Duygusal İhtiyaçlarını Karşılama Durumuna Göre Çocuk Sevme Düzeyi

Çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılama konusundaki durumu						
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	d	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar Arası	805,39	3	268,46	3,56	,01*	Yeterli değilim- kararsızım, yeterliyim,
Gruplar İçi	14393,07	91	75,35			
Toplam	15198,46	194				

*P<0.05

Bakım elemanlarının çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılama konusundaki durumlarına göre çocuk sevme düzeyi anlamlı ($F(3,191)=3,56$, $p<.05$) olarak farklılaşmaktadır.

Bakım elemanlarının çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılama durumu ile çocuk sevme düzeyleri konusundaki fark, bakım elemanlarından kendilerini “yeterli değilim” “kararsızım” ve “yeterliyim” olarak tanımlayanlar açısından pozitif yönde anlamlı olarak değişmektedir.

Çizelge 3.4.1.21. Bakım Elemanlarının Aldığı Hizmet İçi Eğitimlere Göre Çocuk Sevme Düzeyi

Eğitim Konusu	Eğitime Katılma Durumu	N	Ort.	sd	t	P
Oryantasyon (bilgilendirme/tanıtım) eğitimi	Evet	114	73,56	8,26	,14	,88
	Hayır	83	73,37	9,58		
Çocuk gelişimi ve bakımı eğitimi	Evet	170	73,15	8,94	-1,31	,19
	Hayır	27	75,55	7,85		

Çizelge 3.4.1.21. Bakım Elemanlarının Aldığı Hizmet İçi Eğitimlere Göre Çocuk Sevme Düzeyi (Çizelge 3.4.1.21. Devam)

Çocukluk dönemi sorunlar ve başatme yöntemleri eğitimi	Evet	150	73,63	9,02	,42	,66
	Hayır	47	73,00	8,23		
Stresle başatme eğitimi	Evet	144	73,59	9,58	,28	,77
	Hayır	53	73,18	6,40		
Problem çözme becerilerinin kazandırılmasına yönelik eğitim	Evet	156	73,50	9,25	,07	,94
	Hayır	41	73,39	7,07		
Ergenlik dönemi özelliklerine yönelik eğitim	Evet	162	73,09	9,01	-1,35	,17
	Hayır	34	75,35	7,86		
İletişim teknikleri eğitimi	Evet	152	73,49	9,16	,03	,97
	Hayır	45	73,44	7,66		
İlk yardım eğitimi	Evet	170	73,56	9,16	,09	,92
	Hayır	26	73,38	6,11		
Krizle müdahale eğitimi	Evet	127	73,81	9,43	,70	,48
	Hayır	70	72,88	7,63		
Sağlıklı yaşama ve hastalıklardan korunma	Evet	149	73,28	8,96	-,54	,58
	Hayır	48	74,08	8,44		
Çocuk ve ergen sağlığı eğitimi	Evet	155	73,23	9,22	-,74	,45
	Hayır	42	74,38	7,20		
Bilinçli medya kullanımı eğitimi	Evet	48	73,77	9,20	,81	,41
	Hayır	9	72,59	7,57		
Aile yaşam becerileri eğitimi	Evet	38	73,43	9,29	-,13	,89
	Hayır	8	73,62	7,74		
Öfke kontrolü eğitimi	Evet	84	73,27	8,82	-1,26	,20
	Hayır	3	76,46	8,55		

Bakım elemanlarının aldığı hizmet içi eğitim konularına göre çocuk sevmeye düzeyinin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan t- testi yapılmıştır. Buna göre, bakım elemanlarının çocuk sevmeye düzeyinin aldıkları hizmet içi eğitime göre istatistiksel olarak farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

3.5. Bakım Elemanlarının Problem Çözme Becerileri, Öğrenilmiş Güçlülük ve Çocuk Sevme Düzeyi Arasındaki İlişki

Bakım elemanlarının problem çözme becerileri, öğrenilmiş güçlülük ve çocuk sevmeye düzeyi arasındaki ilişki Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı kullanılarak hesaplanmıştır.

Çizelge 3.5.1. Bakım Elemanlarının Problem Çözme Becerileri, Öğrenilmiş Güçlülük ve Çocuk Sevme Düzeyi Arasındaki İlişki

	Korelasyonlar		
	Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyi	Problem Çözme Beceri Düzeyi	Çocuk Sevme Düzeyi
Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyi	1	,408**	,156*
Problem Çözme Beceri Düzeyi	-	1	,294**
Çocuk Sevme Düzeyi	-	-	1

** p<.01, *p<.05

Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı kullanılarak yapılan hesaplamaya göre, çocuk evi sitesinde çalışan bakım elemanlarının öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile problem çözme becerileri arasında pozitif yönde ve orta düzeyde (0,408, $p<.01$) anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. İlişkinin büyüklüğü incelendiğinde; orta düzeyde olduğu söylenebilir. Benzer şekilde, öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile çocuk sevme düzeyleri arasında pozitif yönde, anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Fakat ilişkinin büyüklüğünün (0,156, $p<.05$) düşük düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. Diğer yandan bakım elemanlarının problem çözme becerileri ile çocuk sevme düzeyleri arasında da pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuş olup ilişkinin büyüklüğünün (0,294, $p<.01$) orta düzeyde olduğu görülmektedir (Büyüköztürk, 2004).

3.6. Bakım Elemanları Tarafından Hizmet Sürecinde Olumlu Bulunan Konular ve Önemli Sorunlar

Çocuk evleri sitesinde çalışan bakım elemanları tarafından hizmet verme sürecinde en olumlu bulunan konular ve karşılaşılan en önemli sorunlara ilişkin elde edilen veriler Çizelge 3.74 verilmektedir. Buna göre bakım elemanlarının çoğunluğu (%73,3) “çocuklarla çalışmanın mutluluk verici olması”, %66,5’i “vardiyalı sistemde çalışma imkanının olması” ve %33,5’i “çocuklarla çalışmanın mesleki açıdan doyum sağlaması” ifadelerini hizmet sürecinin en olumlu konular olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 3.6.1. Bakım Elemanları Tarafından Hizmet Sürecine İlişkin Olumlu Bulunan Alanlar

		S	%
Olumlu bulunan alanlar	Çocuklarla çalışmanın mutluluk verici olması	148	73,3
	Vardiya sistemi ile çalışma imkanının olması	35	66,5
	Çalışma ortamının rahat olması	90	44,3
	Çalışanlar arasında iletişimin olumlu olması	67	33,0
	Çalışanların görev ve sorumluluklarının net olması	25	12,3
	Sorunların çözümünde yardımlaşmanın olması	33	16,3
	Çocuklarla çalışmanın mesleki açıdan doyum verici olması	68	33,5
	İdarenin çalışanların sorunlarına yönelik duyarlı olması	12	5,9
	Ev sorumluları ile olumlu iletişimin olması	53	26,1
	Maaşların yüksek olması	14	6,9
	Diğer	2	1,3
	Toplam	201	100,0

Bakım elemanları tarafından hizmet verme sürecinde karşılaşılan en önemli sorunlara verilen yanıtlar Çizelge 3.75 te verilmiştir. Buna göre bakım elemanlarının çok önemli bir kısmı (% 82,8) “iş yükünün ve sorumlulukların fazla olması”, % 62,4’ü “bakım elemanı sayısının yetersizliği” ve % 27,6’sı ise “çocuklarla çalışırken karşılaşılan uyum ve otorite problemleri” gibi konuları en önemli sorunlar arasında saymıştır.

Çizelge 3.6.2. Bakım Elemanlarının Hizmet Sürecinde Karşılaştığı En Önemli Sorunlar

		S	%
En önemli üç problem	İş yükünün ve sorumlulukların fazla olması	168	82,8
	Bakım elemanı sayısının yetersizliği	126	62,4
	Çocuklarla çalışırken karşılaşılan uyum ve otorite problemleri	56	27,6
	Sorunların çözümünde idareden yeterli desteği alamamak	54	26,6
	Problem çözümü için idareye ulaşamamak	23	11,3
	Sorunların çözümünde meslek elemanından yeterli desteği alamamak	26	12,9
	Sorunların çözümünde diğer bakım elemanlarından yeterli desteği alamamak	8	3,9
	Çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılama konusunda yetersiz kalmak	12	5,9
	Diğer	4	2,5

4. TARTIŞMA

Korunma ve bakım altında bulunan çocuklara hizmet verilen çocuk evleri sitesinde çalışan bakım elemanlarının, problem çözme becerileri, öğrenilmiş güçlülük ve çocuk sevme düzeyi arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmanın bu bölümünde araştırmadan elde edilen veriler “Araştırmanın Problemleri” çerçevesinde tartışılmıştır.

Bu çalışmaya katılan bakım elemanlarının, problem çözme becerilerinin orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Korunma ve bakım altında bulunan çocuklar ile ebeveynleriyle yaşayan çocukları konu edinen çalışmalarda, korunma altındaki çocuklarda sosyal uyum ve davranış problemlerinin daha fazla olduğu belirlenmiştir (Erol ve ark. 2008; Üstüner, 2005). Dolayısıyla bu çocuklara hizmet sunan çalışanların problem davranış kalıpları ile karşı karşıya kalma olasılıkları herhangi bir kurum/kuruluş çalışanına göre daha fazla olabildiğinden, problemlerin çözümüne yönelik pratiklerinin de fazla olması beklenmektedir. Ancak beklenenin aksine bakım elemanlarının problem çözme becerileri orta düzeyde çıkmıştır.

Bu kapsamda, özellikle korunma ihtiyacı olan çocukların bakımı ve yetiştirilmesi gibi hassas bir alanda istihdam edilen personelin, problem çözme becerilerinin sınırlı olmasının hizmet sürecinde karşılaşılabilecek problemlerin çözümünde yetersiz kalmasına neden olabileceği ve süreçte çocukların örselenebileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Akçay (2015) tarafından eğitim alanında yürütülen çalışmada bu çalışmanın sonucundan farklı olarak eğitim alanında çalışanların problem çözme becerileri iyi düzeyde bulunurken alanyazında bu çalışmanın sonuçlarını destekler nitelikte çalışmalara da rastlanmıştır (Erkuş, 2011; Başol, 2014).

Araştırmaya katılan bakım elemanlarının orta düzeyde öğrenilmiş güçlülüğe sahip olduğu bulunmuştur.

Türesin (2012), tarafından farklı sektör çalışanları ile gerçekleştirilen çalışmanın yanı sıra Yıldız (2014) üretim ve hizmet sektöründe faaliyette bulunan şirketlerin insan kaynakları bölümü çalışanları ve yöneticileriyle, Yürür ve Keser (2010) öğretmenlerle ve Uğurlu ve Ekinci (2007) ise hemşirelerle yürüttükleri araştırmalarda bu çalışmanın sonucundan farklı olarak katılımcıların öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin iyi olduğu tespit edilmiştir.

Müracaatçıların güçlendirerek onların hayatta kendi ayakları üzerinde durmalarına destek olma işlevi olan sosyal hizmet alanında çalışanların bu işlevi tam anlamıyla yerine getirilebilmesi için hizmet sürecinde görevli tüm aktörlerin niteliklerinin ve psiko-sosyal olarak iyilik hallerinin iyileştirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Özellikle travma yaşayarak kuruluş bakımına alınan çocuklara yönelik ebeveyn rolü üstlenen bakım elemanlarının, güçlülük düzeylerinin düşük olması çocukların psiko-sosyal gelişim süreçlerine yapacakları katkıyı kısıtlayabilecektir.

Bakım elemanlarının Barnett Çocuk sevme ölçeğinde yer alan sorulara verdikleri yanıtların ortalama değerleri hesaplanmıştır. Buna göre, bakım elemanlarının çocuklara ilişkin olumlu duygu içeren ifadeleri yüksek puanladıkları, olumsuz duygu içeren ifadeleri ise düşük puanladıkları görülmektedir. Bununla birlikte, bakım elemanları ile çocuklar arasındaki sevgi bağının daha da geliştirilmesinin çocukların psiko-sosyal gelişimleri açısından olumlu olacağı düşünülmektedir.

Tural Büyük ve ark., (2014) tarafından çocuk ve erişkin kliniklerinde çalışan hemşirelerin çocuk sevme düzeyine ilişkin yürütülen çalışmada hemşirelerin çocuk sevme düzeyinin bu araştırmaya katılan bakım elemanlarının çocuk sevme düzeyine

göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Benzer bir sonuç, Gelbal ve Duyan (2010)'ın ilköğretim öğretmenlerinin katılımı ile gerçekleştirdikleri çalışmadan da elde edilmiştir.

Bakım elemanlarının öğrenilmiş güçlülük düzeyi ile problem çözme becerileri arasında pozitif yönde ve anlamlı (0,408, $p<.01$) ilişki bulunmuştur.

Rosenbaum ve Jaffe (1983) tarafından gerçekleştirilen deneysel çalışmanın sonucunda, öğrenilmiş güçlülük düzeyi yüksek olan kişilerin daha fazla problem çözebildikleri, öğrenilmiş güçlülük düzeyi düşük olanların ise çaresizlik geliştirerek çalışmayı yarım bıraktıkları ortaya konulmuş olup elde edilen sonuç, öğrenilmiş güçlülük ve problem çözme becerisi arasındaki ilişki anlamında bu çalışmanın bulguları ile uyumludur. Ayrıca Siva (1991) tarafından yürütülen öğrenilmiş güçlülük, depresyon ve stres ilişkisinin incelendiği çalışmada da öğrenilmiş güçlülük ve problem çözme arasında pozitif yönlü ilişki bulunduğu ortaya konulmuştur.

Bu araştırmanın sonuçları, Zauszniewski ve Bekhet (2011)'ın kişisel güçlülük becerilerinin, bilişsel açıdan farklı bir bakış açısı geliştirme, olumlu düşünme, problem çözme, öncelik belirleme ve ileriye yönelik plan yapma becerilerini kapsadığına ilişkin tespitlerini destekler niteliktedir. Ancak Gün Öztaykutlu (2014) tarafından öğretmenlerinin katılımı ile yürütülen çalışmada, öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülük düzeyi ile problem çözme becerileri arasında düşük düzeyde negatif ilişki bulunmuştur.

Bakım elemanlarının problem çözme becerileri ile çocuk sevme düzeyi arasında ise pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı kullanılarak yapılan hesaplama göre ilişkinin büyüklüğü (0,294, $p<.01$) orta düzeyde olduğu söylenebilir.

Problem çözme yaratıcı düşünmeyi gerektiren bir süreçtir ve sürecin uygun yönetilmesi bireyin yaşamın gereklerine uyum sağlamasına ve ruh sağlığının

korunmasına yardımcı olur (Nezu ve Wilkins, 2005). Aynı zamanda problem çözme becerisi yüksek olan bireylerin olaylar karşısındaki olumsuz tepkilerinin şiddeti de azalmaktadır (Bedel ve Arı, 2012). Bu açıdan bakım elemanlarının problem çözme becerilerinin yüksek olması önem taşımaktadır.

Bakım elemanlarının öğrenilmiş güçlülük düzeyi ile çocuk sevmeye düzeyi arasında da pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmakla birlikte ($156 < 0,30$) ilişkinin büyüklüğü önemsiz düzeydedir.

Zausniewski ve ark., (2002) tarafından yürütülen çalışma ile diyabet hastası kadınlarda öğrenilmiş güçlülük düzeyi ve olumlu bilişler arasında anlamlı ilişki olduğuna işaret edilmiştir. Bu konuda yapılan diğer bir çalışmada, Afrika asıllı Amerikalı kadınların öğrenilmiş güçlülük düzeyi ile olumlu bilişleri arasında ilişkinin varlığını gösteren bulgular elde edilmiştir (Zausniewski ve ark., 2005). Öğrenilmiş güçlülük düzeyi yüksek olan bireylerin olumsuz duygularla baş edebilen, kötü alışkanlıklarını daha kolay bırakabilen ve günlük yaşamdaki problemleri daha kolay çözebilen bireyler oldukları düşünüldüğünde çocuk sevmeye ile öğrenilmiş güçlülük düzeyi arasında pozitif yönlü ilişki bulunmuş olması bu konuda yapılan diğer araştırmaların sonuçlarını destekler niteliktedir.

Araştırmaya katılan bakım elemanlarının çoğunluğunu % 28,5 ile 31-35 yaş grubu, bu oranı 26,5 ile 36-40 yaş, % 25, 5 ile 26-30 yaş, 14,5 ile 41-45 yaş ve %5 ile de 18-25 yaş grubunun takip ettiği görülmüştür.

SHÇEK Genel Müdürlüğü tarafından 2008 yılında yayımlanan “Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkındaki Yönetmelik” kapsamında hazırlanan 2008/12 sayılı Genelgenin 2. Maddesi (e) bendinde, bakım elemanlarında aranan özellikler, çalıştıkları evin sorumluluğunu alabilecek yaşta ve nitelikte olabilmesi şeklinde belirtilmiştir. Ancak sorumluluk alabilecek yaş ve niteliğe ilişkin açıklamaya yer verilmemiştir. Araştırmanın örneklemini çerçevesinde değerlendirildiğinde, bakım elemanlarının istihdamında 26+ yaş grubunun tercih edildiği görülmektedir.

Bakım elemanlarının, problem çözme becerileri, öğrenilmiş güçlölük ve çocuk sevme düzeyinin yaşa göre farklılaşmadığı bulunmuştur.

Bu konuda yapılan bazı çalışmalardan (Gün Öztaykutlu, 2014; Yürür ve Keser, 2010; Karakoç, 2009 ve Boran, 2009) elde edilen bulgular, bu çalışmanın sonucunu destekler niteliktedir. Ancak Dönmez ve Genç (2009) tarafından yürütölen çalışmada, 36–45 yaş öncesi ve sonrası öğrenilmiş güçlölük düzeyinin gerilediğı sonucuna ulaşılmıştır.

Yıldız (2014) tarafından insan kaynakları biriminde çalışanların öğrenilmiş güçlölük düzeyine ilişkin gerçekleştirilen araştırmada da üretim sektöründeki insan kaynakları çalışanları ve yöneticilerinin öğrenilmiş güçlölük düzeyinin yaş değişkenine göre farklılık göstermediğı, ancak hizmet sektöründe çalışan katılımcıların öğrenilmiş güçlölük düzeyinin öteki gruplara göre yüksek olduğı, 25-30 yaş grubunda yer alan çalışanların da 31-39 yaş aralığındaki çalışanlara göre daha yüksek düzeyde öğrenilmiş güçlölüğe sahip oldukları bulunmuştur. Öte yandan öğrenilmiş güçlölük düzeyinin yaş ile doğru orantılı olarak arttığını gösteren araştırmalarda bulunmaktadır (Türesin, 2012; Yıldırım ve ark., 2012).

Problem çözme becerisinin yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığını ilişkinin yürütölen bazı çalışmalarda (Albayrak, 2015; Çevik ve Özmaden, 2013) problem çözme becerisinin yaşa göre anlamlı olarak farklılaştığı tespit edilirken, bazılarında problem çözme becerisinin yaşa bağılı değişmediğı (Çelik ve Yurdakul, 2009; Çevik, 2011; Güçlü, 2003) sonucuna ulaşılmıştır.

Bu araştırmanın sonucundan bakım elemanlarının yaş gruplarına göre çocuk sevme düzeyinin farklılaştığı ($F(4,188) = 2,566, p < .05$) görölmektedir. Ancak hangi gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğı Scheffe ikili karşılaştırma testi ile incelendiğinde farkın anlamlı olduğı herhangi bir grup belirlenememiştir.

Benzer çalışmaların bir kısmında yaş faktörünün çocuk sevme düzeyinde etkili olduğu (Çay, 2015; Durmuşoğlu Saltalı ve Erbay, 2013) savunulurken, bazılarında ise anlamlı bir fark bulunmadığına yönünde bulgulara yer verilmiştir (Ercan, 2014; Kabaklı Çimen, 2015).

Araştırmaya katılan bakım elemanlarının %70'inin lise, %25'inin ön lisans %4'ünün lisans mezunu olduğu belirlenmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda, çalışma koşulları, işin niteliği (çocukların temizliği, kişisel bakımı, yemek ve temizlik işleri) ve özlük hakları açısından lisans mezunları tarafından tercih edilen bir çalışma alanı olmadığı değerlendirilmektedir.

Bakım elemanlarının %52,5'i Meslek Liselerinin Çocuk Gelişimi Bölümünden mezun olduğu %17,5'inin ise 2011/1 sayılı genelgede açıklanan Milli Eğitim Bakanlığı Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğünün, çocuk gelişimi ve eğitimi konusundaki sertifika programlarına dahil olduğu anlaşılmaktadır. Ön lisans ve lisans mezunları için sertifika koşulu aranmamaktadır.

Bakım elemanlarının, problem çözme becerileri öğrenilmiş güçlülük ve çocuk sevme düzeylerinin mezun oldukları okula ve dahil oldukları sertifika programına göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Akkaya (2009) tarafından farklı alanlarda eğitim gören üniversite öğrencileri ile yürütülen otonomik-sosyotropik kişilik özellikleriyle öğrenilmiş güçlülük düzeyi arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada öğrencilerin eğitim gördükleri alan ile öğrenilmiş güçlülük düzeyi arasındaki ilişkinin anlamlı olmadığı tespit edilmiştir. Benzer şekilde, Dağ (1990) üniversite öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmasında öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeyinin cinsiyet ve eğitim görülen bölüme göre anlamlı bir değişiklik göstermediğini ortaya koymuştur.

Sobacı ve Polatçı (2014) tarafından yürütülen çalışma kapsamında meslek yüksekokulu öğrencilerinin öğrenilmiş güçlülük düzeyinin belirlenmesi

hedeflenmiştir. Çalışma sonucunda, öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeyinin yaş, sınıf ve eğitimlerine göre farklılaşmadığı ancak cinsiyet ve okula göre değişiklik gösterdiği ortaya konulmuştur.

Gölbaşı, Kelleci ve Doğan (2008) hemşirelerle gerçekleştirdikleri çalışmalarının sonucunda, hemşirelerin problem çözme becerilerinin eğitim düzeylerine göre farklılaştığını ortaya koymuşlardır.

Bakım elemanlarının tamamının bir hizmet içi eğitim programına dahil oldukları anlaşılmış olup hizmet içi eğitim konularından “Sağlıklı yaşama ve hastalıklardan korunma” başlıklı eğitimi alanların öğrenilmiş güçlülük düzeyinin anlamlı olarak farklılaştığı ($t=3,805$, $P<.0,05$) bulunmuştur.

Benzer şekilde, bakım elemanlarının aldıkları hizmet içi eğitim programları arasından problem çözme becerilerinde farklılık ($t= 3,444$, $P<.0,05$) oluşturan tek başlığın “problem çözme becerilerinin kazandırılmasına yönelik eğitim” olduğu belirlenmiştir.

Bakım elemanlarının çocuk sevme düzeyinin aldıkları hizmet içi eğitim programları kapsamında farklılaşmadığı bulunmuştur. Çocuklara yönelik sevgi düzeyinin eğitim başlıklarına göre farklılaşmasının hem eğitim içerikleri anlamında hem de bireylerin duygu durumlarının eğitim yoluyla değiştirilmesinin zorluğundan dolayı beklenen bir sonuç olduğu söylenebilir.

Bakım elemanlarının çalışma sürelerine göre öğrenilmiş güçlülük düzeyinin anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Benzer şekilde bakım elemanlarının çalışma sürelerine göre problem çözme becerileri ve çocuk sevme düzeylerinde de farklılık olmadığı bulunmuştur.

Çocuk evleri sitesinde halihazırda en fazla çalışan bakım elemanının 5 yıl çalıştığı ve çoğunluğun aynı yaş grubu çocukla çalışma süresinin 0-2 yıl arası olduğu

bulunmuştur. Bu kapsamda, bakım elemanlarının kuruluştaki çalışma süreleri görece fazla olsa bile bu süre zarfında aynı yaş grubu çocuklara hizmet vermedikleri görülmektedir.

Aynı grup çocukla çalışma sürelerinin çocukların güvenli bağlanmaları ve tutarlı iletişim kurabilmeleri açısından yeterli olmadığı ve bu durumun çocukların kişilik gelişimlerini olumsuz yönde etkileyebileceği düşünülmektedir. Aynı şekilde bakım elemanları açısından da hizmet verdikleri çocukların sık sık değişmesi, onların ihtiyaçlarını anlama, uygun yönlendirme yapma, riskleri öngörme, zamanında ve yerinde müdahale etme/edilmesini sağlama gibi deneyim gerektiren alanlarda yetersiz kalmalarına neden olabilecektir.

Bakım elemanlarının çoğunluğu ara sıra da olsa hizmet verdikleri çocuklarla sorun yaşamaktadır. Hiç sorun yaşamam yanıtını veren bakım elemanlarının oranı ise %14,7'dir. Bununla birlikte, bakım elemanları karşılaştıkları sorunun çözümünde en çok bir başka bakım elemanından, daha sonra sırayla, ev sorumlusundan, meslek elemanından ve idareden yardım istemektedirler. Yardım istemem yanıtını veren bakım elemanlarının oranı ise %7,4 olarak tespit edilmiştir. Her iki bulgu bir arada değerlendirildiğinde bakım elemanlarının %14,7'si tarafından "hiç sorun yaşamam" yanıtı verilirken, sadece %7,4'ünün "yardım istemem" yanıtını verdiği tespit edilmiştir. Bu sonuçtan katılımcıların yaklaşık % 90'ının bir şekilde yardım istediği yani bir şekilde sorun yaşadığı anlaşılmaktadır.

Problemlerin çözümünde meslek elemanlarının, grup sorumlularının ve idarenin desteğini yeterli bulup bulmama durumuna göre bakım elemanlarının yanıtları değerlendirildiğinde grup sorumlusunun desteği %75 oranında yeterli bulunurken, %71'i tarafından meslek elemanının, %58 oranında ise idarenin desteği yeterli bulunmaktadır.

Bakım elemanlarının destek aldığı kişilere göre problem çözme becerileri, öğrenilmiş güçlülük ve çocuk sevme düzeyinin değişmediği bulunmuştur.

Akgün (2004) tarafından yürütülen çalışma ile öğrenilmiş güçlülük düzeyi yüksek olan bireyler tarafından problem odaklı başa çıkma stratejilerinin daha çok benimsendiği, daha olumlu değerlendirmelerin yapıldığı, sosyal desteğin daha çok kabul edildiği ve kaçınma stratejilerinin daha az kullanıldığı yönündeki sonuç bu çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Bununla birlikte, kurumsal işleyiş göz önüne alındığında bakım elemanlarının birincil olarak sorunlarını ev ya da grup sorumlusu ile paylaşması beklenen bir durumdur. Ancak bazı evlerde ev sorumlusunun kendileri ile aynı eğitim seviyesine sahip lise mezunu çocuk eğitimcileri olması nedeniyle ortaya çıkan probleme yönelik çözüm geliştirme konusunda destek alınan personelin ne kadar yetkin olduğu ve geliştirilen çözümün uygun çözüm yöntemi olup olmadığına ilişkin sorular gündeme gelmektedir. Ayrıca, bakım elemanlarının hizmet verdikleri alanda karşılaştıkları sorunun çözümü konusunda meslek elemanlarına sınırlı olarak başvurdukları ancak alınan desteği yeterli değerlendirdikleri görülmektedir. Bakım elemanları tarafından sorun çözme konusunda en az başvuru alan mekanizmanın kuruluş yönetimi olduğu, alınan desteğin ise bakım elemanlarının yarısı tarafından yeterli olarak değerlendirildiği de çalışma sonucundan elde edilen veriler arasındadır.

Araştırmaya katılım sağlayan evli bakım elemanlarının eşinin %71,2 gibi önemli bir oranda çalıştığı görülürken, %6,9'unun eşinin çalışmadığı tespit edilmiştir. Soruyu katılımcıların % 22,1'i yanıtsız bırakmıştır.

Bakım elemanlarının %54,4'ünün ev sahibi, %35,8'inin kiracı, %4,4'nün akrabalarına ait evde ikamet ettikleri ve %1'i ise lojmanda oturduğu tespit edilmiştir.

Bakım elemanlarının yaklaşık %70'inin gelirlerini "hiç yeterli değil" ya da "kısmen yeterli" şeklinde değerlendirdikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra bakım elemanlarının yaklaşık %90'ını gelirlerini aile ekonomisi açısından "önemli" ve "çok önemli" olarak değerlendirmektedir.

Yukarıda yer verilen üç bulgu birlikte değerlendirildiğinde, bakım elemanlarının gelirleri asgari ücretten kısmen daha iyi olsa da (2011/1 Sayılı Genelge) istihdamda kalmalarının kişisel tercihten ziyade aile ekonomisine katkı açısından zorunluluk olduğu değerlendirilmektedir.

Bakım elemanlarının hanesinin ekonomik durumuna göre problem çözme becerileri, öğrenilmiş güçlülük ve çocuk sevme düzeyinin anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

Bu konuda yapılan bazı çalışmalarda öğrenilmiş güçlülük düzeyinin hanenin ekonomik gelirine göre farklılık göstermediğine ilişkin bulgulara ulaşılmış olup elde edilen bulgular bu çalışmanın verilerini destekler niteliktedir (Akkaya, 2009; Boran, 2009; Subaşı, 2015; Türesin, 2012; Yıldız 2014).

HIV virüsü taşıyıcıları ve virüs taşımayan Taylandlı kadınların katılımı ile Sae - Han (2007) tarafından gerçekleştirilen çalışmanın sonucunda her iki grupta bulunan kadınların öğrenilmiş güçlülük düzeyinin farklılık göstermediği bununla birlikte kadınların eğitim, yaş ve gelir durumları ile güçlülükleri arasında pozitif yönde ilişkili olduğu ortaya konmuştur.

Psikoloji bölümü 1. sınıf öğrencisi olan siyahi ve beyaz öğrencilerle yürütülen çalışmada refah düzeyi daha yüksek olan beyaz öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeyinin, yoksulluğun daha yoğun olduğu bölgelerde yaşayan siyahi öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeyinden daha düşük olduğu bulunmuştur (Edwards ve Riordan, 1994).

Yukarıda yer verilen çalışmalardan yola çıkılarak öğrenilmiş güçlülük düzeyinin gelir durumuna bağlı olarak değişiklik gösterdiği söylenebilir.

Bakım elemanlarının problem çözme becerilerinin hanenin gelir durumuna göre manidar bir farklılık göstermediği ($F(4,193)=,939$, $p>.05$) tespit edilmiş olup bu

konuda yapılan bazı araştırma sonuçları da bu araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir (Akpınar, 2014; Altınok, 2015; Başar, 2011; Birel, 2012; Kıran, 2012; Yıldırım ve ark., 2011; Yıldız ve ark., 2011). Ancak alanyazında farklı bulguların ortaya konduğu çalışmalara da rastlanılmıştır (Gülbüz, 2014; Kesgin, 2006).

Çocuk evleri sitesinde çalışan bakım elemanlarının hanenin gelir durumuna göre çocuk sevmeye düzeyinin farklılık göstermediği bulunmuştur.

Kabaklı Çimen (2015) tarafından eğitim fakültesi öğrencilerinin katılımı ile yürütülen çalışmada öğrencilerin çocuk sevmeye düzeyinin ailelerinin gelir düzeyine göre anlamlı farklılıklar göstermediği ortaya konmuştur. Benzer bir sonuç, Büyük ve ark., (2014)'nın çocuk ve erişkin kliniklerinde çalışan hemşirelerle yaptıkları çalışmanın sonucundan da elde edilmiştir.

Bakım elemanlarının çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılama konusunda kendilerini nasıl değerlendirdiklerine yönelik soruya “hiç yeterli değilim” yanıtını veren olmazken, yarısından fazlasının “yeterliyim, ve “çok yeterliyim” yanıtını verdikleri görülmektedir. Bu veriler ışığında, çalışmaya katılan bakım elemanlarının yaklaşık %90'ının çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılama konusunda kendilerini yeterli gördükleri anlaşılmaktadır.

Bakım elemanlarının problem çözme becerileri ($F(3,196)=11,232, p<.05$), öğrenilmiş güçlülük ($F(3,196)=11,232, p<.05$) ve çocuk sevmeye düzeyinin ($F(3,191)=3,563, p<.05$) çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılama konusunda kendilerini yeterli görme durumlarına göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur.

Öğrenilmiş güçlülük, doğumdan itibaren başlayan ve yaşam boyu devam eden süreçte deneyimlenen negatif olayların yıkıcı etkilerini, fobik tepkileri, olumsuz bilişleri, fiziksel acıyı azaltma ve düzenlemede yardımcıdır (Huang ve ark., 2005). Bu açıdan öğrenilmiş güçlülük düzeyi yüksek bireylerin karşılarındaki kişinin duygusal ihtiyaçlarına da daha duyarlı olması beklenmektedir.

Durmuşoğlu Saltalı ve Erbay (2013) tarafından okul öncesi öğretmenlerinin çocuk sevmeye durumlarına ilişkin gerçekleştirilen çalışmada öğretmenlerin çocuk sevmeye düzeyinin çocuklarla iletişimlerinde konuşma, dinleme ve empati becerilerini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Uğurlu (2016) tarafından gerçekleştirilen ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin iletişim becerileri ile empatik eğilimlerinin çocuk sevmeye düzeyine etkisini tespit etmeye yönelik çalışmadan da benzer bir sonuç elde edilmiştir.

Empati becerisine sahip kişilerin davranışlarına bu duygunun yön vereceğini söylemek mümkündür. Dolayısıyla çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik yetersiz olma kaygısı duyan kişilerin çocuk sevmeye düzeyinin de yüksek olması beklenmektedir. Araştırmanın sonucundan elde edilen bulgular da bu yargıyı destekler niteliktedir.

Bakım elemanları, çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılama konusunda kendilerini yeterli görmekle birlikte korunma ve bakım altında bulunan çocuklarla yürütülen farklı araştırmalardan elde edilen sonuçlar, kurum bakımında olan çocukların duygusal ihtiyaçlarının karşılanmasında yetersiz kaldığı yönündedir. Dolayısıyla bu sonuç, bakım elemanlarının çocukların duygusal ihtiyaçlarının neler olabileceğine ilişkin bilgi yetersizlikleri şeklinde yorumlanabileceği gibi çocukların herhangi bir ihtiyacının giderilmesinde yetersiz olduklarını ifade etmekten kaçınmaları şeklinde de yorumlanabilir.

Bununla birlikte, araştırma kapsamında bakım elemanlarına yöneltilen “kurumda yaşanan en önemli üç problemi sıralayınız” sorusuna en çok verilen yanıtlardan biri “çocukların duygusal ihtiyacının karşılanmasında yetersiz kalmak”tır. Her iki sonuç bakım elemanlarının görüşleri doğrultusunda oluşturulmuş olup sonuçların çelişiyor olması yukarıda yer verilen olasılıklardan ikincisinin daha gerçekçi olduğunu düşündürmektedir. Ancak konuya ilişkin derinlemesine bir araştırmanın yapılmasının gerekli olduğu değerlendirilmiştir.

Bakım elemanlarının problem çözme becerileri, öğrenilmiş güçlülük ve çocuk sevmeye düzeyinin ($F(5,172)=,463, p>.05$) hizmet verdikleri çocukların yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Çalıştıkları yaş grubu değişkenine göre bireylerin problem çözme becerisi, öğrenilmiş güçlülük ve çocuk sevmeye düzeyinin incelendiği başka bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Bakım elemanlarının problem çözme becerileri, öğrenilmiş güçlülük ve çocuk sevmeye düzeyinin hizmet verilen çocuk sayısına göre farklılaşmadığı görülmektedir.

Hizmet verilen çocuk sayısının az olması karşılaşılabilecek sorunların da buna paralel olarak azalabileceğini düşündürmekle birlikte birebir ilgi ve bakım gerektiren vakalara daha özenli hizmet sunulabilmesi ve çocukların birbirlerini örselememeleri için kuruluş içerisindeki birimlerde sayıca daha küçük gruplar oluşturulmaktadır. Dolayısıyla çocuk sayısının az olması daha az problem yaşanması anlamına gelmediğinden çocuk sayısına göre bir farklılık olmaması beklenen bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Bakım elemanlarının büyük bir çoğunluğunun (%78,4) evli ve çocuk sahibi (%82,4) olduğu tespit edilmiş olup kurum tarafından çocuk sahibi olan kişilerin çocukların ihtiyaçlarını anlama ve uygun şekilde karşılama konusunda daha deneyimli oldukları varsayımı ile bakım elemanı istihdamında evli ve çocuk sahibi olanların öncelendiği söylenebilir.

Bakım elemanlarının %21,1'nin çocuğuna büyük çocukları, %15'i bakıcı, %10'2'si akraba ve %5,4'nün çocuğuna ise komşuları tarafından bakım verildiği tespit edilmiştir.

Bakım elemanlarının çocuklarına önemli bir oranda büyük çocukları tarafından bakım verilmesi dikkat çekicidir. Bakım elemanlarının yaş grupları düşünüldüğünde kardeş bakımını üstlenebilecek yaşta çocuk sahibi olabilecek kişi sayısının da az olduğu değerlendirilmektedir. Bu durumda bir çocuğun bakımının bir diğer çocuk

tarafından sağlandığı sonucu ortaya çıkmaktadır ki bakım elemanlarının çocuklarının risklere açık olmaları açısından korunma gereksinimi olan çocuk olarak tanımlanması mümkün olabilmektedir.

Bakım elemanlarının medeni durumlarına göre öğrenilmiş güçlülük düzeyinin anlamlı bir şekilde değişmediği görülmektedir ($F(3,198), 205, p>.05$). Öğrenilmiş güçlülük ile ilgili yürütülen birçok araştırmada medeni durum değişkeni incelenmiş olup farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Buna göre;

Ergenç (2015) tarafından hemşirelerle yürütülen öğrenilmiş güçlülük, iş doyumu ve stresle başetme konulu araştırmanın sonucunda da medeni durum ve öğrenilmiş güçlülük arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu konuda yürütülen farklı çalışmaların sonucunda da benzer bulgulara ulaşılmıştır (Çakır, 2009; Karakoç, 2009; Yürür ve Keser, 2010).

Taşçı, Özer ve Koştu (2007) tarafından gerçekleştirilen üniversite hastanesinde çalışan hemşirelerin stresle başetme stratejilerinin belirlenmesi konulu araştırma sonucunda evli ve çocuğu olan hemşirelerin öğrenilmiş güçlülük düzeyinin diğer gruba göre daha yüksek olduğu, Yine Yıldız (2014)'ın çalışmasında evli katılımcıların öğrenilmiş güçlülük düzeyinin diğer katılımcılara göre daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Bakım elemanlarının problem çözme becerilerinin medeni durumlarına göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Ulaşılan bu sonuç, Küçük (2013), Nazlı (2013), Settaş (2015), Nalbant (2013), Taylan (1990), Toygar (2011) tarafından yürütülen çalışmaların sonuçlarıyla da desteklenmektedir. Ancak, Kelleci ve Gölbaşı (2004) ve Temel (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda problem çözme becerisinin medeni duruma göre anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışmada, bakım elemanlarının çocuk sevme düzeyinin medeni durumlarına göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Tural Büyük ve ark. (2014), Kabaklı Çimen (2015),

Ercan, (2014) tarafından yapılan benzer çalışmaların bulguları bu araştırmanın sonuçları ile uyumludur. Ancak Gelbal ve Duyan (2010)'ın ilkökul öğretmenleri ile yürüttükleri ve Erdem ve Duyan (2011)'ın pediatri hemşireleri ile gerçekleştirdikleri çalışmalarda katılımcıların çocuk sevmeye düzeylerinin medeni durumlarına göre anlamlı olarak farklılaştığı ortaya konulmuştur.

Bu çalışmada, bakım elemanlarının problem çözme becerilerinin çocuk sahibi olma durumlarına göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Demirtaş ve Dönmez (2008) tarafından yürütülen ortaöğretimde görev yapan öğretmenlerin problem çözme becerilerine ilişkin algılarına yönelik çalışmanın verileri bu araştırmanın bulgularını desteklemektedir. Ancak Bozboğa (2009)'nın çalışması ile bekar, 40 yaş üzeri, geniş ailede yaşayan, çocuk sahibi olmayan, eğitim seviyesi yüksek, orta öğretiminde karma okullardan mezun olan ve eşlerinin eğitim düzeyi ön lisans ve üstündeki ebelerin problem çözme becerilerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Bakım elemanlarının öğrenilmiş güçlölük ve çocuk sevmeye düzeyinin çocuk sahibi olma durumua göre değişmediği bulunmuştur.

Boran (2009) Endüstri Meslek Lisesi öğretmenlerinin katılımı ile yaptığı çalışmada çocuk sahip olup olmama ya da sahip olunan çocuk sayısına bağlı olarak öğrenilmiş güçlölük düzeyinin anlamlı olarak farklılaşmadığını bulmuştur.

Yıldız (2014) gerçekleştirdiği çalışmada, katılımcıların, bakmakla yükümlü oldukları ya da sahip oldukları çocuk sayısına göre öğrenilmiş güçlölük düzeylerinin değişmediğini ortaya koymuştur. Benzer bir sonuç, Maraşlı (2005) tarafından lise öğretmenlerinin öğrenilmiş güçlölük düzeylerine göre tükenmişlik düzeylerinin belirlenmesini konu edinen çalışmanın sonucundan da elde edilmiştir.

Çocuk sevmeye düzeyinin çocuk sahibi olma durumuna göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin geçmişte yürütülen bazı çalışmaların sonuçları bu çalışmadan elde edilen sonuçlar tutarlıdır (Büyük ve ark, 2014; Çakmak, Elibol ve Yurdağöl,

2014; Erdem ve Duyan, 2011; Ercan, 2014). Fakat Gelbal ve Duyan (2010) tarafından ilköğretim öğretmenlerinin çocuk sevme durumlarına etki eden değişkenlerin incelendiği araştırmadan, çocuk sevme düzeyi ile evli ve çocuk sahibi olma arasında anlamlı ilişki olduğuna yönelik sonuçlar elde edilmiştir.

Bakım elemanlarının hizmet verdikleri çalışma alanında en olumlu buldukları üç konunun neler olabileceğine ilişkin soruya verilen yanıtları incelendiğinde, %73,3'ünün “çocuklarla çalışmanın mutluluk verici olması”, %66,5'inin “vardiyalı sistemde çalışma imkanının olması” ve %33,5'inin “çocuklarla çalışmanın mesleki açıdan doyum sağlaması” seçeneklerini en olumlu üç madde olarak belirttikleri görülmektedir. Bakım elemanları tarafından olumlu olarak verilen başlıklardan çocukla çalışmanın mutluluk verici olması ve iş tatmini seçenekleri dışında önemli oranda kurumda vardiyalı çalışma imkanının olması seçeneğinin tercih edildiği görülmektedir. Özellikle kendi çocuklarına güvenli bakım ortamı oluşturamayan çalışanlar için eşlerinin evde olduğu gece saatlerinde çalışıp gündüz evlerine dönme ve çocukları ile ilgilenme olanağı sağlayan bu çalışma tarzının kolaylaştırıcı olduğu düşünülmektedir. Ayrıca vardiyalı çalışma sistemin ek iş yapma olanağını sağlaması açısından da tercih edilen bir çalışma sistemi olduğu değerlendirilmektedir. Ancak iki durumda da gece çalışıp gündüz çocuğuna, ev işlerine ya da ikinci bir işe zaman ayırmak zorunda kalan kadınların tükenmişlik yaşayabilecekleri de gözardı edilmemelidir.

Bakım elemanlarının görev süreleri içerisinde yaşadıkları en önemli üç probleme ilişkin soruya verilen yanıtlar incelendiğinde, %82,8'sinin “iş yükünün ve sorumlulukların fazla olması”, %62,4'ünün “bakım elemanı sayısının yetersizliği” ve %27,6'sının ise “çocuklarla çalışırken karşılaşılan uyum ve otorite problemleri” yanıtını verdikleri görülmektedir. Bu veriler ışığında bakım elemanlarının kurum içi destek mekanizmalarının oluşturulması ve hizmet verdikleri alana ilişkin yetkinliklerinin artırılmasının önemli olduğu değerlendirilmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma ile çeşitli sosyo-demografik özellikler bakımından bakım elemanlarının problem çözme becerileri, öğrenilmiş güçlülük ve çocuk sevme düzeyi arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen veriler doğrultusunda ulaşılan sonuçlar ve geliştirilen önerilere aşağıda yer verilmiştir.

Araştırmaya katılan bakım elemanlarının tamamı kadındır. Bakım elemanlarının çoğunluğu 30-40 yaş aralığında, evli ve çocuk sahibidir. Bakım elemanlarının çocuklarına çoğunlukla kendi anneleri tarafından bakım verilmekte, ancak önemli bir kısmının çocuğunun bakımın bir diğer çocuğu tarafından gerçekleştirilmektedir.

Bu bağlamda, korunma ihtiyacı olan çocuklara hizmet veren bakım elemanlarının kendi çocuklarının güvenli ve sağlıklı bakımlarının sağlanabileceği sosyal ya da kurumsal desteğe sahip olmadıkları değerlendirilmektedir. Çocuğunu diğer çocuğuna emanet ederek işe başlayan kadınların stres ve kaygı düzeyinin yüksek olabileceği ve yüklendikleri olumsuz duyguları iş hayatına ve hizmet verdikleri çocuklara yansıtabilecekleri düşünülmektedir.

Bakım elemanlarının büyük bir çoğunluğu çekirdek ailede yaşamaktadır ve önemli bir kısmı gelirlerini aile ekonomisi için çok önemli görürken, haneye giren geliri ise kısmen yeterli bulmaktadır.

Bakım elemanları, önemli oranda eşinin çalışıp çalışmadığına ilişkin soruyu yanıtsız bırakmıştır. Bu durum bakım elemanlarının eşinin işsiz olmaları nedeni ile soruyu yanıtlanmadıkları şeklinde yorumlanabilir.

Bakım elemanlarının büyük bir bölümünün liselerin çocuk gelişimi bölümlerinden mezun olduğu, sadece %4'ünün lisans mezunu olduğu tespit edilmiştir. Çalışma alanının çalışma koşulları, özlük hakları ve işin niteliği açısından lisans mezunları tarafından tercih edilmediği değerlendirilmektedir.

Çocuk evleri sitelerinde verilen hizmetin niteliğini, işleyişine ilişkin esasları ile personelin görev yetki ve sorumluluklarını belirleyen mevzuat düzenlemesinin olmadığı ve bu kuruluşların hizmetlerinin halen çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları yönetmelikleri çerçevesinde yürütüldüğü görülmektedir.

Bakım elemanları hizmet verdikleri süreçte karşılaştıkları problemlerin çözümünde çoğunlukla bir diğer bakım elamanından ya da ev sorumlusundan destek almaktadır. İdarenin desteğine başvuranların sayısı ise oldukça sınırlıdır. Bununla birlikte, bakım elemanlarının karşılaşılan sorunun çözümü konusunda meslek elemanlarına sınırlı olarak başvurdukları ancak onlardan alınan desteğin yeterli olarak değerlendirildiği görülmektedir. Bakım elemanları tarafından sorun çözme konusunda en az başvuru alan mekanizmanın kuruluş yönetimi olduğu ve alınan desteğin ise bakım elemanlarının yarısı tarafından yeterli olarak değerlendirildiği de çalışma sonucundan elde edilen veriler arasındadır.

Bakım elemanlarının katıldıkları hizmet içi eğitimlerden “problem çözme becerilerinin kazandırılmasına yönelik eğitim” ile problem çözme düzeyi arasında, “sağlıklı yaşama ve hastalıklardan korunma eğitimi” ile öğrenilmiş güçlülük düzeyi arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir.

Bakım elemanları tarafından hizmet verme sürecinde karşı karşıya kaldıkları en önemli sorunlar, yaptıkları işin niteliği, çalışma ortamında alınan desteğin yetersiz olması ve çocuklara ilişkin uyum ve otorite problemleri olarak ifade edilmiştir. Bununla birlikte çalışma ortamının en olumlu yönleri ise “çocukla çalışmanın iş tatmini sağlaması” ve vardiya sisteminde çalışma imkanının olması şeklinde belirtilmiştir.

Bakım elemanlarının problem çözme becerileri ile öğrenilmiş güçlülük düzeyi orta, çocuk sevme düzeyinin ise iyi olduğu bulunmuştur.

Bakım elemanlarının öğrenilmiş güçlölük, problem çözme ve çocuk sevmeye düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Ayrıca bakım elemanlarının çocuk sevmeye düzeyinin yaş gruplarına göre farklılık gösterdiği tespit edilmiş ancak farkın anlamlı olduğu herhangi bir grup belirlenememiştir.

Bakım elemanlarının çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılama konusunda kendilerini yeterli görme durumları ile problem çözme becerileri, öğrenilmiş güçlölük ve çocuk sevmeye düzeyi arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu görülmektedir. Bu sonuç, problem çözme becerisi, öğrenilmiş güçlölük ve çocuk sevmeye düzeyi yüksek olan bakım elemanlarının çocukların duygusal ihtiyaçlarına daha duyarlı oldukları şeklinde değerlendirilebilir.

Bakım elemanları büyük bir kısmı çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılama konusunda kendilerini yeterli görmektedir. Bununla birlikte, araştırma kapsamında bakım elemanlarına yöneltilen “kurumda yaşanan en önemli üç problemi sıralayınız” sorusuna en çok verilen yanıtlardan biri “çocukların duygusal ihtiyacının karşılanmasında yetersiz kalmak” olarak belirtilmiştir.

Araştırma kapsamında, öğrenilmiş güçlölük problem çözme ve çocuk sevmeye düzeyi ile yaş, medeni durum, eğitim durumu, bakım verilen çocuk sayısı, kuruluştaki çalışma süresi, alınan kurum içi destek ve hanenin ekonomik durumu değişkenleri arasında anlamlı ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara ilişkin öneriler:

Araştırmadan elde edilen bulguların doğru yorumlanabilmesi ve gerçekçi çözüm önerilerinin geliştirebilmesi açısından bakım elemanlarının içinde bulundukları ekolojik sistem içinde değerlendirilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir. Böylelikle bireyin gereksinimleri doğrultusunda iletişimde olduğu sistem içerisindeki kaynak ve olanaklarla buluşturulmasına da katkı sağlanabilecektir. Bu kapsamda

geliştirilen önerilerde de mikro, mezo ve makro düzeyde olmak üzere, sistemler arasındaki bağıntılara ve karşılıklı etkileşimlerine odaklanılmıştır (Şekil. 2).

- Sosyal hizmetin amaçlarından biri toplumdaki eşitsizliklerin giderilmesi ve sosyal adaletin sağlanmasıdır. Bu bağlamda, gerek çalışan annelerin çocuklarını her türlü riskten koruyarak bakıma muhtaç hale gelmelerini engellemek, gerekse kadın istihdamının artırılmasına katkı sağlamak amacıyla kreş ve gündüz bakım evi hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve düşük sosyo- ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarına ücretsiz çocuk bakım desteğinin verilmesi için makro düzeyde düzenlemelerin yapılmasının gerekli olduğu değerlendirilmektedir.
- Bakım elemanlarının eşlerinin çalışma durumuna ilişkin soruyu büyük oranda yanıtsız bırakmalarının nedenlerinin tespit edilebilmesi için bu konuda farklı araştırmaların planlanmasını yararlı olabileceği düşünülmektedir. Derinlemesine görüşmelerle yapılacak araştırma sonucundan elde edilecek verilerin kamu kurumlarının politika yapma süreçlerine ve alanyazına katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.
- Bakım elemanlarının aynı kuruluştaki çalışma süreleri görece fazla olsa da görev yerlerinin sık değiştirilmesinin farklı hedef kitlenin değişen ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik güçlenmeleri ve problem çözme becerilerinin gelişmesini sektöre uğratmaması için görev yerlerinin sık sık değiştirilmemesinin yararlı olacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte, hizmet verdikleri çocuk grubunun süreklilik arz etmesinin çocuklar ve bakım elemanları arasında sevgi bağı kurulması açısından da faydalı olabileceği değerlendirilmektedir.
- Sosyal hizmetin bilgi ve beceri temelinde karar verme süreçlerini desteklemesi açısından bakım elemanlarının çocuklara yönelik yaşadıkları uyum ve otorite problemleri ile yetersiz değerlendirdikleri kurum içi desteğin neler olduğu, hangi konularda desteğe ihtiyaç duydukları ve problemlere yönelik aldıkları danışmanlığın niteliğinin ortaya konabileceği bir araştırmanın gerçekleştirilmesi önem arz etmektedir. Araştırmanın, sunulan hizmetlerin ve geliştirilen çözüm

önerilerine ilişkin kanıta dayalı çıktılar sunması açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

- Sosyal hizmet; insan davranışı ve sosyal sistemlerle ilgili varsayımları geliştirerek, insanların çevreleri ile etkileşime girdiği noktalara müdahale eder. Sosyal hizmet uygulaması insan ihtiyaçlarını karşılama ve insan potansiyelini geliştirmeye odaklanmıştır. Bu bağlamda, bakım elemanlarının büyük oranda meslek elemanlarından aldıkları desteği yeterli bulmalarına rağmen, onlardan yardım istememelerinin nedenlerinin tespit edilerek, varsa engellerin ortadan kaldırılması ve vaka bazlı danışmanlığın alınabileceği bir mekanizmanın oluşturulmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu yöntem ile hizmete ilişkin ortaya çıkabilecek problemlere zamanında ve problemler kronikleşmeden çözüm geliştirilebilecek ve sunulan hizmetin profesyonelleşmesine olumlu yönde katkı sağlanabilecektir.
- Korunma ve bakım altında bulunan çocuklara yönelik yapılan araştırmalarda, çocukların duygusal ihtiyaçlarının karşılanmasında kurumsal hizmetlerin yetersiz kaldığına ilişkin sonuçlar bulunmaktadır. Dolayısıyla bu konuda kapsamlı bir araştırmanın yürütülmesi ve sonucundan elde edilen veriler doğrultusunda farkındalık ve güçlendirme çalışmalarının gerçekleştirilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca araştırmanın sonucundan elde edilecek somut verilerin kurumsal hizmetlere ilişkin politika geliştirme süreçlerinde de yararlı olacağı değerlendirilmektedir.
- Bakım elemanlarına yönelik hazırlanacak hizmet içi eğitim faaliyetlerinin, çalışanların ihtiyaçları ve talepleri doğrultusunda planlanmasının, kapasitelerinin artırılması ve beceri kazanmaları yönünde etkili olabileceği düşünülmektedir.
- Çocuk evleri sitesinde sunulan hizmetin mekanik bir hizmet olmaması insan odaklı ve insana yönelik bir hizmet olması nedeniyle çalışanların, hizmet alanlarla ilişkilerinin güven, hoşgörü ve sevgi ortamında yürütebilmeleri önemlidir. Bu açıdan, hizmet verenler ve alanların yapılandırılmış iş ortamlarının dışında sosyal ve kültürel faaliyetlerde de bir araya getirilmesinin kişisel ilişkilerini ve iletişim becerilerini olumlu yönde destekleyebileceği değerlendirilmektedir.

- Bakım elemanları araştırmanın verilerinin toplandığı tarihte çocuk evleri sitesinde özel hizmet alımı ile çalışmakta iken, 696 sayılı KHK ile sürekli işçi statüsüne geçirilmiştir. Ancak ileriki dönemlerde kuruluşlarda istihdam edilecek olan bakım elemanlarının ne şekilde işe alınacaklarına ilişkin belirsizlikler devam etmektedir. Bununla birlikte yapılan yasal düzenleme ile iş güvencesine kavuşan bakım elemanlarının yeni statülerinin, işe yönelik motivasyonlarına nasıl etki ettiğine ilişkin bir araştırmanın planlanmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.
- Çocuk evleri sitesinde istihdam edilen bakım elemanlarının çalışma usul ve esaslarını belirleyen mevzuat düzenlemesinin yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.
- Bakım elemanlarının istihdamında tanımlanan sorumluluklar ve onlardan beklentilerin yanı sıra mevcut işleyişte personelin hizmet verdikleri alana ilişkin yetkinliklerinin somut kriterlerle belirlenmesi önem arz etmektedir. Konuya ilişkin ihtiyaç analizlerinin yapılmasının ve sonuçlarından elde edilecek bilimsel verilerin kurumsal hizmetlerin iyileştirilmesine yönelik politikalarda yol gösterici olabileceği değerlendirilmektedir.
- Sosyal hizmet uygulamalarında kullanılan güçlendirme yaklaşımı kapsamında, bakım elemanlarının özellikle problem çözme becerileri ve öğrenilmiş güçlülük düzeyinin geliştirilmesine yönelik eğitimlerin ve uygulamaların, hizmet içi eğitim kapsamına alınmasının personelin kapasitesinin geliştirilmesine ve güçlendirilmelerine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.
- Bakım elemanlarının öğrenilmiş güçlülük, problem çözme ve çocuk sevme ile çocukların duygusal ihtiyaçlarına daha duyarlı olma arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunduğu tespit edildiğinden hizmet sunan personelin güçlendirilmeleri ve problem çözme becerilerinin artırılmasına yönelik faaliyetlerin planlanmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Araştırma Bulguları	Öneriler			
		Mikro	Mezo	Makro
Bakım elemanlarının önemli bir kısmı tarafından çocuklarının bakım sorumluluğunun diğer çocuklarına verilmesi nedeniyle, kendi çocuklarının risk altında olması	Çalışan kadınlara ücretsiz kreş desteğinin sağlanması	✓		✓
Bakım elemanlarının istihdamında, hizmet verdikleri alana ilişkin gerekli yetkinlik ve tutum kriterlerinin belirlenmemiş olması	Bakım elemanlarında olması gereken yetkinlik ve tutum kriterlerinin belirlenmesi		✓	✓
Çocuk evleri sitesinde istihdam edilen bakım elemanlarına ilişkin mevzuat düzenlemesinin olmaması	Çocuk evleri sitesinde istihdam edilen bakım elemanlarının çalışma usul ve esaslarına ilişkin mevzuat düzenlemesinin yapılması		✓	✓
Bakım elemanlarının hizmet sürecinde karşı kaşıya kaldıkları sorunlar, çözüm yöntemleri ve süreçte alınan desteğin niteliğinin belirsiz olması	Bakım elemanlarının hizmet sürecinde karşı kaşıya kaldıkları sorunlar, geliştirilen çözümler ve sorunların çözümünde alınan desteğin niteliğinin belirlenmesine yönelik derinlemesine bir araştırma yapılması		✓	✓

Bakım elemanlarına eşlerinin istihdamına ilişkin yöneltilen sorunun büyük oranda yanıtız bırakılması	Bakım elemanlarının eşlerinin istihdam durumu, bu durumun aile ve iş yaşamına etkisinin araştırılması	✓	✓	✓
Çocukların duygusal ihtiyaçlarının ihtiyaçların karşılanmasına ilişkin sorulara çelişkili yanıtlar verilmesi.	Bakım elemanlarının çocukların gelişimi ve ihtiyaçları konusundaki farkındalık düzeyinin belirlenmesi	✓	✓	✓
Bakım elemanları araştırmanın verilerinin toplandığı tarihte çocuk evleri sitesinde özel hizmet alımı ile çalışmakta iken, 696 sayılı KHK ile sürekli işçi statüsüne geçirilmiş olması.	Bakım elemanlarının istihdam yöntemine ilişkin mevzuat değişikliğinin iş motivasyonlarına etkisinin incelenmesi		✓	✓
Bakım elemanları tarafından alınan destek yeterli görmekte birlikte, sorun karşısında meslek elemanlarının yardımına başvurmanın tercih edilmemesi	Bakım elemanlarının meslek elemanlarından sitemli bir şekilde süpervizyon desteği alabilmesine ilişkin mekanizmanın oluşturulması		✓	✓
Bakım elemanlarının çocukların duygusal ihtiyaçlarına ilişkin farkındalık düzeyinin artırılması ve çocuklar ile bakım elemanları arasında duygusal bağ geliştirilmesine katkı sağlanması	Bakım elemanları ile çocukların yapılandırılmış iş ortamı dışında sosyal ve kültürel faaliyetlere katılmalarının sağlanması	✓	✓	✓

Şekil 5.1. Araştırmadan Elde Edilen Bulgular Doğrultusunda Öneriler (Şekil 5.1. devam ediyor)

ÖZET

Çocuk Evleri Sitesinde Çalışan Bakım Elemanlarının Problem Çözme Becerileri, Öğrenilmiş Güçlülük ve Çocuk Sevme Düzeyleri Arasındaki İlişki: Ankara İli Örneği

Bu araştırma, korunma ve bakım altında bulunan çocuklarla çalışan bakım elemanlarının öğrenilmiş güçlülük düzeyi ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla tasarlanmış ve yürütülmüştür. Çalışma ile katılımcıların problem çözme becerileri, öğrenilmiş güçlülük ve çocuk sevme düzeyinin yaş, eğitim, sorumluluk alanı, sosyo-ekonomik durum ve hizmet verilen grup değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediği saptanmaya çalışılmıştır. Araştırmanın evrenini Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı kuruluşlarda çalışan bakım elemanları oluşturmaktadır. Örneklem, Ankara ve Saray Çocuk Evi Sitelerinde çalışan bakım elemanlarını kapsamaktadır. Bakım elemanları tam sayı ile araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırmada kapsamında veri toplama aracı olarak Rosenbaum (1980) tarafından geliştirilen ve Dağ (1991) tarafından Türkçeye çevrilen Rosenbaum'un Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği (Kendini Denetleme Ölçeği) (RÖGÖ) ve Heppner ve Peterson'ın (1982) geliştirmiş olduğu ve Türkiye'ye uyarlama çalışmaları Taylan (1990) ile Şahin, Şahin, ve Heppner (1993) tarafından yapılmış olan Problem Çözme Envanteri (PÇE) ile Türkiye için geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Duyan ve Gelbal (2008), tarafından yapılan Barnett Çocuk Sevme Ölçeği kullanılmıştır. Ayrıca araştırmaya katılanlara ilişkin sosyo-demografik bilgileri elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından bir Soru Forumu hazırlanmıştır.

Çocuk evleri sitesinde çalışan 220 bakım elemanına dağıtılan anketlerden doldurulan 204 anket değerlendirmeye alınmıştır. Araştırmaya katılan bakım elemanlarının problem çözme becerileri, öğrenilmiş güçlülük ve çocuk sevme düzeyinin yaş, ekonomik düzey, sosyal hizmet sunulan çocukların yaş grubu değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla, tek yönlü ANOVA istatistiksel yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca bakım elemanlarının öğrenilmiş güçlülük, problem çözme becerileri ve çocuk sevme düzeyi arasındaki ilişki Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı ile incelenmiştir. Buna ek olarak, bakım elemanlarının problem çözme becerileri, öğrenilmiş güçlülük ve çocuk sevme düzeyi ile hizmet içi eğitim programlarında alınan eğitimler arasındaki ilişki t testi kullanılarak hesaplanmıştır. Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği, Problem Çözme Envanteri ve Barnett Çocuk Sevme Ölçeği'nden elde edilen puanların iç tutarlılık anlamındaki güvenilirliği Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları hesaplanarak belirlenmiştir. Sırasıyla her bir ölçek için Cronbach Alpha değerleri 0,86, 0,827 ve 0,84 olarak belirlenmiştir. Araştırma kapsamına

alınan bakım elemanlarının tamamı kadındır, çoğunluğu 30-40 yaş aralığında ve evlidir. Bakım elemanlarının problem çözme becerileri ve öğrenilmiş güçlülük düzeyleri orta düzeyde bulunmuştur. Bakım elemanlarının çocuk sevme düzeyi de iyidir. Bakım elemanlarının öğrenilmiş güçlülük düzeyi ile problem çözme becerileri arasında pozitif yönde orta düzeyde (0,408, $p<.01$) anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Benzer şekilde, öğrenilmiş güçlülük düzeyi ile çocuk sevme düzeyi arasında pozitif yönde, anlamlı bir ilişki bulunmuş olup ilişkinin büyüklüğünün (0,156, $p<.05$) düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Diğer yandan problem çözme becerileri ile çocuk sevme düzeyi arasında da pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu bulunmuş olup ilişkinin büyüklüğünün (0,294, $p<.01$) orta düzeyde olduğu değerlendirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Bakım elemanları, çocuk sevme, öğrenilmiş güçlülük, problem çözme becerileri, sosyal hizmet.

SUMMARY

The Relationship Between Levels of Problem Solving Skills, Learned Resourcefulness and Liking of Children of Caregivers Working in the Child Homes Building Complex: an Example of Ankara Province

This research was designed and conducted to determine the relationship between levels of learned resourcefulness and problem-solving skills of caregivers working with children who are under protection and care. The research aimed to determine whether the participants' levels of problem-solving skills, learned resourcefulness and liking of children differed according to their age, education, area of responsibility, socio-economic status and variables of the service group. The population of the research was caregivers working in institutions affiliated to General Directorate of Child Services, Ministry of Family and Social Policy. The sample included caregivers working in Ankara and Saray Child Homes Building Complexes. Total population sampling was used. Data collection tools of the study were; Rosenbaum's (1980) Learned Resourcefulness Scale (Self-Control Scale) translated into Turkish by Dağ (1991), the Problem Solving Inventory of Heppner and Peterson (1982) adapted to Turkey by Taylan (1990), Şahin, Şahin and Heppner (1993) and Barnett Liking of Children Scale, validity and reliability study for Turkey was done by Duyan and Gelbal (2008). Besides a question form was prepared by the researcher to gather socio-demographic characteristics of the participants. 204 of 220 questionnaires distributed to caregivers working at children's homes were evaluated. One-way ANOVA was used to determine whether the caregivers who participated in the study differed in their problem-solving skills, levels of learned resourcefulness and liking of children according to their age, economic level and the age group of children they care. In addition, the relationship between levels of learned resourcefulness, problem solving abilities and liking of children of caregivers was measured by the Pearson product-moment correlation coefficient. Besides, the relationship between levels problem solving skills, learned resourcefulness, liking of children of caregivers and in-service training programs was measured using the t-test. The Rosenbaum Learned Resourcefulness Scale, Problem Solving Inventory and Barnett Liking of Children

Scale were evaluated for their internal consistency by Cronbach's Alpha. For each scale, the Cronbach's Alpha values were 0.86, 0.82 and 0.84 respectively. All of the caregivers participated in the study were females and the majority of them were married and between 30-40 years old. It was found that caregivers have a moderate levels of learned resourcefulness and learned resourcefulness. It was found that caregivers have a good level of liking of children. There was a significant positive correlation (0.408, $p < .01$) between the level of learned resourcefulness and problem solving skills of caregivers. Similarly, there was a significant positive correlation between learned resourcefulness and liking of children levels and the relationship was low (0.156, $p < .05$). On the other hand, it was found that there was a significant positive correlation between problem solving skills and liking of children levels and it was evaluated that the correlation was moderate (0.294, $p < .01$).

Key words: Caregivers, learned resourcefulness, liking of children, problem solving skills, social work.

KAYNAKLAR

- ABDOLLAHI A., TALIB MA, YAACOB SN, İSMAİL Z (2016). Problem-solving skills and perceived stress among undergraduate students: the moderating role of hardiness. *Journal of Health Psychology*, **10**: 1461-7277
- ABRAMSON LY, SELIGMAN MEP, TEASDALE JD (1978). Learned helplessness in humans: critique and reformulation. *Journal of Abnormal Psychology*, **87**: 49-74.
- AKÇA F (2011). The relationship between test anxiety and learned helplessness. *Social Behavior and Personality an International Journal*, **39**: 101-111.
- AKÇAY A (2015). Programlama becerisi öz yeterliliğinin problem çözme ve sorgulama becerileri bağlamında incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Konya.
- HASEGAWA A, HATTORI Y, NISHIMURA H, YOSHIIKO T (2015). Prospective associations of depressive rumination and social problem solving with depression: a 6-month longitudinal Study. *Psychological Reports: Mental ve Physical Health*, **116**: 870-888.
- AKBALIK Ö (2005). Üniversite öğrencilerinde kaygı belirtileri ve iç –dış kontrol odağı inancı ile öğrenilmiş güçlülük arasındaki ilişkiler. Yüksek Lisans Tezi. Dicle Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Diyarbakır.
- AKGÜN S (2003). Learned resourcefulness moderate the relationship between academic stresss and academic. *An International Journal of Experimental Educational Psychology*, **23**: 287-294.
- AKPUR U (2005). Öğrenilmiş çaresizlik ve kaygı düzeylerinin İngilizce başarı düzeyine etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- AKKAYA E (2009). Üniversite öğrencilerinin otonomik-sosyotropik kişilik özellikleriyle öğrenilmiş güçlülük düzeyleri arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- AKYÜZ E (1999). Cumhuriyet Döneminde Çocuk Hakkındaki Gelişmeler, II. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi, ÇOKAUM Yayınları, 48.
- ALBAYRAK A (2015). Sivil savunma ve seferberlik hizmetlerinde görevli kamu personelinin problem çözme becerisi, mobbinge uğrama ve motivasyon durumlarını belirlemeye yönelik bir alan çalışması. Yüksek Lisans Tezi. Atılım Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

- ALLEN RI, LAMBERT EG, PASUPULETI S, CLUSE-TOLAR T, VENTURA LA (2004). The impact of job characteristics on social and human service workers. *Social Work and International Online Journal*, 2: 173-188.
- ALTINOK S (2015). Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin problem çözme becerilerinin ölçülmesi: yalova örneği. Yüksek Lisans Tezi. Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yalova.
- ANDERSON RJ, GODDARD L, POWELL JH (2011). Social problem-solving and depressive symptom vulnerability: the importance of real-life problem-solving performance. *Cognitive Therapy and Research*.1: 48-56.
- ARMSTRONG L, WUTHRICH VM, KNIGHT A, JOINER R (2014). Worry and depression in the old and young: differences and mediating factors. 4:279-289
- ASLAN H (2006). Ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ve cinsiyetlerine göre mizah tarzlarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
- ATLI A, KUTLU M (2012). Çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarında çalışan personelin empatik eğilim düzeylerinin incelenmesi. *Journal of Society & Social Work* 23: 49-66.
- AVCI M (2016). Lise Öğrencilerinin Kişilerarası Problem Çözme Becerilerinin Sosyometrik Statülerine Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Erzurum.
- AYDIN G, AYDIN O (1991). Depression and explanatory style: an investigation of the learned helplessness hypothesis with turkish university students and depressed patients. *Journal of Human Sciences*, 10: 27-37.
- AYDOĞAN H (2016). A psycholinguistics case study: the relations of learned helplessness, locus of control, and attitudes towards english with academic success. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3: 177-183.
- AYDOĞAN MT, DAĞ İT (2008). Hemodiyaliz hastalarındaki depresiflik düzeyinin yordanmasında kontrol odağı, öğrenilmiş güçlülük ve sosyotropi-otonomi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19 (1):19-28.
- BAĞDATLI B (2016). Çocuklukta aile içi fiziksel şiddete maruz kalmış ve kalmamış ergenlerde, öğrenilmiş güçlülük ve öfke kontrol düzeylerinin karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- BANDURA A (1994). Self-efficacy. Stanford University Erişim Adresi. [www.uky.edu.tr]. Erişim Tarihi: 20/10/2017.
- BAŞAR G, AKIN S, DURNA Z (2011). Hemşirelerde ve hemşirelik öğrencilerinde problem çözme ve iletişim becerilerinin değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4 (1): 125-147.

- BAŞOL E (2014). Yoğun bakım ünitelerinde çalışan hemşirelerin otonomi kişilik özellikleri ve problem çözme becerilerinin belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Türk Hava Kurumu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- BATIGÜN AD, ŞAHİN NH (2003). Öfke, dürtüsellik ve problem çözme becerilerindeki yetersizlik gençlik intiharlarının habercisi olabilir mi? *Türk Psikoloji Dergisi*, **18**: 37-52.
- BAYAT B (2002). örgütlerde, “güdülenme yetersizlikleri ve geri çekilme –kaçınma davranışlarını” açıklamakta kullanılabilecek bir model; “öğrenilmiş çaresizlik. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, **3**: 1-14.
- BAYDOĞAN M, DAĞ İ (2008). Hemodiyaliz hastalarındaki depresiflik düzeyinin yordanmasında kontrol odağı, öğrenilmiş güçlülük ve sosyotropi-otonomi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, **19**: 19-28.
- BEDEL A, ARI R (2012). Kişiler arası sorun çözme beceri eğitiminin ergenlerin yapıcı problem çözme ve sürekli öfke düzeylerine etkisi. *Elementary Education Online*, **2**: 440-451.
- BEKÇİ V (2009). Mesleki ve teknik eğitim gören öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin megep’de alandal seçimi ile ilişkisinin incelenmesi (Şişli İlçesi Örneği). Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- BEKHET AK, ZAUSZNIEWSKI JA, WYKLE ML (2007). Midwest nursing research society sage best paper award: milieu change and relocation adjustment in elders. **30**: 113-129.
- BİREL S (2012). Lise öğrencilerinin bazı değişkenlere göre rekabetçi tutum, psikolojik belirtiler ve problem çözme beceri düzeyleri. Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Samsun.
- BORKOVEC TD, ROBINSON E, PRUZINSKY T, DEPREE JA (1983). Preliminary exploration of worry: some characteristics and processes. *Behaviour Research and Therapy*, **21**: 9-16.
- BORAN E (2009). İstanbul ili Avrupa yakasında bulunan endüstri meslek liseleri öğretmenlerinin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile öğrenci kontrol eğilimleri arasındaki ilişkileri üzerine bir araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- BOWLBY J (1980). *Attachment And Loss Loss Sadness And Depression*, New York. E Kitap. 265-273. Adres Bilgisi [<https://www.abebe.org.br/files/John-Bowlby-Loss-Sadness-And-Depression-Attachment-and-Loss>]. Erişim Tarihi: 20.06.2017.
- BOYRAZ G, AYDIN, G. (2003). Yetiştirme yurdu ve anne-baba yanında kalan ergenlerde öğrenilmiş güçlülük. *P D R: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, **20**: 59-64.
- BOZBOĞA ZB (2009). Sivas ili merkezinde çalışan ebelerin atılganlık düzeyleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sivas.

- BUCKLEY D, ABBOTT D, FRANEY J (2017). An exploration of irish teachers' experiences of Stress. *Irish Journal of Applied Social Studies*, **17**: 28-47.
- BURNS DD, RUDE S, SIMONS AD, BATES MA, THASE ME (1994). Does learned resourcefulness predict the response to cognitive behavioral therapy for depression? **18**: 277-290.
- BÜYÜK ET, RIZALAR S, SEFEROĞLU EG, OĞUZHAN H (2014). Çocuk ve erişkin kliniklerinde çalışan hemşirelerin çocuk sevmeye ve çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi. *The Journal of Pediatric Research*, **3**:130-7.
- BÜYÜKÖZTÜRK Ş. (2004). Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- BÜYÜKÖZTÜRK Ş, KILIÇ ÇAKMAK E, AKGÜN ÖE, KARADENİZ Ş, DEMİREL F (2016). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.
- BÜYÜKŞAHİN ÇEVİK G, GÜNDOĞDU HM (2015). Stres, umutsuzluk ve annelerin öğrenilmiş çaresizliğinin ergenlerin öğrenilmiş çaresizliğini yordama düzeyleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, **5**: 2-34.
- BREWİN CR, ANDREWS B, FURNHAM A (1996). Intergenerational links and positive self-cognitions: parental correlates of optimism, learned resourcefulness, and self-evaluation. *Cognitive Therapy and Research*, **3**: 247–263.
- CAM E (2004). Çalışma yaşamında stres ve kamu kesiminde kadın çalışanlar. *Journal of Human Sciences*, **1**: 1-10.
- CARROLL JB (1974). Psychometric tests as cognitive tasks: a new "structure of intellect." Technical Report, **4**: 1- 66.
- CEMALCILAR Z, CANBEYLİ R, SUNAR D (2003). Learned helplessness, therapy, and personality traits: an experimental study. *Journal of social psychology. The Journal of Social Psychology*, **143**: 65-81.
- CEYLAN EA (2017). Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk sevmeye düzeyleri ile iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Aksaray Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü. Aksaray.
- CHISHOLM K (1998). A three year follow-up of attachment and indiscriminate friendliness in children adopted from Romanian orphanages. **4**: 92-106.
- CHOU P, CHAO Y, YANG H, YEH G, LEE T (2011). Relationships between stress, coping and depressive symptoms among overseas university preparatory chinese students: a cross-sectional study. *BMC Public Health*, **11**: 352.
- COŞKUN Y (2007). Ortaöğretim öğrencilerinin öğrenilmiş güçlülükleri ve aile içi ilişkileri. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- COŞKUN Y (2009). Ortaöğretim öğrencilerinin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ve aile içi ilişkileri. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, **18**: 104-118.

- COŞKUN F (2010). Üniversite giriş sınavına hazırlanan adaylarda umutsuzluk ve öğrenilmiş güçlülük. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- ÇAKIR A (2014). Kamu sağlık sektöründe öğrenilmiş güçlülük ile stresle başa çıkma arasındaki ilişki. Doktora Tez Çalışması. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- ÇAKMAK A, ELİBOL F, ERDEM Y (2014) . Analysis of some factors related to pre-school term teachers affecting the status of liking children. *International J. Social. Science and Education*, **4**: 354.
- CANSOY R, TÜRKOĞLU ME (2017). Examining the relationship between pre-service teachers critical thinking disposition, problem solving skills and teacher self-efficacy. *International Education Studies*, **10**: 23-35.
- ÇEKİCİ F, GÜÇRAY S (2012). Problem çözme terapisine dayalı beceri geliştirme grubunun üniversite öğrencilerinin sosyal problem çözme becerileri, öfkeyle ilişkili davranış ve düşünceler ile sürekli kaygı düzeylerine etkisi. *Ç.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, **2**: 103-128.
- ÇELİK C, YURDAKUL M (2009). Hastane yöneticilerinin problem çözme becerileri: bir alan araştırması. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. **18**: 95-108.
- ÇELİK K, SARITAS E, ÇATALBAŞ G (2013). The effect of student teachers' liking of children and empathic tendency on the attitudes of teaching profession. *International J. Society Science and Education* **3**: 499-510.
- ÇETİN H, ÇAVUŞOĞLU H (2009). Yetiştirme yurdunda ve aileleri ile yaşayan adölesanların benlik saygıları ve psikolojik belirtilerinin karşılaştırılması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, **2**: 137-144.
- ÇETİN E (2011). İlköğretim okulu öğretmenlerinin problem çözme becerileri ile yıldırıma maruz kalma düzeyleri arasındaki ilişki. *Asya Öğretim Dergisi*, **1**: 27-45
- ÇETİN F, BASIM, HN, KARATAŞ M (2011). Çalışanların problem çözme becerilerinde örgütsel adalet algısı ve iş tatmininin rolü. *Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, **18**: 1.
- ÇEVİK DB, ÖZMADEN M (2013). Öğretmen adaylarının problem çözme becerileri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, **2**: 270-275.
- ÇHGM, (2017a). Harcamalar ve ihalelerde uyulması gereken kurallar. 2012/21 Sayılı Genelge. Erişim: [<http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/hakkimizda/tarihce>]. Erişim Tarihi: 23.11.2017.
- ÇHGM, (2017b). Korunma ihtiyacı olan çocuğa sunulan hizmetler. Erişim:[<https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/teskilat-yapisi/baskanliklarimiz>]. Erişim Tarihi:20.11.2017.
- ÇHGM, (2018c). Korunma ve bakım altındaki çocuklara ilişkin istatistikler. Erişim: [<http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/istatistikler>]. Erişim Tarihi:02.04.2018.

- ÇHGM, (2017d). Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Mevzuat. Erişim: [http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/mevzuat]. Erişim Tarihi: 20.08.2017.
- DAĞ İ (1991). Rosenbaum'un öğrenilmiş güçlülük ölçeği'nin üniversite öğrencileri için güvenilirliği ve geçerliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, **4**: 269-274.
- DAĞ İ (1997). Kontrol odağı öğrenilmiş güçlülük ve psikopatoloji ilişkileri. *Psikoloji Dergisi*, **7**: 1-9
- DAĞLI A (2004). Problem çözme ve karar verme. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, **7**: 41-49.
- DAVEY GCL (1994). Pathological worrying as exacerbated problem-solving, worrying: perspectives on theory. *Assessment And Treatment*, 35-39.
- DARÜŞŞAFAKA (2017). Darüşşafaka Cemiyeti tarihçesi. Erişim: [https://www.darussafaka.org]. Erişim Tarihi:15.05.2017.
- DEMİREL Ö (1999). Planlamadan Değerlendirmeye Öğrenme Sanatı. Pegem Yayıncılık. 79-130. Ankara.
- DEMİRTAŞ H, DÖNMEZ B (2008). Ortaöğretimde görev yapan öğretmenlerin problem çözme becerilerine ilişkin algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, **9**: 177-198.
- DERELİ İMAN E (2014). Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk sevgisi ve öğretmenlik mesleğine ilişkin motivasyonlarının incelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, **7**: 482-504.
- DEVİRİMCİ ÖZGÜVEN H (2003). İntihar girişiminde depresyon ve kaygı belirtileri ile problem çözme becerileri ve algılanan sosyal desteğin önemi. *Türk Psikoloji Dergisi*, **58**: 1-11.
- DIXON WA (2000). Problem- solving appraisal and depression: evidence for a recovery model. *Journal of Counseling and Developmend*, **78**: 87-91.
- DURMUŞOĞLU SALTALI N, ERBAY F (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin konuşma, dinleme ve empati becerilerinin çocuk sevmeye davranışı açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, **14**: 159-174.
- DUGAS MJ, GAGNON F, LADOUCEUR R, FREESTON M H (1998). Generalized anxiety disorder: a preliminary test of a conceptual model. *Behaviour Research and Therapy*, **36**: 215-226.
- DUYAN V (2014). Sosyal Hizmet Temelleri Yaklaşımları Müdahale Yöntemleri. Sosyal Çalışma Yayınları. Hayat Yayıncılık. Ankara. 180-378.
- DUYAN V, GELBAL S (2008). Barnett çocuk sevmeye ölçeğini Türkçeye uyarlama çalışması. *Eğitim ve Bilim*, **33**: 148.

- DUYAN V, SAYAR ÖÖ, ÖZBULUT M. (2008). Sosyal Hizmeti Tanımak ve Anlamak Sosyal Hizmet Uzmanları ve Sosyal Hizmet Çalışanları İçin Bir Rehber. Öncü Basımevi. Ankara. 34-43.
- DÖNMEZ B, GENÇ G (2006). Genel liselerdeki okul yöneticisi ve öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerine ilişkin algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, **12**: 41-60.
- DÜNDAR S (2008). Polislerin umutsuzluk düzeyi ile problem çözme becerisi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Polis Bilimleri Dergisi*, **10**: 77-92.
- D’ZURILLA T J, SHEEDY CF (1991). The relation between social problem-solving ability and subsequent level of psychological stress in college students. *Journal of Personality and Social Psychology*, **61**: 841-846.
- EDWARDS D, RIORDAN S (1994). Learned resourcefulness in black and white south African university students. *The Journal of Social Psychology*, **134**: 665-675.
- ENGİN DENİZ, M. (2006) He relationships among coping with stress, life satisfaction, decision-making styles and decision self-esteem: an investigation with turkish university students. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, **34**: 1161-1170.
- ERCAN R (2014). Öğretmenlerde çocuk sevgisi. *International Periodical For The Languages Literature and History of Turkish or Turkic*, **8**: 435-444.
- ERDEM Y, DUYAN V (2011). A determination of the factors that affect the level of pediatric nurses’ liking of children. *Türk J Med Science*, **41**: 295-305.
- EREMSOY CE, ÇELİMLİ S, GENÇÖZ T (2005). Students under academic stress in a turkish university: variables associated with symptoms of depression and anxiety. current psychology: developmental, learning, Personality, Social *Current Psychology*, **24**: 123-133.
- ERGENÇ FG (2015). Hemşirelerde öğrenilmiş güçlülük, iş doyumu ve stresle baş etme tarzları ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- ERKAL ÇİL Ö (2016). Okul öncesi öğretmenlerinin özyeterlik inançları, örgütsel adalet ve destek algıları, öğrenilmiş güçlülük ve tükenmişliklerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Burdur.
- ERÖZKAN A (2013). İletişim becerileri ve kişilerarası problem çözme becerilerinin sosyal yetkinliğe etkisi. *Educational Sciences: Theory & Practice*, **13**: 738-745.
- ERKUŞ B (2011). Özel hastanelerde çalışan yönetici hemşirelerin ve hemşirelerin eleştirel düşünme düzeyi ve problem çözme becerileri. *Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, **5**: 1-9.
- EROĞLU Y, AKBABA S, ADIGÜZEL O, PEKER A (2014). Learned resourcefulness and coping with stress in mothers of children with disabilities. *Eurasian Journal of Educational Research*, **55**: 243-262.

- ESKİN M, AKYOL A, ÇELİK EY, GÜLTEKİN K (2013). Social problem-solving, perceived stress, depression and life-satisfaction in patients suffering from tension type and migraine headaches. *Scand J Psycho*, **54**: 337-343.
- GELBAL S, DUYAN V (2010). İlköğretim öğretmenlerinin çocuk sevme durumlarına etki eden değişkenlerin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, **38**: 127-137.
- GÖLBAŞI Z, KELLEÇİ M, DOĞAN S (2008). Relationships between coping strategies, individual characteristics and job satisfaction in a sample of hospital nurses: cross-sectional questionnaire survey *National Institutes of Health*, **45**: 1800-1806.
- GÖRÜCÜ A CANTAV E (2017). A comparison of students in physical education and sports college and the students in other departments in terms of problem solving skills. *Journal of Education and Training Studies*, **5**: 36-45.
- GÜLBÜZ E (2014). Sağlık meslek yüksek okulu öğrencilerinin problem çözme becerilerinin değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Türk Hava Kurumu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- GREENWOOD BN, FLESHNER M (2008). Exercise, learned- helplessness, and the stress-resistant brain. *NeuroMolecular Medicine* **2**: 81-98.
- GÜLOĞLU B, AYDIN G (2007). İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin öğrenilmiş güçlülük ve otomatik düşünce biçimi arasındaki ilişki. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, **33**: 157-168.
- GÜLOĞLU B (2006). Bilişsel davranışçı grupla psikolojik danışma programının ilköğretim okul öğrencilerinin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ve otomatik düşünce biçimleri üzerindeki etkisi. Doktora Tez Çalışması. Ortadoğu Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara
- GÜN ÖZTAYKUTLU G (2014). Farklı eğitim kurumlarında çalışan okul öncesi eğitim öğretmenlerinin öğrenilmiş güçlülük seviyeleri ile problem çözme becerilerinin incelenmesi. İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- GÜNEŞ F (2011). Üniversite öğrencilerinin sosyal problem çözme düzeylerinin sosyal yetkinlik ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- HABLEMİTOĞLU Ş, ÖZMETE E (2012). Sosyal çalışmacıların iş yaşamı kalitesi: şefkat yorgunluğu, tükenmişlik, stres kaynakları, iş tatmini ve kariyer olanakları. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 172-204.
- HAEJUNG L, JU YOUNG Y YEONJUNG L, HEEYOUNG J, SUNGMIN K, YOUNJA Y, YUNSEONG K, JONG-JOON A, HYE-KYUNG P (2017). The effect of nurse-led problem-solving therapy on coping, self-efficacy and depressive symptoms for patients with chronic obstructive pulmonary disease: a randomised controlled trial. Erişim Adresi. [<http://eds.b.ebscohost.com>]. Erişim Tarihi: 21.10.2017.

- HAMARTA E. (2009) A prediction of self-esteem and life satisfaction by social problem solving. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, **37**: 73-82.
- HIRSCH CR, MATHEWS A (2012). A cognitive model of pathological worry. behaviour research and therapy. *US National Library of Medicine National Institutes of Health*, **50**: 636-646.
- HUANG C, SOUSA VD, TU S, HWANG M (2005). Depressive symptoms and learned resorucefulness among taiwanese female adolescents. archieves of psychiatric nursing. *Archives Psichatrich Nursing*, **19**: 133-140.
- HUANG CY, GUO SE, HUNG CM, SHIH SL, LEE LC, HUNG GC, HUANG SM (2010). Learned resourcefulness, quality of life, and depressive symptoms for patients with breast cancer. *Oncology Nursing Forum*, **37**: 280-292.
- İNCE S (2014). Hekim davranışlarının hemşirelerin stresle başetme durumları üzerine etkisi. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, **16**: 41-53.
- JOJANNEKE K, BOLHMEIJER ET, GERBEN JW, POT AM (2011). Reminiscence and adaptation to critical life events in older adults with mild to moderate depressive symptoms. *Article in Aging and Mental Health*, **15**: 638-646.
- KABAEEL ve YAYAN (2016). Questioning skills of preservice middle school mathematics teachers and their conceptions of problem and problem solving. Adres Bilgisi: [http://eds.a.ebscohost.com.] Erişim: 21.10.217.
- KABAKLI ÇİMEN L (2015). Eğitim fakültesi öğrencilerinin çocuk sevmeye eğilimlerine etki eden değişkenlerin incelenmesi. Adres Bilgisi: [https://web.b.ebscohost.com.] Erişim 10.07.2017.
- KARA E (2014). İlkokul ve Ortaokul Yöneticilerinin İş Doyumu ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi İstanbul İli Sancaktepe-Çekmeköy İlçeleri. Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- KARAKOÇ M (2009). Öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile iş doyum seviyeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Kartal İlçesi Örneği). Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Ensnstitüsü. İstanbul.
- KARASAR N (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Nobel Yayınları. Ankara.
- KARATAŞ M (2010). Özel güvenlik görevlilerinde örgütsel adalet algısı ve iş tatmininin problem çözme becerileri üzerine etkisi: görgül bir araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Kara Harp Okulu Komutanlığı Savunma Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- KARATAŞ Z (2011). Okul pansiyonunda kalan ergenlerin kaygı düzeyleri ve problem çözme becerilerinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, **21**: 208-222.
- KAREN R (1990). Becoming attached. Adres Bilgisi: [http://www.psychology.sunysb.edu] Erişim:20.07.2017.

- KASAPOĞLU K, AKYOL T (2012). Linking of children as a predictor of attitudes toward children's rights. *The New Educational Review*, **2**: 49-58.
- KAYNAK KB, ERGİN B, ARSLAN E, PINARCIK Ö (2015). The examination of the relationship between the self-esteem of pre-school teacher candidates and their liking of children[online]: [<http://ilkogretim-online.org.tr> DOI: 10.17051/io.2015.35947]. Erişim Tarihi.23.06.2017.
- KELEŞ HN (2014). Effects of learned resourcefulness on performance: the role of impression management tactics. *Research Journal of Business and Management*, **1**: 180-190.
- KELLEÇİ M, GÖLBASI Z (2004). Bir üniversite hastanesinde çalışan hemşirelerin problem çözme becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, **8**: 1-8.
- KESHAVERZ M, MOHAMMADI R (2011). Occupational stress and organizational performance, case study: Iran. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, **30**: 390-394.
- KESGİN E (2006). Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin öz-yeterlilik düzeyleri ile problem çözme yaklaşımlarını kullanma düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Denizli Örneği) Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Denizli.
- KESKİN G, BİLGE A, ENGİN E, DÜLGERLER Ş (2010). Zihinsel engelli çocuğu olan anne-babaların kaygı, anne-baba tutumları ve başa çıkma stratejileri açısından değerlendirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, **11**: 30-37.
- KESİCİOĞLU OS, GÜVEN G (2014). Okul öncesi öğretmen adaylarının özyeterlilik düzeyleri ile problem çözme, empati ve iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Erişim Adresi: [<https://web.b.ebscohost.com>]. Erişim Tarihi:20.09.2017.
- KENNETT DJ, KEEFER K (2006). Impact of learned resourcefulness and theories of intelligence on academic achievement of university students: an integrated approach. *An International Journal of Experimental Educational Psychology*, **26**: 441-457.
- KIRAN H (2012). Adam öldürme suçundan ceza infaz kurumunda bulunan kadınların öfke tarzları, problem çözme becerileri ve anksiyete düzeyleri arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- KIRAY AS, İLİK A (2011). A study about using polya's problem-solving methodology in science education: towards evidence informed practice. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, **30**: 268-287.
- KOÇ B, TERZİ Y, GÜL A (2015). Üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri ile kişilerarası problem çözme becerileri arasındaki ilişki. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, **4**: 369-390.
- KÖKSAL O, ATALAY B (2015). Öğretim İlke ve Yöntemleri: Çağdaş Uygulamalarla Yöntem ve Teknikler. Eğitim Yayınevi, Konya.

- KÜÇÜK İ (2013). Hastane ortamında yönetici hemşirelerin problem çözme becerilerini etkileyen bazı faktörler. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- LAI KWOK SYCD, SHEK TL (2010). Personal and family correlates of suicidal ideation among chinese adolescents in Hong Kong. *Social Indicators Research*, **95**: 407-419.
- LEKA S, GRIFFITHS A, COX T (2004). Work organization & stress: systematic problem approaches for employeers, managers and trade union representatives Erişim Adresi: [<http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdf.>]. Erişim Tarihi:18.07.2017.
- MACLACHLAN IM (1985). Learned resourcefulness, depression and self- esteem. *RCS Medical Science: Psychology & Psychiatry*, **13**: 816-817.
- MACLEAN K (2003). The impact of institutionalization on child. *Development and Psychopathology* **15**: 853–884.
- MCWHIRTER BT (1997). Loneliness, learned resourcefulness, and self- esteem in college students. *Journal of Counseling Development*, **75**: 460-469.
- MAIER SF (1984). Learned helplessness and animal models of depression. *Progress in Neuro-Psychopharmacology and Biological Psychiatry*, **8**: 435-446.
- MALOUFF J M, SCHUTTE NS (2014). Activities to Enhance Social, Emotional, and Problem-solving Skills:Ninety Activities That Teach Children, Adolescents, and Adults Skills Crucial to Success in Life. E Kitap. Erişim Adresi: [<https://www.amazon.com/Activities-Enhance-Social-Emotional-Problem>] Erişim Tarihi: 21.05.2017.
- MAMMADOVA A (2016). Çocuk cezaevindeki ergenlerle ailesiyle birlikte kalan ergenlerin yaşam doyumu ile umutsuzluk ve öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- MARAŞLI M (2005). Bazı özelliklerine ve öğrenilmiş güçlülük düzeylerine göre lise öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyleri. *Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, **6**: 27-33.
- MATHEWS A (1990). Why worry? the cognitive function of anxiety. *Behaviour Research and Therapy*, **28**: 455-446.
- MCWHIRTER BT (1997). Loneliness, learned resourcefulness, and self- esteem in college students. *Journal of Counseling and Development*, **75**: 460-469.
- MCWHIRTER BT, BURROW-SANCHEZ JJ, TOWNSEND KC (2008). Measuring learned resourcefulness in college students: factor structure of the self-control schedule (SCS). *College Student Journal*, **42**: 1099-1109.
- MEZO PG, FRANCIS SA (2012). Modeling the interrelationship of learned resourcefulness, self-management, and affective symptomatology. *J Psychopathol Behav Assess*, **34**: 11-21.

- NALBANT İ (2013). Yöneticilerin problem çözme becerilerinde iş doyumunun ve algılanan örgütsel desteğin rolü. Yüksek Lisans Tezi. Harp Akademileri Komutanlığı Stratejik Araştırmalar Enstitüsü. Ankara.
- NAZLI S (2013). Hemşirelerde duygusal zeka ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi: Konya ili örneği. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Konya.
- NEZU AM, D'ZURILLA T, NEZU CM (2012). Problem-Solving Therapy: A Treatment Manual. Springer Publishing Company. E Kitap Erişim Adresi. [<https://books.google.com.tr/books>]. Erişim Tarihi: 10.05.2017.
- OCAK G, EĞMİR E (2014). Öğretmen adaylarının problem çözme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Asya Öğretim Dergisi*, **2**: 27-45.
- OGRESTA J, RUSAC S, ZOREC L (2008). Relation between burnout syndrome and job satisfaction among mental health workers. *US National Library of Medicine National Institutes of Health*, **49**: 364-374.
- OĞUZTÜRK Ö, AKÇA F, ŞAHİN G (2011). Üniversite öğrencilerinde umutsuzluk düzeyi ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin bazı değişkenler üzerinden incelenmesi. *Klinik Psikiyatri* **14**: 173-184.
- OKANLI AT, TORTUMLUOĞLU GT, KIRPINAR İT (2003). Gebe kadınların ailelerinden algıladıkları sosyal destek ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, **2**: 98.
- ORNSTEIN AC, HUNKINS FP, HIPERLINK, ARI A (2015). Eğitim Programı: Temeller, İlkeler ve Sorunlar. Eğitim Kitabevi. Konya.
- OYAMA O, Nancy A , PIOTROWSKI NA (2017). Depression symptoms article inquiry. *Magill'S Medical Guide (Online Edition)*.
- ÖZBEK N (2006). Cumhuriyet Türkiye'sinde Sosyal Güvenlik ve Sosyal Politikalar. İstanbul Emeklilik Gözetim Merkezi Yayınları. İstanbul. 11-19
- ÖZBEY S, TÜRKÖĞLU D (2014). Okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinlik inançlarının öğretmenlerin çocuk sevmeye düzeyleri ve bazı değişkenler ile ilişkisinin incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*. **27**: 323-344.
- ÖZDEMİR S, SEZGİN F, KAYA Z, RECEPOĞLU E (2011). İlköğretim okulu öğretmenlerinin stresle başa çıkma tarzları ile kullandıkları mizah tarzları arasındaki ilişki. *Educational Administration: Theory and Practice*, **17**: 405-428.
- ÖZKAN S (2006). Türkiye'de Darüleytamların gelişimi ve Niğde Darüleytamı, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, **19**: 211-229.
- POLATCI S, BOYRAZ E (2010). Öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülüklerinin kaynak ve sonuçlarına ilişkin bir model önerisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, **24**: 137-154.

- ROSENBAUM M (1980). A schedule for assessing self-control behaviors: preliminary findings. *Behavior Therapy* **11**: 109–121.
- ROSENBAUM M, JAFFE Y (1983). Learned helplessness: the role of individual differences in learned resourcefulness. *US National Library of Medicine National Institutes of Health*, **22**: 215-225.
- ROSENBAUM M (1989). Self-control under stress: the role of learned resourcefulness. *Advances in Behaviour Research and Therapy*, **11**: 249-258.
- ROSENBAUM M (2000). The self regulation of experience: openness and construction. Dewe, P., Leiter, M. ve Cox, T. (Ed.), *Coping, Health and Organizations*. Erişim Adresi: [http://eds.b.ebscohost.com/eds/ebookviewer/ebook.]. Erişim Tarihi: 20.09.2017.
- SALTALI ND, ERBAY F (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin konuşma, dinleme ve empati becerilerinin çocuk sevme davranışı açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, **14**: 159-174.
- SARIKAYA B (2016). Problem çözme basamaklarına göre yapılandırılmış görsellerin 6., 7. ve 8. sınıf işitme engelli öğrencilerin yazma becerileri ve tutumlarına etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Erzurum.
- SAVAŞIR I, HİSLİ ŞAHİN N (1997). Bilişsel – davranışçı terapilerde değerlendirme: sık kullanılan ölçekler. Türk Psikologlar Derneği Yayınları. Ankara. 79- 93.
- SESLİ S (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin problem çözme becerileri ile disiplin anlayışlarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Kayseri.
- SIBRAVA N J, BORKOVEC TD (2006). The cognitive avoidance theory of worry. *Theory, Assessment, and Treatment*, 239-256.
- SIMONS AD, LUSTMAN PJ, WETZEL RD, MURPHY GE (1985). Predicting response to cognitive therapy of depression: the role of learned resourcefulness. *Cognitive Therapy and Researc*, **9**: 79-89.
- SİVA A (1991). İnfertilite’de stresle başetme, öğrenilmiş güçlülük ve depresyonun incelenmesi. Doktora Tez Çalışması. Hacettepe Üniversitesi. Ankara.
- STAATS AW (1996). Behavior and personality: psychological behaviorism springer series on *Behavior Therapy and Behavioral Medicine*, 167-200.
- SUBAŞI H (2015). Kurumda kalan ergenlerin bağlanma ilişkileri ve öğrenilmiş güçlülük düzeyi. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- SÜRÜCÜ AA, CEYLAN T (2013). Yatılı ilköğretim bölge okulundaki öğrencilerin kişilik özelliklerinin çatışma çözme davranışlarını yordama gücü. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, **8**: 687-695.

- ŞAHİN N, ŞAHİN NH, HEPPENER PP (1993). Psychometric properties of the problem solving inventory in a group of turkish university students. *Cognitive Therapy and Research*, **17**: 379-396.
- ŞAHİN S (2015). Hemşirelerde İşe Bağlı Stres. *Journal of Strategic Research in Social Science*, **1**: 63-78.
- ŞEN H, TOYGAR M, TÜRKER T, İNCE N, TUĞCU H, KESKİN H (2012). Bir grup hekimin stresle başa çıkma tekniklerinin değerlendirilmesi. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, **11**: 211-218.
- ŞİMŞEK Z, EROL N, ÖZTOP D, ÖZCAN ÖZER Ö (2008). Kurum bakımındaki çocuk ve ergenlerde davranış ve duygusal sorunların epidemiyolojisi; ulusal örneklemede karşılaştırmalı bir araştırma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, **19**: 235-246.
- TAYMUR İ, ÖZDEL K, DUYAN V, SARGIN AE, DEMİRAN GM, TÜRKÇAPAR H (2014). İlaçla intihar girişiminde bulunan bireylerde mizaç ve karakter özellikleri ile sosyal sorun çözme arasındaki ilişkiler: Öncü Sonuçlar. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 31-38.
- TAŞÇI KD, ÖZER FG, KOŞTU N (2007). Pamukkale üniversitesi hastanesinde çalışan hemşirelerin stresle baş etme stratejilerinin belirlenmesi. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, **10**: 41-48.
- TELNER JI, SINGHAL RL (1984). Psychiatric progress. the learned helplessness model of depression. *US National Library of Medicine National Institutes of Health*, **18**: 207-215.
- TEMEL D (2008). Algılanan sosyal problem çözme, narsizm, benlik saygısı ve cinsiyetin lise öğrencilerinin saldırgan davranışlarını yordamadaki rolü. Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- TEZEL A, ARSLAN S, TOPAL M, AYDOĞAN Ö, KOÇ Ç, ŞENLİK M (2009). Hemşirelik öğrencilerinin problem çözme becerileri ve depresyon düzeylerinin incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, **12**: 1-10.
- TOPAL Z, ATAY E (2015). Örgüt kuramları ile sosyal hizmet işletmelerini anlamak. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 9-20.
- TOYGAR ŞA (2011). Ankara il merkezinde sağlık bakanlığına bağlı hastanelerde görev yapan hastane yöneticilerinin problem çözme ve karar verme becerilerinin değerlendirilmesi. Yüksek Lisan Tezi. Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- TURAL BÜYÜK E, RIZALAR S, GÜDEK SEFEROĞLU E, OĞUZHAN H (2014). Çocuk ve erişkin kliniklerinde çalışan hemşirelerin çocuk sevmeye ve çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi. *The Journal of Pediatric Research*, **1**: 130-137.
- TUTAR H (2007). Örgütsel eylemsizliği açıklama aracı olarak öğrenilmiş çaresizlik. *İş, güç. Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, **9**: 142-161.
- TÜRESİN H (2012). Örgüt çalışanlarının paternalistik liderlik algıları, öğrenilmiş güçlülük düzeyleri, iş tatmin düzeyleri ve işten ayrılma niyetleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Manisa.

- TÜRKEL YD, TEZER E (2008). Parenting styles and learned resourcefulness of turkish adolescents. *US National Library of Medicine National Institutes of Health*, **43**: 143-152.
- TÜZÜN O, SAYAR K (2006). Bağlanma Kuramı ve Psikopatoloji. *Düşünen Adam*, **19**: 24-39.
- ULUĞTEKİN S (1994). *Çocuk Mahkemeleri ve Sosyal İnceleme Raporları*. Ankara.
- UĞURLU CT (2013). Öğretmenlerin iletişim becerisi ve empatik eğilim davranışlarının çocuk sevmeye düzeyleri üzerine etkisi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, **2**: 51-62.
- ÜSTÜNER S (2005). Koruyucu aile bakımı altındaki çocukların ruh sağlığı. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, **12**: 130-140.
- VATAN S, DAĞ İ (2009). Problem çözme, umutsuzluk, çaresizlik ve talihsizlik MMPI-2 ile ölçülen psikopatolojinin yordayıcıları olabilir mi? *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, **10**: 187-197.
- YAMUÇ VA, TÜRKER D (2015). Örgütsel stres kaynaklarının analizi: bir üretim işletmesinde kadın ve erkek çalışanlar üzerine inceleme. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, **25**: 389-423.
- YAMAN F (2010). Bakıcı annelerin sosyo – ekonomik ve çalışma yaşamlarına ilişkin özellikleri: Ankara ili örneği. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Ankara.
- YAZICI E (2013). Türkiye’de korunmaya muhtaç çocuklara yönelik sosyal hizmetler: kurum bakım hizmetinden yararlanmış bireyler üzerine bir araştırma. Doktora Tez Çalışması. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- YILDIRIM MH, GÜLPINAR Ş, UĞUZ Ş (2012). İş yaşamında öğrenilmiş güçlülük ile iş stresi arasındaki ilişkileri belirlemeye yönelik bir araştırma. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi* **4**: 134-144.
- YILDIRIM A, HACIHASANOĞLU R, KARAKURT P, TÜRKES S (2011). Lise öğrencilerinin problem çözme becerileri ve etkileyen faktörler. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, **8**: 905-921.
- YILDIZ Ç (1997). Yüksek ve düşük öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip bireylerin başarı ya da başarısızlık durumlarına ilişkin nedensel yüklemeler. Yüksek Lisan Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- YILDIZ D (2014). Örgütlerde öğrenilmiş güçlülük kavramı ve insan kaynakları departmanı çalışanlarının öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- YILDIZ L, ZIRHLIOĞLU G, YALÇINKAYA M, GÜVEN Ş (2011). Beden eğitimi öğretmen adaylarının yaratıcılık ve problem çözme becerileri. *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, **8**: 18-36.
- YÖNDEM DZ, TOTAN T (2008). Ergenlerde zorbalık ve stresle başatme. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, **3**: 28-37.

- YÜKSEL Z, ÖNCÜ B (2016). Geçmişte kurum bakımında kalmış bireylerin kurum bakımı deneyimlerine ilişkin özellikleri ve bağlanma biçimlerinin incelenmesi. Yüksek Lisan Tezi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- YÜRÜR Ş, KESER I (2010). Öğrenilmiş güçlülük: öğretmenler üzerinde bir uygulama. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 59-69.
- YÜRÜR Ş (2011). Öğrenilmiş güçlülük, kıdem ve medeni durumun duygusal tükenmedeki rolü: kaynakların korunması teorisi kapsamında bir analiz. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 25: 107-126.
- WANG C, ZHANG K, ZHAN M (2017). Dysfunctional attitudes, learned helplessness, and coping styles among men with substance use disorders. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 45: 269-280.
- ZAUSZNIEWSKI JA, LAI CHIEN-YU, TITHIPHONTUMRONG S (2006). Development and testing of the resourcefulness scale for older adults. *US National Library of Medicine National Institutes of Health*, 14: 57-68.
- ZAUSZNIEWSKI JA, BEKHET AK, SURESKY MJ (2009). Relationships among perceived burden, depressive cognitions, resourcefulness, and quality of life in female relatives of seriously mentally ill adults. *Issues in Mental Health Nursing*, 30: 142-150.
- ZAUSZNIEWSKI, JA, BEKHET AK (2011). Measuring use of resourcefulness skills: psychometric testing of a new scale. *International Scholarly Research Notices*, 7.-14
- ZASTROW C (2013). Sosyal Hizmete Giriş. Ankara. Nika Yayınevi. Ankara. 507-531.
- ZEYREK EY, GENÇÖZ F, BERGMAN Y, LESTER D (2009). Suicidality, problem-solving skills, attachment style, and hopelessness in turkish students. *Journal Death Studies*, 33: 815-827.

EKLER

Ek.1 Kişisel Bilgi Formu

Sayın Katılımcı,

Bu form Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Anabilim Dalı yüksek lisans programı kapsamında yürütülen “Çocuk Evleri Sitesinde Çalışan Bakım Elemanlarının Problem Çözme Becerileri, Öğrenilmiş Güçlülük ve Çocuk Sevme Düzeyleri Arasındaki İlişki: Ankara İli Örneği” konulu tez çalışmasında kullanılmak üzere Prof. Dr. Emine ÖZMETE danışmanlığında Emel ÖZTÜRK tarafından hazırlanmıştır.

Bu çalışma ile Ankara ve Saray Çocuk Evi Sitelerinde çalışan bakım elemanlarının öğrenilmiş güçlülük problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Araştırma kapsamında size birtakım sorular yöneltilecektir. Bu sorulara samimiyetle cevap vermeniz ve cevapsız soru bırakmamanız araştırmadan sağlıklı ve başarılı bir sonuç elde edilebilmesi açısından önemlidir.

Araştırma sorularının doğru veya yanlış yanıtı bulunmamaktadır. Sorular tamamen sizin görüşlerinizi anlamaya yöneliktir. Yapmak istediğimiz araştırma size herhangi bir risk getirmeyecektir. İsimleriniz gizli tutulacak; elde edilen bilgilerde, araştırma raporlarında ve araştırma kapsamında yapılacak akademik yayınlarda isminize ve sizi tanımlayacak bilgi bütününe kesinlikle yer verilmeyecektir.

Katılımınız için şimdiden teşekkürler.

1. Bölüm

1. **Cinsiyetiniz:** Kadın ☐ Erkek ☐
2. **Yaşınız:** _____
3. **Medeni Durumunuz:**
Evli ☐ Bekâr ☐ Boşanmış ☐ Eşi vefat etmiş ☐ Evli ayrı yaşıyor ☐
4. **Öğrenim Durumunuz:**
İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Ön Lisans ☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐
5. **Çocuğunuz var mı?**
Evet ☐ Hayır ☐ Cevabınız evet ise sayısı: _____
6. **İşte olduğunuz saatlerde çocuğunuza/çocuklarınıza kim bakıyor?**
Anne ☐ Akriba ☐ Komşu ☐ Bakıcı ☐ Büyük kardeş ☐ bakıma ihtiyacı olan çocuk yok ☐
7. **Evinizde sizinle birlikte yaşayan toplam kişi sayısı kaçtır? Belirtiniz:**

8. **Evli iseniz eşiniz çalışıyor mu?**
Evet ☐ Hayır ☐
9. **Oturduğunuz evin mülkiyet durumu nedir?**
Ev sahibiyiz ☐ Kira ☐ Lojman ☐ Akribaya ait ☐ Diğer ☐
10. **Hanenize giren toplam aylık gelir geçiminizi sağlama konusunda yeterli mi?**
Hiç yeterli değil ☐ yeterli değil ☐ kısmen eder ☐ yeterli ☐ çok yeterli ☐
11. **Sizin çalışmanız hanenizin ekonomik durumunda ne kadar önemli?**
Hiç önemli değil ☐ Önemli değil ☐ Kısmen önemli ☐ Önemli ☐ Çok önemli ☐

2. Bölüm

1. Çocuk Evi Sitesinde toplam çalışma süreniz nedir?YılAy
2. Çocuk Evi Sitesinde çalışmaya başlamadan önce başka bir işte çalıştınız mı?
Evet ☐ (Çalıştığınız alanı ve süresini belirtiniz) _____
Hayır ☐
3. Çalıştığınız Çocuk evi sitesinde hangi yaş grubu ile çalışıyorsunuz?
3-5 yaş grubu ☐ 6-7 yaş grubu ☐ 8-9 yaş grubu ☐ 10- 11 yaş grubu ☐
12-15 yaş grubu ☐ 15- 18 yaş grubu ☐
4. Şu an çalıştığınız yaş grubu ile ne kadar süredir çalışıyorsunuz?YılAy
5. Bakım elemanı olarak kaç çocuktan sorumlusunuz?
Belirtiniz _____
6. Çocuk Evi sitesinde göreve başlamadan önce çocuk gelişimi konusunda eğitim aldınız mı?
1. Lise Çocuk Gelişimi Mezunuyum ☐
2. Halk Eğitim merkezi çocuk bakım sertifika programına katıldım. ☐
3. Diğer (Belirtiniz) ☐
7. Çocuk evi sitesinde göreve başladıktan sonra eğitim veya kurs programına dahil oldunuz mu? (Bu soruda birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)
1. Oryantasyon (bilgilendirme/tanıtım) eğitimi ☐
2. Çocuk gelişimi ve bakımı eğitimi ☐
3. Çocukluk dönemi sorunlar ve başetme yöntemleri eğitimi ☐
4. Stresle başetme eğitimi ☐
5. Problem çözme becerilerinin kazandırılmasına yönelik eğitim ☐
6. Ergenlik dönemi özelliklerine yönelik eğitim ☐
7. İletişim teknikleri eğitimi ☐
8. İlk yardım eğitimi ☐

- 9. Krize müdahale eğitimi ☐
- 10. Sağlıklı yaşama ve hastalıklardan korunma ☐
- 11. Çocuk ve ergen sağlığı ☐
- 12. Bilinçli medya kullanımı ☐
- 13. Aile yaşam becerileri ☐
- 14. Öfke kontrolü eğitimi ☐
- 15. Diğer (Belirtiniz) _____

3. Bölüm

1. Sorumlu olduğum çocuk grubu ile;

- 1. Hiç sorun yaşamam ☐
- 2. Çoğunlukla sorun yaşamam ☐
- 3. Kararsızım ☐
- 4. Ara sıra sorun yaşarım ☐
- 5. Her zaman sorun yaşarım ☐

2. Karşılaştığımız sorunların çözümünde meslek elemanının desteği;

- 1. Hiç yeterli değil ☐
- 2. Yeterli değil ☐
- 3. Kararsızım ☐
- 4. Yeterli ☐
- 5. Çok yeterli ☐

3. Karşılaştığımız sorunların çözümünde grup sorumlusunun desteği;

- 1. Hiç yeterli değil ☐
- 2. Yeterli değil ☐
- 3. Kararsızım ☐
- 4. Yeterli ☐
- 5. Çok yeterli ☐

4. Karşılaştığımız sorunların çözümünde idarenin desteği;

1. Hiç yeterli değil ☐
2. Yeterli değil ☐
3. Kararsızım ☐
4. Yeterli ☐
5. Çok yeterli ☐

5. Problem durumlarla karşılaştığımızda öncelikle.....yardım isterim.

1. başka bir bakım elemanından ☐
2. ev sorumlusundan ☐
3. meslek elemanından ☐
4. idareden ☐
5. yardım istemem ☐

6. Çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılama konusunda;

1. hiç yeterli değilim ☐
2. yeterli değilim ☐
3. kararsızım ☐
4. yeterliyim ☐
5. çok yeterliyim ☐

7. Çocuk evi sitesindeki görev sürenizde yaşadığınız problemlerden en önemli bulduğunuz 3 tanesini işaretleyiniz.

1. Bakım elemanı sayısının yetersizliği ☐
2. İş yükünün ve sorumlulukların fazla olması ☐
3. Çocuklarla çalışmada karşılaşılan uyum ve otorite problemleri ☐
4. Problemin çözümünde idareye ulaşamamak ☐
5. Sorunların çözümünde idareden yeterli desteği alamamak ☐
6. Karşılaştığımız sorunların çözümünde meslek elemanından yeterli desteği alamamak ☐

7. Sorunların çözümünde çalışma diğer bakım elamanlarından yeterli desteği alamamak ☐
8. Çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılama konusunda yetersiz kalmak.
9. Diğer belirtiniz _____

8. Çocuk evi sitesindeki görev sürenizde en olumlu bulduğunuz 3 tanesini işaretleyiniz.

1. Çalışma ortamının rahat olması ☐
2. Vardiya sistemi ile çalışma imkanının olması ☐
3. Çalışanlar arasında iletişimin olumlu olması ☐
4. Çalışanların görev ve sorumluluklarının net olması ☐
5. Sorunların çözümünde yardımlaşmanın olması ☐
6. Çocuklarla çalışmanın mesleki açıdan doyum verici olması ☐
7. İdarenin çalışanların problemlerine karşı duyarlı olması ☐
8. Ev sorumluları ile olumlu iletişimin olması ☐
9. Maaşların yüksek olması ☐
10. Çocuklarla çalışmanın mutluluk vermesi olması ☐
11. Diğer belirtiniz - _____

Ek.2. Etik Kurul Kararı

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
ETİK KURULU
KARAR ÖRNEĞİ

Karar Tarihi : 03/10/2016

Toplantı Sayısı : 21

Karar Sayısı : 275

275-Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü yüksek lisans öğrencilerinden **Emel Öztürk**'ün "Çocuk Evleri Sitesinde Çalışan Bakım Elemanlarının Problem Çözme Becerileri, Öğrenilmiş Güçlülük ve Çocuk Sevme Düzeyleri Arasında ki İlişki: Ankara İli örneği" başlıklı yüksek lisans tezi ile ilgili 25/07/2016 tarihli "İnsan Üzerinde Yapılan Klinik Dışı Araştırmalar Başvuru Formu" Etik Kurulumuzca incelenmiştir.

Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü yüksek lisans öğrencilerinden **Emel Öztürk**'ün "Çocuk Evleri Sitesinde Çalışan Bakım Elemanlarının Problem Çözme Becerileri, Öğrenilmiş Güçlülük ve Çocuk Sevme Düzeyleri Arasındaki İlişki: Ankara İli örneği" başlıklı yüksek lisans tezi ile ilgili çalışmanın araştırma protokolüne uyulması ve etik onay tarihinden itibaren geçerli olması koşuluyla uygulanmasının etik açıdan uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

ASLININ AYNI DİR
03/10/2016

Prof. Dr. Muharrem ÖZEN
Ankara Üniversitesi
Etik Kurulu Başkanı

Ek.3. Kurum İzin Yazısı

T.C.
AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı

Sayı : 73595336-605.01-E.83648
Konu : Emel ÖZTÜRK

28/07/2016

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
(Sosyal Bilimler Enstitüsü)

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 20/07/2016 tarihli ve 80766 sayılı yazısı ile Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Emel ÖZTÜRK tarafından Prof. Dr. Emine ÖZMETE koordinatörlüğünde yürütülen "Çocuk Evleri Sitesinde Çalışan Bakım Elemanlarının Problem Çözme Becerileri, Öğrenilmiş Güçlülük ve Çocuk Sevmeye Düzeyleri Arasındaki İlişki: Ankara İli Örneği" konulu araştırma çalışmasını Ankara İl Müdürlüğüne bağlı Saray Çocuk Evi Sitesi ve Ankara Çocuk Evi Sitesi'nde uygulayabilme talebi bildirilmiştir.

Söz konusu talep doğrultusunda alınan Makam Onayı yazımız ekinde gönderilmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Güvenli Elektronik İmza
Aşlı ile Aynıdır
Tarih : 28.07.2016

Mustafa DURMUŞ
Bakan a.
Daire Başkanı

EK :
1- Onay (1)

Pelin COHAN
Müdür

DAĞITIM :
Ankara Valiliğine (Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü)
Ankara Üniversitesi(Sosyal Bilimler Enstitüsü)

*Bu belge elektronik imzalıdır. İmza ile suretinin aslını görmek için <https://bys.aile.gov.tr/EvrakDogrulama> adresine girerek (vRqQYn-2BDvYo-1AcJGp-K9HcHt-A55Fv1) epi kodunu yazınız.

Etiler/Beşiktaş Yolu Sıhhiye Mh. 2177. Sok. No: 10/A Kat: 27 Posta Kodu: 06510 Çankaya/ Ankara
Telefon No: (312) 795 57 60 Faks No: (312) 795 57 57
e-Posta: ayd@ankara.gov.tr İnternet Adresi: <http://ayd.ankara.gov.tr/index.htm>

Bölge İleri Çalıştırma Uzmanı
Sosyal Çalışmalar
Telefon No: (312) 795 57 30

ÖZGEÇMİŞ

I Kişisel Bilgiler

Ad Soyad	Emel ÖZTÜRK
Doğum Tarihi ve Tarihi	Pınarbaşı/ 15/05/1976
E –Posta	emel7775@hotmail.com

II Eğitim Bilgileri

2014-2018	Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans
2012-2014	Sosyal Politika Tezsiz Yüksek Lisans
1996-2000	Hacettepe Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü

III Mesleki Deneyim

2000-2001	Özel Öztay Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
2001-2002	Özel Kurtuluş Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
2002- 2012	Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu Atatürk Çocuk Yuvası ve Kız Yetiştirme Yurdu Müdürlüğü
2012-	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı- Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü

IV Bilimsel Etkinlikler Projeler

Toplam Kalite Yönetimi Projesi

Çocuk Erken Tanı ve Uyarı Projesi

Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmeti Etki Analizi Projesi